

De Leer van Nova Hierosolyma over den Heer

DE
LEER
van
NOVA HIEROSOLYMA
over
DEN HEER

Vertaling (1969) in opdracht van het Swedenborg Genootschap

DOCTRINA
NOVÆ HIEROSOLYMÆ
DE
DOMINO.

AMSTELODAMI:
M DCCLXIII.

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

Voorrede

Vóór enige jaren werden vijf Werkjes uitgegeven, zijnde: 1. OVER DEN HEMEL EN DE HEL. 2. DE LEER VAN NOVA HIEROSOLYMA. 3. OVER HET LAATSTE GERICHT. 4. OVER HET WITTE PAARD. 5. OVER DE PLANETEN EN DE AARDBOLLEN IN HET HEELAL, waarin meerdere dingen zijn geopenbaard, die tot nu toe onbekend waren geweest. Nu moeten op bevel des HEREN, Die mij onthuld is, de volgende Werkjes in het openbaar verschijnen.

DE LEER VAN NOVA HIEROSOLYMA OVER DEN HEER. DE LEER VAN NOVA HIEROSOLYMA OVER DE GEWIJDE SCHRIFT.

DE LEER DES LEVENS VOOR NOVA HIEROSOLYMA VANUIT DE GEBODEN VAN DEN DEKALOOG.

DE LEER VAN NOVA HIEROSOLYMA OVER HET GELOOF. VOORTZETTING OVER HET LAATSTE GERICHT.

DE ENGELLIJKE WIJSHEID AANGAANDE DE GODDELIJKE VOORZIENIGHEID.

DE ENGELLIJKE WIJSHEID AANGAANDE DE GODDELIJKE ALMACHT, ALOMTEGENWOORDIGHEID, ALWETENDHEID, ONEINDIGHEID EN EEUWIGHEID.

DE ENGELLIJKE WIJSHEID AANGAANDE DE GODDELIJKE LIEFDE EN AANGAANDE DE GODDELIJKE WIJSHEID. DE ENGELLIJKE WIJSHEID AANGAANDE HET LEVEN.

Gezegd wordt de Leer van Nova Hierosolyma, en verstaan wordt de Leer voor de Nieuwe Kerk, welke heden uit den Heer moet worden geïnstauréerd; de oude Kerk immers is tot haar einde gekomen, zoals kan vaststaan vanuit de dingen die in het Werkje over het LAATSTE GERICHT n. 33 tot 39, zijn gezegd, en vanuit die welke in de Volgende Werkjes, hierboven vermeld, nog verder moeten worden gezegd. Dat onder Nova Hierosolyma, waarvan in de Apocalyps, Hoofdstuk XXI, wordt voorzégd dat zij komen zal na het Gericht, de Nieuwe Kerk wordt verstaan, wordt gezien hier beneden in het laatste Artikel.

Dat de algehele Gewijde Schrift is over den Heer; en dat de Heer het Woord is

1. Gelezen wordt bij Johannes: *In den aanvang was het Woord, en het Woord was bij God, en God was het Woord: dit was in den aanvang bij God. Alle dingen zijn door Hetzelve gemaakt, en zonder Hetzelve is niets gemaakt dat gemaakt is. In Hetzelve was het Leven, en het leven was het Licht der mensen: en het Licht verscheen in de duisternis, maar de duisternis heeft hetzelve niet begrepen. Maar ¹⁾ het Woord is Vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid zoals des Enigverwekte uit den Vader, vol van genade en waarheid; I: 1, 2, 3, 4, 5, 14. Bij denzelfde: *Het licht is in de wereld gekomen, maar de mensen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; hun werken immers waren boos, III: 19: en elders bij denzelfde: Terwijl gij het Licht hebt, gelooft in het Licht, opdat gij zonen des Lichts moogt zijn. Ik, het Licht, in de wereld ben Ik gekomen, opdat een elk die in Mij gelooft, in de duisternis niet blijve; XII: 36, 46.* Uit deze dingen blijkt, dat de Heer is uit het eeuwige God, en dat Hijzelf Die Heer is, Die geboren is in de wereld; gezegd wordt immers: Het Woord was bij God, en God was het Woord; voorts: Zonder Hetzelve is niets gemaakt dat gemaakt is: en daarna, dat het Woord Vlees is geworden, en zij Hem hebben gezien. Dat de Heer het Woord wordt geheten, wordt slechts weinig in de Kerk verstaan; maar Hij wordt het Woord geheten, omdat het Woord betekent het Goddelijk Ware of de Goddelijke Wijsheid, en de Heer is het Goddelijk Ware Zelf, of de Goddelijke Wijsheid Zelf, en daarom wordt Hij ook genoemd het Licht, waarvan ook wordt gezegd dat het in de wereld is gekomen. Omdat de Goddelijke Wijsheid en de Goddelijke Liefde één maken, en in den Heer één uit het eeuwige waren geweest, wordt derhalve ook gezegd: *in Hetzelve was het leven, en het leven was het licht der mensen; het Leven is de Goddelijke Liefde, en het Licht is de Goddelijke Wijsheid.* Dit éne is het, wat daaronder wordt verstaan dat *in den aanvang was het Woord bij God, en dat God was het Woord;* bij God is in God, want de wijsheid is in de liefde, en de liefde in de wijsheid; eender elders bij Johannes: *Verheerlijk Mij, Gij Vader bij U Zelf, met de heerlijkheid, die Ik had eer de wereld was, bij U, XVII: 5; bij U Zelf is in U Zelf; en daarom ook wordt**

1 Bij hoge uitzondering wordt hier niet *et* (en) geschreven, doch *caeterum*, als overgangartikel, in den zin van *maar, nu, en nu, evenwel*.

gezegd, en God was het Woord: en elders, dat de Heer is in den Vader, en de Vader in Hem; voorts, dat de Vader en Hijzelf één zijn. Nu, omdat het Woord is de Goddelijke Wijsheid der Goddelijke Liefde, zo volgt dat het Jehovah Zelf, aldus de Heer is, uit Wien alle dingen zijn die gemaakt zijn, want vanuit de Goddelijke Liefde door de Goddelijke Wijsheid zijn alle dingen geschapen.

2. Dat het hetzelfde Woord is, hetwelk werd geopenbaard door Mozes en de Profeten, en door de Evangelisten, hetwelk hier in het bijzonder wordt verstaan, kan duidelijk hieruit vaststaan, dat dit is het Goddelijk Ware zelf, vanuit hetwelk de Engelen alle wijsheid hebben, en de mensen geestelijk inzicht; dit zelfde Woord immers, hetwelk is bij de mensen in de wereld, is ook bij de Engelen in de hemelen, doch in de wereld bij de mensen is hetzelfde natuurlijk, in de hemelen echter is het geestelijk: en omdat het is het Goddelijk Ware, is het ook het Goddelijke voortgaande, en dit is niet slechts uit den Heer, maar is ook de Heer Zelf. Omdat dit de Heer Zelf is, zijn derhalve alle en de afzonderlijke dingen des Woords over Hem alleen geschreven; van Jesaja af tot aan Malachia toe, bestaat er niet iets wat niet over den Heer, of in tegengestelden zin tegen den Heer handelt. Dat het zo is, heeft niemand nog gezien, maar nochtans kan een elk dit zien, als hij slechts dit weet, en wanneer hij leest, dit denkt, en bovendien weet, dat in het Woord niet slechts een natuurlijke zin is, maar ook een geestelijke zin, en dat in dezen zin met de namen van Personen en van Plaatsen iets van den Heer wordt aangeduid, en vandaar iets van den hemel en van de Kerk uit Hem, of iets tegengestelds. Aangezien alle en de afzonderlijke dingen des Woords aangaande den Heer zijn, en het Woord de Heer is, omdat het het Goddelijk Ware is, zo is het duidelijk, waarom er wordt gezegd: *En het Woord is Vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien.* Voorts, waarom er gezegd wordt: *Terwijl gij het Licht hebt, geloof in het Licht, opdat gij zonen des Lichts moogt zijn: Ik, het Licht, in de wereld ben Ik gekomen, wie geloof in Mij, blijft niet in de duisternis;* het Licht is het Goddelijk Ware, aldus het Woord. Deswege wordt een elk, ook heden, die den Heer alleen toegaat ²⁾, als hij het Woord leest, en bidt tot Hem, verlicht in hetzelfde.

3. In het kort zal hier ook worden gezegd, wat aangaande den Heer bij alle Profeten van het Oude Testament, van JESAJA af tot aan MALACHIA toe, in het algemeen en in het bijzonder wordt gehandeld. 1: Dat de Heer in de wereld is gekomen in de volheid der tijden, welke daar was toen Hij niet langer door de Joden werd erkend, en deswege toen er niet iets van de Kerk meer

2 Het Latijnse Woord maakt onderscheid tussen *ire ad* (gaan tot), en *adire* (toegaan).

over was; en als toen niet de Heer in de Wereld zou zijn gekomen en Zich zou hebben onthuld, zo zou de mens tot een eeuwigen dood zijn vergaan; Hijzelf zegt bij Johannes, *Tenzij gij geloofd zult hebben dat Ik ben* [Ego sim], *gij zult in uw zonden sterven*; VIII: 24. II: Dat de Heer in de wereld is gekomen om het Laatste Gericht te volbrengen, en daardoor de toen overheersende Hellen te onderjukkan, hetgeen geschied is door Gevechten, of door Verzoeking in Zijn Menselijke uit de Moeder toegelaten, en door aanhoudende overwinningen toenmaals: en als dezelve toen niet onderjukt waren geworden, zo zou geen mens ooit hebben kunnen gezaligd worden. III: Dat de Heer in de Wereld is gekomen, om het Menselijke te verheerlijken, dat is, om hetzelfde te verenigen met het Goddelijke, hetwelk in Hem vanuit de ontvangenis was. IV: Dat de Heer in de wereld is gekomen om een nieuwe Kerk te instaureren, die Hemzelf zou erkennen als Verlosser en Zaligmaker, en door liefde en geloof in Hemzelf zou verlost en gezaligd worden. V: Dat Hij tevens dan zou ordenen den Hemel, opdat die zou één maken met de Kerk. VI: Dat het Lijden des kruises is geweest de laatste strijd of verzoeking, waardoor Hij ten volle de Hellen overwon; en ten volle Zijn Menselijke heeft verheerlijkt. Dat het Woord niet over andere dingen handelt, zal worden gezien in het volgende Werkje over de gewijde Schrift.

4. Om te bevestigen dat het zo is, zou ik in dit Eerste Artikel alleen willen aanhalen plaatsen vanuit het Woord, waar gezegd wordt DIE DAG, IN DIEN DAG, en in DIEN TIJD, waarin onder Dag en onder Tijd wordt verstaan de Komst des Heren. Bij JESAJA: Het zal geschieden in HET NAGESLACHT DER DAGEN, vastgesteld zal zijn de berg van Jehovah in het hoofd der bergen. Verhoogd zal worden Jehovah alleen in DIEN DAG. DAG VAN JEHOVAH op allen berg groots en hoog. In DIEN DAG zal de mens voortwerpen zijn afgoden van zilver en goud; Hfdst. II: 2, II, 12, 20. In DIEN DAG zal de Heer Jehovih verwijderen het sieraad; Hfdst. III: 18. In DIEN DAG zal zijn de spruit van Jehovah tot sieraad en heerlijkheid; Hfdst. IV: 2. Hij zal bruisen tegen hem in DIEN DAG, en neerschouwen tot het land, dat, zie, duisternis, benauwdheid, en het licht zal verduisterd worden, in de ruïnes; Hfdst. V: 30. Het zal geschieden in DIEN DAG, toesissen zal Jehovah vliegen in het uiteinde der rivieren van Egypte. In DIEN DAG zal de Heer afscheren in de overgangen der rivier. In DIEN DAG zal Hij levendmaken. Zijn zal in DIEN DAG alle plaats tot doorn en distel; Hfdst. VII: 18, 20, 21, 23. Wat zult gij doen in den DAG der bezoeking, die komen zal. In DIEN DAG zal Israël steunen op Jehovah, den Heilige Israëls, in waarheid; Hfdst. X: 3, 20. Het zal geschieden in DIEN DAG, den wortel van Jischaji, staande tot een banier der volken, zullen de

Natiën zoeken, en zijn zal Zijn rust heerlijkheid. Vooral in DIEN DAG zal de Heer opzoeken de overblijfselen Zijns volks; Hfdst. XI: 10, 11. Zeggen zult gij in DIEN DAG: Belijden zal ik U, Jehovah. Zeggen zult gijlieden in DIEN DAG: Belijdt Jehovah, roept aan Zijn naam; Hfdst. XII: 1, 4. Nabij is DE DAG VAN JEHOVAH, zoals een verwoesting door Schaddai zal hij komen. ZIE, DE DAG VAN JEHOVAH komt gruwelijk, en van verontwaardiging, en van ontsteking, en van toorn. Bewegen zal Ik den Hemel, en trillen zal de aarde van haar plaats, in DIEN DAG van de ontsteking Zijns toorns. Nabij is Zijn TIJD, en zal komen, en de dagen zullen niet vertraagd worden; Hfdst. XIII: 6, 9, 13, 22. Het zal geschieden in DIEN DAG, verzwakt zal worden de heerlijkheid van Jakob. In DIEN DAG zal de mens opzien tot zijn Maker, en de ogen tot den Heilige Israëls. In DIEN DAG zullen de steden der toevlucht zijn tot verlatenheden des wouds; Hfdst. XVII: 4, 7, 9. In DIEN DAG zullen er zijn vijf steden in het land van Egypte, sprekende de lip van Kanaän. In DIEN DAG zal Jehovah een Altaar hebben in het midden van Egypte. In DIEN DAG zal een pad zijn vanuit Egypte tot Aschur, en Israël zal zijn in het midden des lands; Hfdst. XIX: 18, 19, 21, 23, 24. Zeggen zal de bewoner van het eiland in DIEN DAG: Zie onze verwachting, Hfdst. XX: 6. DAG van tumult, en van vertreding en van verwarring voor den Heer Jehovih Zebaoth; Hfdst. XXII: 5, 12. In DIEN DAG zal Jehovah bezoeking doen over het leger der hoogte, en over de koningen der aarde. Na de veelheid der DAGEN zullen zij gezocht worden; dan zal de Maan schaamrood worden, en de Zon beschaamd worden; Hfdst. XXIV: 21, 22, 23. Jehovah zal zeggen in DIEN DAG: Zie, onze God Deze, Dien wij hebben verwacht, dat Hij ons verlosse; Hfdst. XXV: 9. In DIEN DAG zal gezongen worden dit Lied in het land van Jehovah; een sterke stad hebben wij; Hfdst. XXVI: 1. In DIEN DAG zal Jehovah met Zijn zwaard bezoeken. In DIEN DAG, wijngaard van louteren wijn, antwoord hem; Hfdst. XXVII: 1, 2, 12, 13. In DIEN DAG zal zijn Jehovah Zebaoth tot een kroon versierd, en tot een tulband; Hfdst. XXVIII: 5. Dan zullen horen in DIEN DAG de doven de woorden des Boeks, en vanuit de duisternis zullen de ogen der blinden zien; Hfdst. XXIX: 18. Zijn zullen leidingen der wateren in DEN DAG der grote slachting, wanneer de torens zullen vallen, en het licht der maan zoals het licht der zon. In DEN DAG waarop Jehovah zal verbinden de breuk Zijns volks; Hfdst. XXX: 25, 26. In DIEN DAG zullen zij verwerpen, de man de afgoden van zijn zilver en goud; Hfdst. XXXI: 7. DE DAG der wraak van Jehovah, HET JAAR Zijner vergeldingen; Hfdst. XXXIV: 8. Komen zullen zij u die twee in één DAG, kinderloosheid en weduwschap; Hfdst. XLVII: 9. Kennen zal Mijn volk Mijn Naam, en in DIEN DAG Ik Hij Die sprekende is,

zie Mij; Hfdst. LII: 6. Gezalfd heeft Jehovah Mij, om uit te roepen het JAAR des welbehagens van Jehovah, en den DAG der wraak voor onze God, om te troosten alle rouwenden; Hfdst. LXI: 1, 2. DAG der wraak in Mijn hart, en het JAAR Mijner verlost en is gekomen; Hfdst. LXIII: 4.

Bij JEREMIA: In DIE DAGEN zult gij niet meer zeggen: De Ark des verbonds van Jehovah. In dien TIJD zullen zij noemen Hierosolyma den troon van Jehovah. In DIE DAGEN zullen zij gaan, het huis van Jehudah tot het huis Israëls; Hfdst. III: 16, 17, 18. In DIEN DAG zal vergaan het hart des konings, en het hart der vorsten, en verbijsterd zullen zijn de priesters en profeten; Hfdst. IV: 9. Zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop tot woestheid uit zal gaan het land; Hfdst. VII: 32. Vallen zullen zij onder de vallenden in DEN DAG hunner bezoeking; Hfdst. VIII: 12. Zie, DE DAGEN KOMENDE, Ik zal bezoeking doen over allen besnedene in den voorhuid; Hfdst. IX: 25. In den TIJD hunner bezoeking zullen zij vergaan; Hfdst. X: 15. Overblijfselen zullen zij niet hebben; aanbrengen zal Ik een boze over hen, het JAAR hunner bezoeking; Hfdst. XI: 23. Zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop niet langer zal gezegd worden...; Hfdst. XVI: 14. Met den nek en niet met de aangezichten zal Ik hen aanzien in DEN DAG van hun ondergang; Hfdst. XVIII: 17. Zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop Ik zal geven deze plaats tot verwoesting; Hfdst. XIX: 6, 8. Zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop Ik aan David zal opwekken een gerechte Spruit, Die regeren zal als Koning. In DIE DAGEN zal Jehudah gezaligd worden, en Israël zeker wonen. Daarom, zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop zij niet meer zeggen zullen ... Aanbrengen zal Ik over hen een boze HET JAAR hunner bezoeking. In HET UITERSTE DER DAGEN zult gij inzicht verstaan; Hfdst. XXIII: 5, 6, 7, 12, 20. ZIE, DE DAGEN KOMENDE, waarop Ik wenden zal. O wee, groot deze dag, en niet zal er zijn zoals die. Geschieden zal het IN DIEN DAG, verbreken zal Ik het juk, en de banden verscheuren; Hfdst. XXX: 3, 7, 8. Een DAG zal het zijn, waarop schreeuwen zullen de wachters in den berg van Efraïm: Staat op, laat ons opklimmen naar Zion, tot Jehovah onzen God. Zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop Ik een nieuw verbond zal sluiten. Zie, DE DAGEN KOMENDE, waarop gebouwd zal worden een stad voor Jehovah; Hfdst. XXXI: 6, 27, 31, 38. DE DAGEN KOMENDE waarop Ik zal vestigen het goede woord. In DIE DAGEN, en in DIEN TIJD zal Ik doen uitspruiten aan David een gerechte spruit. In DIE DAGEN zal Jehudah gezaligd worden; Hfdst. XXXIII: 14, 15, 16. Toeleden zal Ik woorden tegen deze stad ten kwade in DIEN DAG. Gij echter zal Ik ontrukken in DIEN DAG; Hfdst. XXXIX: 16, 17. DIE DAG voor den Heer Jehovih Zebaoth een DAG der wrake, dat Hij wraak neme op Zijn vijanden. De DAG van den ondergang is gekomen over hen, de

Tijd hunner bezoeking; Hfdst. XLVI: 10, 21. Vanwege DEN KOMENDEN DAG om te verwoesten; Hfdst. XLVII: 4. Toeleden zal Ik over hen HET JAAR der bezoeking. Terugleiden zal Ik evenwel de gevangenschap van hem in HET UITERSTE DER DAGEN; Hfdst. XLVIII: 44, 47. Ondergang zal Ik toeleden over hen TEN TIJDE hunner bezoeking. Vallen zullen haar jongelingen in de straten, en alle krijgsmannen zullen worden uitgerooid in DIEN DAG. In HET UITERSTE DER DAGEN zal Ik terugleiden de gevangenschap van hen; Hfdst. XLIX: 8, 26, 39. In DIE DAGEN en in DIEN TIJD zullen komen de zonen Israëls en de zonen van Jehudah tezamen, en Jehovah hun God zullen zij zoeken. In DIE DAGEN en in DIEN TIJD zal gezocht worden de ongerechtigheid Israëls, en niet dezelve. Wee hun, omdat gekomen is de DAG van hen, de TIJD hunner bezoeking; Hfdst. L: 4, 20, 27, 31. Ijdelheid die, werk der dwalingen, in den TIJD hunner bezoeking zullen zij vergaan; Hfdst. LI: 18.

Bij EZECHIËL. Het einde komt, komen doet het einde, komen doet de morgen over u, komen doet de TIJD, nabij is DE DAG van het tumult. Zie de DAG, zie, hij komt, de morgen gaat uit, gebloed heeft de roede, uitgesproten is het geweld. Aangekomen is de DAG, aangekomen de TIJD over de gehele menigte ervan. Niet zilver en goud zullen hen uithelpen in DEN DAG des toorns van JEHOVAH; Hfdst. VII: 6, 7, 10, 12, 19. Zij zeiden van de Profeten: Het gezicht dat hij ziende is, zal geschieden na vele dagen; in VERRE TIJDEN is hij profeterende; Hfdst. XII: 27. Niet zullen zij staan in den oorlog in DEN DAG des toorns van Jehovah; Hfdst. XIII: 5. Gij doorboorde goddeloze, vorst Israëls, wiens DAG komt, in den TIJD van het einde der ongerechtigheid; Hfdst. XXI: 25, 29. Stad, uitgietende bloed in uw midden, opdat kome haar TIJD; en gij hebt doen naderen de dagen, om te komen tot uw liefden [*amores*]; Hfdst. XXII: 3, 4. Zal het niet zijn in DEN DAG, waarop Ik zal wegnemen van hen de sterkte; in DIEN DAG zal komen een ontvluchte tot u ter inlichting van de oren. In DIEN DAG zal geopend worden uw mond met den ontvluchte; Hfdst. XXIV: 25, 26, 27. IN DIEN DAG zal Ik doen groeien den hoorn van het huis Israëls; Hfdst. XXIX: 21. Huilt, wee den DAG, want nabij DE DAG VAN JEHOVAH, NABIJ DE DAG VAN JEHOVAH, EEN DAG der wolk, een DAG der natiën zal het zijn. In DIEN DAG zullen uitgaan boden van Mij; Hfdst. XXX: 2, 3, 9. In DEN DAG waarop gij zult nederdalen ter hel; Hfdst. XXXI: 15. Ik, vragen zal Ik Mijn kudde, in DEN DAG waarop hij zal zijn in het midden uwer kudde, en ontrukken zal Ik hen vanuit alle plaatsen waarheen zij verstrooid zijn geweest. In DEN DAG van wolk en donkerheid; Hfdst. XXXIV: 11, 12. In DEN DAG waarop Ik u zal hebben gereinigd van al uw ongerechtigheden; Hfdst. XXXVI: 33. Profeteer en zeg: In DIEN DAG, waarop zitten zal Mijn volk

Israël zeker, zult gij het niet bekennen? In het NAGESLACHT DER DAGEN zal Ik u heenleiden tot Mijn land. In DIEN DAG, in DEN DAG waarop zal komen Gog op het land. In Mijn ijver, in DEN DAG Mijner verontwaardiging, indien niet in DEZEN DAG geweest zal zijn een grote aardbeving op het land Israëls; Hfdst. xxxviii: 14, 16, 18, 19. Zie, hij komt, DEZE DAG waarvan Ik gesproken heb. Het zal geschieden in DIEN DAG, geven zal Ik aan Gog een grafstede in het land Israëls; opdat bekenne het huis Israëls, dat Ik Jehovah hun God, vanaf DIEN DAG en voortaan; Hfdst. xxxix: 8, 11, 22.

Bij DANIEL. God in de Hemelen heeft onthuld de verborgen dingen, wat geschieden zal in HET LAATSTE DER DAGEN; Hfdst. ii: 28. De TIJD kwam dat het Koninkrijk hebben bevestigd de heiligen; Hfdst. vii: 22. Let op, omdat aan DEN TIJD VAN HET EINDE het gezicht. Hij zeide: Zie, ik, bekend zal ik u maken wat geschieden zal in het UITERSTE des toorns omdat ter bestemder TIJD HET EINDE. Het gezicht van den avond en den morgen, waarheid is het; gij, verbergt het gezicht, omdat tot VELE DAGEN; Hfdst. viii: 17, 19, 26. Ik ben gekomen om u te doen verstaan, wat uw volk zal overkomen in HET UITERSTE DER DAGEN, omdat nog het gezicht voor dagen; Hfdst. x: 14, 15. De inzichtsvollen zullen beproefd worden om te louteren en te reinigen, tot aan DEN TIJD VAN HET EINDE, want nog tot een bestemden TIJD; Hfdst. xi: 35. In DIEN TIJD zal opstaan Michaël, de grote vorst, die staat voor de zonen uws volks, en het zal zijn een TIJD van angst, hoedanige niet is geweest, sinds de natie. In DEZEN TIJD evenwel zal uw volk uitgered worden, al wie zal gevonden worden geschreven in het Boek; Hfdst. xii: 1. Gij Daniël, sluit de woorden toe, en verzegel het boek tot aan DEN TIJD VAN HET EINDE. Van DEN TIJD af echter, waarop zal verwijderd worden het gedurig offer, en zal gegeven worden de verwoestende gruwel, duizend twee honderd negentig dagen. Gij zult opstaan in uw lot onder ³⁾ HET EINDE DER DAGEN; Hfdst. xiii: 4, 9, 11, 13.

Bij HOSCHEA. EEN EINDE zal Ik maken aan het koninkrijk van het huis Israëls. In DIEN DAG zal Ik verbreken den boog Israëls. Groot de DAG Israëls; Hfdst. i: 4, 5, 11. In DIEN DAG, noemen zult gij, Mijn Echtgenoot. Sluiten zal Ik voor hen een verbond in DIEN DAG. In dien dag zal Ik verhoren; Hfdst. ii: 15, 17, 20. Omkeren zullen de zonen Israëls, en zoeken Jehovah God, en David hun Koning in het UITERSTE DER DAGEN; Hfdst. iii: 5. Zie,

3 Hier, en overal elders, wordt de Latijnse Tekst stipt gevolgd, doorgaans in algehele afwijking van de Statenvertaling en van alle latere vertalingen, zowel wat betreft woordkeus als woordschikking, interpunctie en gebruik van hoofdletters.

in DIE DAGEN, en in dien tijd, waarin Ik zal terugvoeren [*niet Hfdst. IV: 1, maar Joël III: 1*]. Gaat en laat ons terugkeren tot Jehovah; Hij zal ons levend maken na twee dagen, en in DEN DERDEN DAG zal Hij ons oprichten, en wij zullen leven vóór Hem; Hfdst. VI: 1, 2. Gekomen zijn DE DAGEN der bezoeking, gekomen DE DAGEN der vergelding; Hfdst. IX: 7.

Bij JOËL. Wee, DE DAG, omdat nabij DE DAG VAN JEHOVAH, en zoals een verwoesting uit Schaddai zal hij komen; Hfdst. I: 15. Komen doet DE DAG VAN JEHOVAH, nabij DE DAG van duisternis en donkerheid, DAG van wolk en schemering. Groot DE DAG VAN JEHOVAH en zeer verschrikkelijk, en wie zal hem uithouden; Hfdst. II: 1, 2, II. Over dienstknechten en dienstmaagden in DIE DAGEN zal Ik uitgieten Mijn geest. De zon zal verkeerd worden in duisternis, en de maan in bloed, voordat komt DE DAG VAN JEHOVAH groot en verschrikkelijk; Hfdst. II: 29, 31. In DIE DAGEN en in DIEN TIJD zal Ik vergaderen alle natiën. Nabij is DE DAG VAN JEHOVAH. Het zal geschieden in DIEN DAG, druipen zullen de bergen van most; Hfdst. III: 1, 14, 18.

Bij OBADJAH. In DIEN DAG zal Ik verderven de wijzen vanuit Edom. Verblijd u niet over hen in DEN DAG huns ondergangs, in DEN DAG hunner benauwdheid. Nabij immers DE DAG VAN JEHOVAH over alle natiën; Vers 8, 12, 13, 14, 15.

Bij AMOS. Een sterke van harte zal heenvluchten naakt in DIEN DAG; Hfdst. II: 16. In DEN DAG waarop Ik zal bezoeken de overtredingen Israëls over hem; Hfdst. III: 14. Wee den verlangenden naar DEN DAG VAN JEHOVAH: wat voor u DE DAG VAN JEHOVAH, die een van duisternis en niet van licht. Zal niet duisternis zijn DE DAG VAN JEHOVAH, en niet licht, en donkerheid, niet echter glans voor die; Hfdst. V: 18, 20. Huilen zullen de gezangen des Tempels in DIEN DAG. In DIEN DAG zal Ik doen ondergaan de zon op den middag: en verduisteren zal Ik het land in den dag des lichts. In DIEN DAG zullen versmachten de schone maagden en de jongelingen van dorst; Hfdst. VIII: 3, 9, 13. In DIEN DAG zal Ik oprichten de samengevallen tent van David. Zie DE DAGEN KOMENDE dat druipen zullen de bergen van most; Hfdst. XI: 11, 13.

Bij MICHA. In DIEN DAG zal geweeklaagd worden, door te verwoesten zijn wij verwoest; Hfdst. II: 4. In het UITERSTE DER DAGEN zal de berg van het huis van Jehovah zijn vastgesteld tot het hoofd der bergen. In DIEN DAG zal Ik verzamelen den hinkende [*claudum*]; Hfdst. IV: 1, 6. In DIEN DAG zal Ik uitroeien uw paarden en uw wagens; Hfdst. V: 9. DAG uwer wachters, uw bezoeking is gekomen. DE DAG is aanwezig om te bouwen de lemen muren [*macerias*]: deze DAG zal het tot aan u komen; Hfdst. VII: 4, 11, 12.

Bij HABAKUK. Nog een gezicht op vastgestelden TIJD, en het zal uitgesproken worden aan het einde; als Hij zal vertoeven, verwacht dat [*illud*] omdat Hij door te komen zal komen, en niet zal het uitgesteld worden; Hfdst. II: 3. Jehovah, in HET MIDDEN DER JAREN doe Uw werk; in HET MIDDEN DER JAREN maak bekend; God zal komen; Hfdst. III: 2.

Bij ZEFANJAH. Nabij is de DAG VAN JEHOVAH. In den DAG van het slachtoffer van Jehovah zal Ik bezoeking doen over de vorsten, en over de zonen des konings. In DIEN DAG zal zijn een stem des geschreeuws.

In DIEN TIJD zal Ik doorzoeken Jeruzalem met lantaarns, Nabij is de grote DAG VAN JEHOVAH. DAG der ontsteking DEZE DAG. DAG des angstes en der benauwenis. DAG der woestheid en der verwoesting. DAG der duisternis en der donkerheid. DAG der wolk en der omneveling. DAG der bazuin en des geklanks. In den DAG der ontsteking van Jehovah zal verteerd worden het ganse land, en een verhaaste voleinding zal Hij maken met alle bewoners des lands; Hfdst. I: 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 18. Wanneer nog niet komt over ons DE DAG des toorns van Jehovah. Misschien zult gij verborgen worden in DEN DAG des toorns van Jehovah; Hfdst. II: 2, 3. Verwacht Mij tot aan den DAG Mijns oprijzens tot den prooi, want Mijn gericht. In DIEN DAG zult gij niet beschaamd worden over uw werken. In DIEN DAG zal gezegd worden tot Jeruzalem: Vrees niet. Afmaken zal Ik uw verdrukkers in DIEN TIJD. In DIEN TIJD zal Ik u toeleiden. In DIEN TIJD zal Ik u vergaderen, omdat Ik u zal geven tot een naam en tot lof; Hfdst. III: 8, 11, 16, 19, 20.

Bij ZACHARIAH. Verwijderen zal Ik de ongerechtigheid des lands in ÉÉN DAG. In DIEN DAG zult gij roepen, de man tot zijn genoot, onder den wijnstok en onder den vijgeboom; Hfdst. III: 9, 10. Dan zullen vele natiën aankleven Jehovah in DIEN DAG; Hfdst. II: 11. In DIE DAGEN zullen aangrijpen tien mannen de slip van een man van Judea; Hfdst. VIII: 23. Behouden zal hen Jehovah hun God in DIEN DAG zoals de kudde Zijn volk; Hfdst. IX: 16. Mijn verbond is verbroken in DIEN DAG; Hfdst. XI: 10. In DIEN DAG zal Ik stellen Jeruzalem tot een steen van last voor alle volken. In DIEN DAG zal ik slaan alle paard met verbijstering. In DIEN DAG zal Ik stellen de aanvoerders van Jehudah zoals een oven van vuur in het brandhout. In DIEN DAG beschermen zal Jehovah de bewoners van Jeruzalem. In DIEN DAG zal Ik zoeken te verderven alle natiën. In DIEN DAG zal groeien de rouwklage in Jeruzalem; Hfdst. XII: 3, 4, 6, 8, 9, 11. In DIEN DAG zal een bron geopend zijn voor het huis Davids en voor de bewoners van Jeruzalem. Geschieden zal het in DIEN DAG dat Ik zal uitroeien de namen der afgoden in het land. In DIEN DAG zullen de profeten beschaamd worden; Hfdst. XIII: 1, 2, 4. Zie DE DAG KOMENDE VAN

JEHOVAH. Staan zullen Zijn voeten in DIEN DAG op den berg der olijven. In DIEN DAG zal niet zijn licht en glans. EEN ENIGE DAG die Jehovah bekend zal zijn, niet dag niet nacht, omstreeks de tijd van den avond zal het licht zijn. In DIEN DAG zullen uitgaan levende wateren van Hierosolyma. In DIEN DAG zal Jehovah zijn één, en Zijn Naam één. In DIEN DAG zal zijn grote opschudding van Jehovah. In DIEN DAG zal zijn op de belletjes der paarden Heiligheid aan Jehovah. Niet langer zal zijn de Kananaeus in het huis van Jehovah in DIEN DAG; Hfdst. XIV: 1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 21.

Bij MALACHIAH. Wie zal verdragen DEN DAG Zijner toekomst, en wie zal bestaan wanneer Hij zal verschenen zijn. Opdat zij Mij zijn in DIEN DAG, dien Ik maken zal, tot eigendom; Hfdst. III: 2, 17. ZIE, DE DAG KOMENDE, brandend als een oven. Zie, Ik zend ulieden Elia, den Profeet, voordat komt DE DAG VAN JEHOVAH, groot en verschrikkelijk; Hfdst. IV: 1, 5.

Bij DAVID. Bloeien zal in ZIJN DAGEN de gerechte en veel vrede; en heersen zal Hij van zee tot zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde; Psalm LXXII: 7, 8; behalve elders.

5. In deze plaatsen wordt onder DAG en onder TIJD verstaan de Komst des Heren: onder DAG of TIJD der Duisternis, der Donkerheid, der Schemering, niet des Lichts, der Verwoesting, van het einde der Ongerechtigheid, van den Ondergang, wordt verstaan de Komst des Heren, toen Hij niet langer werd erkend, en vandaar toen er niet langer iets van de Kerk over was. Onder DEN DAG Gruwelijk, Verschrikkelijk, van Ontsteking, toorn, tumult, bezoeking, slachtoffer, vergelding, angst, oorlog, geschreeuw, wordt verstaan de Komst des Heren tot Gericht. Onder DEN DAG waarop zal verhoogd worden Jehovah alleen: waarop Hij één zal zijn, en Zijn Naam één: waarop zijn zal de spruit van Jehovah tot sieraad en heerlijkheid: waarop bloeien zal de gerechte: waarop Hij zal levend maken: waar Hij zoeken zal Zijn kudde: waarop Hij sluiten zal een nieuw verbond: waarop zullen druipen de bergen van most: waarop zullen uitgaan levende wateren vanuit Hierosolyma: waarop zij zullen opzien tot den God Israëls, en eendere dingen meer, wordt verstaan de Komst des Heren om de nieuwe Kerk te instaureren, die Hem zal erkennen als Verlosser en Heiland.

6. Aan deze dingen is het geoorloofd toe te voegen enige plaatsen die meer openlijk over de Komst des Heren spreken, zijnde deze: *De Heer Zelf geeft u een teken: Zie een maagd zal ontvangen en baren een Zoon, en genoemd zal worden Zin Naam GOD MET ONS*, Jes. VII: 14; Matth. I: 22, 23. *Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, op Wiens schouder het oppergezag: en noemen zal men Zijn Naam: Wonderlik, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vorst*

des vredes: der vermenigvuldiging van het oppergezag en des vredes zal geen einde zijn, op den troon Davids, en over Zijn Koninkrijk, om te bevestigen dat in gericht en gerechtigheid, van nu aan tot in het eeuwige; Jes. ix: 5, 6. Uitgaan zal een Twijg van den tronk van Jischaji, en een Rijsje vanuit zijn wortelen zal vrucht dragen; rusten zal op Hem de geest van Jehovah, de geest der wijsheid en van het inzicht, de geest des raads, en der deugd. Zijn zal de gerechtigheid de gordel Zijner lenden, en de waarheid de gordel Zijner dijen. Het zal geschieden derhalve in dien dag, naar den Wortel van Jischaji, staande tot een banier der volken, zullen de natiën vragen; en zijn zal Zijn rust heerlijkheid; Jes. xi: 1, 2, 5, 10. Zendt het Lam van den Heerser des lands van den rots af naar de woestijn, tot den berg der dochter Zions. Bevestigd is door de barmhartigheid de Troon, en Hij zit daarop in waarheid in den tabernakel Davids, richtende en zoekende het gericht, en bespoedigende de gerechtigheid; Jes. xvi: 1, 5. Gezegd zal worden in dien dag; zie, onze God Deze, Dien wij hebben verwacht dat Hij ons bevrijde; DEZE JEHOVAH, Dien wij hebben verwacht; laat ons opspringen en ons verblijden in Zijn heil; Jes. xxv: 9. Een stem des roepende in de woestijn: Bereidt den weg voor Jehovah, effent in de eenzaamheid een pad voor ONZEN GOD. Onthuld zal immers worden de heerlijkheid van Jehovah, en zij zullen zien, alle vlees tegelijk. Zie, DE HEER JEHOVAH in den Sterke komt, en Zijn arm zal heersen voor Hem; zie, Zijn loon met Hem: zoals een Herder zal Hij Zijn kudde weiden, Jes. xl: 3, 5, 10, 11. Mijn Uitverkorene, in Wien een welbehagen heeft Mijn ziel. Ik, JEHOVAH, geroepen heb Ik U in Gerechtigheid, en geven zal Ik U tot een verbond den volke, tot een licht der natiën, om te openen de blinde ogen, om uit te leiden uit den kerker den gebodene, vanuit het huis der kluister de zittenden in de duisternis: Ik, JEHOVAH, dit Mijn Naam, Mijn heerlijkheid zal Ik niet aan een ander geven; Jes. xlii: 1, 6, 7, 8. Wie heeft geloofd aan ons woord, en de arm van Jehovah over wien is die onthuld: geen vorm aan Hem; gezien hebben wij Hem, maar geen aanzien: onze ziekten heeft Hij opgenomen, en onze smarten gedragen; Jes. liii: 1, 2, 4 tot 12. Wie Deze, Die komt vanuit Edom, de klederen besprenkeld vanuit Bozra, voortschrijdend in de veelheid Zijner sterkte; Ik Die spreek in gerechtigheid, groot om te zaligen: want de dag der wraak in Mijn hart, en het jaar Mijner verlost is gekomen; derhalve is Hij hun geworden tot Heiland; Jes. lxiii: 1 tot 8. Zie, de dagen komende, wanneer Ik opwekken zal aan David een gerechte Spruit, Die regeren zal als Koning, en Hij zal gedijen, en Hij zal doen gericht en gerechtigheid op aarde: en dit Zijn Naam waarmede zij Hem zullen noemen: JEHOVAH ONZE GERECHTIGHEID; Jeremia xxiii: 5, 6; Hfdst. xxxiii: 15, 16. Spring grotelijks op, gij dochter Zions, maak geklank, gij dochter van Hierosolyma, zie, uw Koning komt u, gerecht en verlost, Hij; Hij zal

vrede spreken den natiën; Zijz heersen van zee tot zee, en van den stroom tot aan de einden der aarde toe; Zach. ix: 9, 10. Juich en verblijd u, gij dochter Zions; zie, Ik, Ik kom, om te wonen in uw midden; dan zullen vele natiën aankleven JEHOVAH in dien dag, en zij zullen Mij zijn tot een volk; Zach. ii: 10, 11. Gij, Bethlechem Efratha, slechts weinig is het dat gij zijt onder de duizenden van Jehudah; vanuit u zal Mij uitgaan, Die zijn zal Heerser in Israëel, en Wiens uitgangen van ouds, van de dagen der eeuwigheid. Hij zal staan en weiden in de sterkte van Jehovah; Micha v: 1, 3. Zie, Ik, Ik zend Mijn Engel, Die bereiden zal den weg vóór Mij, en plotseling zal komen tot Zijn Tempel DE HEER DIEN GIJ zoekt, en de Engel des verbonds, Dien gij verlangt; zie, Hij komt; wie zal verdragen den dag Zijner komst. Zie, Ik, Ik zend u Elia den Profeet, eer dat komt de dag van Jehovah, groot en verschrikkelijk; Malach. iii: 1, 2; Hfdst. iv: 5. Ik zag, en zie, met de wolken der hemelen een zoals de Zoon des mensen was komende: Hem werd gegeven de heerschappij, en de heerlijkheid, en het koninkrijk, en alle volken, natiën en tongen zullen Hem vereren: Zijn heerschappij een heerschappij der eeuw, dat niet zal voorbijgaan, en Zijn koninkrijk, dat niet zal vergaan: en alle heerschappijen zullen Hem vereren, en Hem gehoorzamen; Dan. vii: 13, 14, 27. Zeventig weken zijn bestemd over uw volk, en over uw stad der heiligheid, om te voleinden de overtreding, en om te verzegelen het gezicht en den profeet, en om te zalven het Heilige der heiligen. Weet dan, en doordat, van den uitgang des Woords tot te herstellen en tot te bouwen Hierosolyma, tot aan Messiah den Vorst, zeventig weken; Dan. ix: 24, 25. Stellen zal Ik in de zee Zijn hand, en in de rivieren Zijne rechter: Hij zal Mij noemen: Mijn Vader Gij, Mijn God, en de Rots mijns heils. Ook Ik, tot Eerstverwekte zal Ik Hem geven, hoog boven de koningen der aarde. Stellen zal Ik tot in het eeuwige Zijn zaad, en Zijn Troon zoals de dagen der hemelen; Psalm lxxxix: 26, 27, 28, 30. Gezegde van Jehovah tot Mijn Heer: Zit aan Mijne rechter, totdat Ik gesteld zal hebben Uw vijanden [letterlijk onvrienden, inimicos] tot een voetbank Uwer voeten. Den scepter Uwer sterkte zal Jehovah vanuit Zion zenden; heers in het midden Uwer vijanden [idem]. Gij Priester tot in het eeuwige naar de wijze van Malchizedech; Psalm cx: 1, 2, 4; Matth. xxii: 44; Lukas xx: 41. Ik, gezalfd heb Ik mijn Koning over Zion, den berg mijner heiligheid: Ik zal aankondiging doen van het besluit: Jehovah heeft gezegd tot Mij: Mijn Zoon, Gij; Ik, heden heb Ik U gegeneerd; geven zal Ik de natiën tot Uw erfdeel, en tot Uw bezitting de einden der aarde. Kust den Zoon opdat Hij niet toorne, opdat gij niet vergaat op den weg; gezegend alle vestrouwenden op Hem; Psalm ii: 6, 7, 8, 12. Doen ontberen hebt Gij Hem wel een klein weinig bij de Engelen vergeleken; maar met heerlijkheid en eer hebt Gij Hem gekroond; Gij hebt Hem doen heersen over de werken Uwer

handen; alle dingen hebt Gij gesteld onder Zijn voeten; Psalm VIII: 6, 7. Gedenk, JEHOVAH, aan David, Die gezworen heeft aan JEHOVAH, gelofte gedaan aan den Sterke Jakobs; zo ik zal zijn ingegaan binnen de tent mijns huises, zo ik zal zijn geklommen op de sponde van mijn legerstede, zo ik slaap zal gegeven hebben aan mijn ogen, totdat ik gevonden zal hebben een plaats voor JEHOVAH, habitakels voor den Sterke Jakobs: zie, wij hebben gehoord van Hem in Efratha, gevonden hebben wij Hem in de velden des wouds: wij zullen binnengaan in Zijn habitakels, inkrommen ons voor de voetbank Zijner voeten: dat Uw priesters bekleed worden met gerechtigheid, en dat Uwe heiligen jubelen; Psalm CXXXII: 1 tot 9. Maar het zijn slechts weinige plaatsen die zijn aangehaald.

7. Dat de algehele gewijde Schrift over den Allenen Heer is geschreven, zal vollediger vanuit de volgende dingen vaststaan, vooral uit die welke in het Werkje over de Gewijde Schrift moeten worden aangevoerd: daarvandaan en nergens anders vandaan is de heiligheid des Woords; dit wordt eveneens verstaan onder deze woorden in de Apocalyps, *De Getuigenis van Jezus is de geest der Profetie, XIX: 10.*

Dat de Heer heeft vervuld alle dingen der Wet, is dat Hij heeft vervuld alle dingen des Woords

8. Geloofd wordt door velen heden ten dage, dat er waar gezegd wordt over den Heer, dat Hij de Wet heeft vervuld, wordt verstaan dat Hij alle geboden van den dekalooft heeft vervuld, en dat Hij zo Gerechtigheid is geworden, ende mensen der wereld heeft gerechtvaardigd door dit punt des geloofs. Evenwel wordt niet dát verstaan, maar dat Hij heeft vervuld alle dingen die over Hem geschreven zijn in de Wet en de Profeten, dat is, in de algehele gewijde Schrift, omdat deze over Hem Alleen handelt, zoals in bovenstaand Artikel is gezegd. Dat velen anders hebben geloofd, is ter oorzaak hiervan, dat zij de schriften niet hebben doorvorst, en niet hebben gezien wat onder de Wet daar wordt verstaan. Onder de Wet daar worden verstaan in den strikten zin de tien geboden van den dekalooft; in brederen zin alle dingen die door Mozes in diens vijf Boeken geschreven zijn; en in den breedsten zin alle dingen des Woords. Dat *onder de Wet in den strikten zin worden verstaan de tien geboden van den dekalooft*, is bekend.

9. *Dat onder de Wet in brederen zin worden verstaan alle dingen die door Mozes in diens vijf Boeken geschreven zijn*, blijkt uit deze volgende plaatsen: bij Lukas “Abraham zeide tot den rijke in de hel: Zij hebben *Mozes en de Profeten*, laten zij die horen; indien zij *Mozes en de Profeten* niet horen, zo zullen zij, ook ware het dat iemand uit de doden zou zijn wederopgestaan, niet worden overreed” xvi: 29 31. Bij Johannes “Filippus zeide tot Nathaniël: “Dien beschreven heeft *Mozes in de Wet en de Profeten*, Hem hebben wij gevonden” i: 46. Bij Mattheus “Wilt niet menen dat Ik gekomen ben om te ontbinden *de Wet en de Profeten*, niet ben Ik gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen” v: 17, 18. Bij denzelfde “*Alle de Profeten en de Wet* tot aan Johannes toe hebben geprofeteerd” xi: 13. Bij Lukas “*De Wet en de Profeten* tot aan Johannes toe, van dien tijd af wordt het Koninkrijk Gods geëvangelizeerd” xvi: 16. Bij Mattheus “Al wat gij zult gewild hebben dat u de mensen doen, doet ook gij hun alzo; dit is *de Wet en de Profeten*” vii: 12. Bij denzelfde: “Jezus zeide: Gij zult liefhebben den Heer uw God vanuit uw ganse hart, en in uw ganse ziel, en gij zult liefhebben uw naaste als uzelf: aan deze twee geboden hangen *de Wet en de Profeten*” xxii: 37, 39, 40. In die plaatsen worden onder Mozes en de Profeten, voorts onder de Wet en de Profeten, verstaan alle dingen die in de Boeken van Mozes en in de Boeken der Profeten geschreven zijn.

Dat onder de Wet in het bijzonder worden verstaan alle dingen die door Mozes geschreven zijn, blijkt nog uit deze dingen: bij Lukas “Als vervuld waren de dagen der zuivering naar *de Wet van Mozes*, brachten zij Jezus af naar Jeruzalem, om voor den Heer te vertonen, gelijk als geschreven is in *de Wet des Heren*, dat alle manlijke openende de baarmoeder den Heer heilig moet worden genoemd, en opdat zij slachtoffer zouden geven naar hetgeen gezegd is in *de Wet des Heren*, een paar tortelduiven en twee duivenjongen. En de ouders leidden Jezus tot den Tempel, om te doen naar het gebruik *der Wet* voor Hem. Toen zij hadden volvoerd alle dingen naar *de Wet des Heren* . . .”, II: 22, 23, 24, 27, 39. Bij Johannes “In *de Wet* heeft Mozes geboden dezulken te stenigen”, VIII: 5. Bij denzelfde “*De Wet door Mozes* is gegeven”, I: 17; daaruit blijkt, dat nu de Wet, dan weer Mozes wordt genoemd, waar gehandeld wordt over zulke dingen die in zijn Boeken zijn geschreven, zoals eveneens in Matth. VIII: 4; Markus X: 2, 3, 4; Hfdst. XII: 19; Lukas XX: 28, 37; Joh. III: 14, Hfdst. VII: 19, 51; Hfdst. VIII: 17, Hfdst. XIX: 7. Meerdere dingen ook worden door Mozes *Wet* geheten, welke bevolen zijn, zoals over de Brandoffers, Levit. VI: 9; Hfdst. VII: 37. Over de Slachtoffers, Levit. VI: 25; Hfdst. VII: I tot II. Over de Mincha (spijsoffers), Levit. VI: 14. Over de Melaatsheid, Levit. XIV: 2. Over de IJverzucht, Num. V: 29, 30. Over het Nazireaat, Num. VI: 13, 21. En Mozes zelf noemt zijn Boeken *Wet* “Geschreven heeft Mozes *deze Wet*, en gaf haar aan de priesters, de zonen van Levi, dragende de ark des verbonds van Jehovah: en hij zeide tot hen: Door aan te nemen *het Boek dezer Wet*, legt het aan de zijde van de Ark des verbonds van Jehovah”, Deut. XXXI: 9, II, 26; aan de zijde werd het gelegd, van binnen immers in de Ark waren de stenen Tafelen, welke in den strikten zin de *Wet* zijn. De Boeken van Mozes worden het Boek der *Wet* genoemd daarna “Chilkin de Hogepriester zeide tot Schafan den Schrijver: *Het Boek der Wet* heb ik gevonden in het huis van Jehovah: toen de Koning hoorde de woorden van *het Boek der Wet*, verscheurde hij zijn klederen”, II Kon. XXII: 8, II; Hfdst. XXIII: 24.

10. *Dat alle dingen des Woords onder de Wet in den breedsten zin worden verstaan*, kan vaststaan uit deze plaatsen: “Jezus zeide: Is er niet geschreven in *uw Wet*: Ik, gezegd heb Ik: Gij zijt goden”, Joh. X: 34; dit is geschreven in Psalm LXXI: 6. “De schare antwoordde: Wij hebben gehoord uit *de Wet*, dat Christus blijft tot in het eeuwige”, Joh. XII: 34; dit is geschreven in Psalm LXXXIX: 30; Psalm CX: 4; Dan. VII: 14. “Opdat vervuld worde het woord geschreven in *hun Wet*: zij hebben Mij gehaat zonder oorzaak”, Joh. XV: 25; dit is geschreven in Psalm XXXV: 19. “De Farizeën zeiden: Heeft iemand vanuit de Oversten geloofd in Hem; maar deze schare die *de Wet* niet

kent”, Joh. vii: 48, 49. “Het is lichter dat hemel en aarde voorbijgaan, dan dat één puntje der *Wet* valle”, Lukas xvi: 17. Onder de *Wet* daar wordt de ganse Gewijde Schrift verstaan.

II. Dat de Heer alle dingen der *Wet* heeft vervuld, wil zeggen dat Hij alle dingen des Woords heeft vervuld, blijkt uit de plaatsen waar gezegd wordt, dat door Hem is vervuld de Schrift, en dat alle dingen voleindigd zijn, zoals uit deze plaatsen: “Jezus ging de Synagoge binnen, en Hij stond op om te lezen; toen werd Hem gegeven het Boek van Jesaja, den Profeet, en Hij rolde het Boek open, en vond de plaats geschreven: De Geest des Heren op Mij; daartoe heeft Hij Mij gezalfd, om te evangelizeren den armen heeft Hij Mij gezonden, om te genezen de verbrijzelden van hart, om te evangelizeren den gevangenen loslating, en den blinden het gezicht, om te prediken het aangename jaar des Heren: daarna het Boek toerollende, zeide Hij: *Heden is deze schrift vervuld* in uw oren”, Lukas iv: 16 tot 21. “Onderzoekt *de Schriften*, daar zij toch getuigen van Mij”, Joh. v: 39. “Opdat *de Schrift vervuld* worde: die met Mij het brood eet, heeft tegen Mij de verzenen opgeheven”, Joh. xiii: 18. “Niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon der verderfenis, opdat *de Schrift vervuld* zou worden”, Joh. xvii: 12. “Opdat zou vervuld worden *het Woord*, dat Hij gezegd heeft: Die gij Mij gegeven, uit degenen heb Ik niet één verloren”, Joh. xviii: 9. “Jezus zeide tot Petrus: Berg uw zwaard in zijn plaats; hoe zouden dan *de Schriften vervuld* worden, dat het alzo geschieden moet. Dit alles is geschied, opdat *vervuld zouden worden de Schriften der Profeten*”, Matth. xxvi: 54, 56. “De Zoon des mensen gaat heen, zoals Geschreven is van Hem, opdat *de Schriften zouden vervuld* worden”, Markus xiv: 21, 49. “*Zo werd de Schrift vervuld*, welke zeide: Met de goddelozen is Hij gerekend geworden”, Markus xv: 28; Lukas xxii: 37. “Opdat *de Schrift vervuld* zou worden, hebben zij Zijn klederen onder elkaar verdeeld, en over Mijn tunica hebben zij het lot geworpen”, Joh. xix: 24. “Hierna Jezus wetende, dat alle dingen nu volbracht waren, opdat *de Schrift vervuld* zou worden”, Joh. xix: 28. “Toen Jezus den edik genomen had, zei Hij: *Het is volbracht*, dat is, *vervuld*”, Joh. xix: 30. Deze dingen zijn geschied, opdat *de Schrift vervuld* zou worden; geen been van Hem zal gebroken worden: en wederom *zegt een andere Schrift*: Zij zullen zien Wien zij doorstoken hebben”, Joh. xix: 36, 37; behalve elders, waar de plaatsen van de Profeten worden aangevoerd, en niet tevens wordt gezegd, dat de *Wet* of de *Schrift* is vervuld. Dat het al des Woords over Hem geschreven is, en dat Hij in de Wereld is gekomen om hetzelfde te vervullen, heeft Hij ook den Discipelen geleerd vóórdat Hij is heengegaan, met deze woorden: “Jezus tot de discipelen: Gij dwazen en dragen van hart om te geloven al de

dingen die de Profeten gesproken hebben; moest dit niet de Christus lijden, en inschrijden in de heerlijkheid: en begonnen hebbende van *Mozes en alle Profeten*, heeft Hij hun uitgelegd in *alle Schriften over Hem*”, Lukas xxiv: 25, 26, 27. Verder: “Jezus zeide tot de discipelen: dit zijn de woorden die Ik gesproken heb tot u, toen Ik nog met u was, *dat vervuld moesten worden alle dingen die geschreven zijn in de Wet van Mozes en de Profeten en Psalmen over Mij*”, Lukas xxiv: 44, 45. Dat de Heer in de Wereld alle dingen des Woords heeft vervuld tot de meest afzonderlijke dingen ervan toe, blijkt uit deze Zijn woorden: “Voorwaar zeg Ik u, totdat de hemel en de aarde voorbijgaat, *zal niet één jota, of één horentje voorbijgaan van de Wet, totdat alle dingen geschieden*”, Matth. v: 18. Uit deze dingen nu kan helder worden gezien, dat daaronder dat de Heer alle dingen der Wet heeft vervuld, niet wordt verstaan dat Hij heeft vervuld alle geboden van den dekalooq, maar alle dingen des Woords.

Dat de Heer in de Wereld is gekomen, opdat Hij de Hellen zou onderjukkan, en het Menselijke verheerlijken; en dat het Lijden des kruises de laatste strijd is geweest, waardoor Hij ten volle de hellen heeft overwonnen en ten volle Zijn Menselijke heeft verheerlijkt

12. Het is bekend in de Kerk, dat de Heer den Dood heeft overwonnen, waaronder de Hel wordt verstaan, en dat Hij daarna met heerlijkheid is opgevaren in den hemel; maar nog niet is het bekend, dat de Heer door Gevechten, zijnde de Verzoeking, den Dood of de Hel heeft overwonnen, en tevens door dezelve Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, en dat het Lijden des kruises de Laatste Strijd of Verzoeking is geweest, waardoor hij Heeft overwonnen en verheerlijkt. Over deze dingen wordt met veel dingen gehandeld bij de Profeten en bij David, maar niet met zoveel dingen bij de Evangelisten; bij dezen zijn de Verzoeking, welke Hij van de knapen jaren aan uithield, in samenvatting beschreven met Zijn Verzoeking in de woestijn, en daarna door den duivel, en de laatste verzoeking door die dingen welke Hij geleden heeft in Gethsemane en op het Kruis. Over Zijn Verzoeking in de woestijn, en daarna door den duivel, zie men bij Mattheus, Hfdst. iv: 1 tot 11. Bij Markus, Hfdst. i: 12, 13; en bij Lukas, Hfdst. iv: 1 tot 13; maar onder die worden alle verstaan tot aan de laatste toe; maar meer dienaangaande heeft Hij den discipelen niet onthuld, want gezegd wordt bij Jesaja: *“De afvordering heeft Hij ondergaan, evenwel deed Hij Zijn mond niet open: zoals een Lam ter slachting, en zoals een schaap voor zijn scheerders, bleef Hij stom, en deed Zijn mond niet open”*, LIII: 7; over Zijn Verzoeking in Gethsemane zie men bij Mattheus Hfdst. xxvi: 36 tot 44; bij Markus Hfdst. xiv: 32 tot 42; en bij Lukas Hfdst. xxii: 39 tot 46. En over de Verzoeking op het kruis, bij Mattheus Hfdst. xxvii: 33 tot 56; bij Markus Hfdst. xv: 22 tot 38; bij Lukas Hfdst. xxiii: 33 tot 49; en bij Johannes Hfdst. xix: 17 tot 37. Verzoeking zijn niet iets anders dan gevechten tegen de Hellen: over de Verzoeking of de gevechten des Heren, zie men in het Werkje over NOVA HIEROSOLYMA EN HAAR HEMELSE LEER, in London uitgegeven, n. 201 tot 302; en over de Verzoeking in het algemeen n. 189 tot 200 aldaar.

13. Dat de Heer door het Lijden des kruises ten volle de Hellen heeft overwonnen, leert Hijzelf bij Johannes: “Nu is het oordeel dezer Wereld, *nu zal de Overste dezer wereld naar buiten uitgeworpen worden*”, xii: 31; dit heeft de Heer gesproken toen het Lijden des kruises aanstaande was. Bij denzelfde: “*De Overste dezer wereld is geoordeeld*”, Hfdst. xvi: 11. Bij denzelfde: “Hebt vertrouwen, *Ik heb de wereld overwonnen*”, Hfdst. xvi: 33; en bij Lukas: “Jezus zeide: *Ik zag Satan als een bliksem uit den hemel vallen*”, x: 18; onder de wereld, den overste der wereld, den Satan en den duivel, wordt de hel verstaan.

Dat de Heer door het Lijden des Kruises ook ten volle Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, leert Hij bij Johannes: “Nadat Judas was uitgegaan, zeide Jezus: *Nu is de Zoon des mensen verheerlijkt, en God is verheerlijkt* in Hem: indien *God is verheerlijkt* in Hem, zal ook God Hem in zichzelf *verheerlijken*, en terstond zal Hij Hem *verheerlijken*”, Hfdst. xiii: 31, 32. Bij denzelfde: “Vader, de ure is gekomen; *verheerlijk Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijke*”, xvii: 1, 5. Bij denzelfde: “Nu is Mijn ziel ontroerd. En Hij zeide: Vader, *verheerlijk Uw Naam; en een stem ging uit vanuit den Hemel: en Ik heb verheerlijkt, en wederom zal Ik verheerlijken*”, xii: 27, 28. Bij Lukas: “Moest de Christus dit niet lijden, en inschrijden in *Zijn heerlijkheid*”, xxiv: 26; deze dingen zijn gezegd over het Lijden; de Verheerlijking is de Vereniging van het Goddelijke en het Menselijke; en daarom wordt gezegd: en God zal Hem verheerlijken in Zichzelf.

14. Dat de Heer in de wereld is gekomen, om alle dingen in de hemelen en dan daauit in de landen tot de orde terug te brengen, en dat dit is gedaan door gevechten tegen de Hellen, welke toen bestookten elk mens komende in de wereld en uitgaande vanuit de wereld, en dat Hij daardoor Gerechtigheid is geworden, en de mensen heeft gezaligd, die zonder dat niet zouden hebben kunnen gezaligd worden, is in vele plaatsen bij de Profeten voorzegd, waarvan er slechts enige zullen worden aangevoerd. Bij Jesaja: “*Wie is Deze Die komt vanuit Edom, besprenkeld van klederen vanuit Bozra; Deze eerwaardig in Zijn gewaad, voorttredend in de veelheid Zijner sterkte: Ik, Die spreek in Gerechtigheid, groot om te zaligen. Waarom rood aan Uw gewaad, en Uw klederen als van een die in de wanpers treedt; de wanpers heb Ik alleen getreden, en van het volk geen man met Mij: deswege heb Ik hen getreden in Mijn toorn, en hen getrapt in Mijn ontsteking; vandaar is hun overwinning gespat over Mijn klederen; want de dag der wraak in Mijn hart, en het jaar Miner verlossen is gekomen. Heil beschikte Mij Mijn arm; nederdalen deed Ik ter aarde hun overwinning. Hij heeft gezegd: zie, Mijn volk die, zonen; derhalve is Hij hun geworden tot Heiland, om Zijn Liefde, en om Zijn Goedertierenheid, heeft Hij hen verlost*”, lxiii: 2 tot 9; deze

dingen betreffen de gevechten des Heren tegen de Hellen: onder het gewaad waarin Hij eerwaardig was, en dat rood was, wordt het Woord verstaan, waaraan geweld was gepleegd door het Joodse volk; de strijd zelf tegen de Hellen, en de overwinning daarover, wordt daarmede beschreven, dat Hij hen heeft getreden in Zijn toorn, en getrapt in Zijn ontsteking; dat Hij alleen en vanuit eigen macht heeft gestreden, wordt daarmede beschreven dat geen man met Mij was, en dat Mijn arm Mij heil heeft beschikt, en dat Ik hen ter aarde heb doen nederdalen; dat Hij daardoor gezaligd en verlost heeft, wordt daarmede beschreven, dat Hij hun derhalve is geworden tot Heiland, om Zijn Liefde en Goedertierenheid heeft Hij hen verlost; dat dit de oorzaak was geweest van Zijn Komst, wordt beschreven met “de dag der wraak in Mijn hart, en het jaar Mijner verlost is gekomen”. Bij denzelfde: *“Hij zag dat niet wie ook, en Hij ontzette Zich dat er niet een bemiddelaar was; derhalve heeft Zin arm Hem heil beschikt, en Zijn Gerechtigheid ondersteunde Hem: vandaar heeft Hij aangetrokken Gerechtigheid als een pantsier, en den helm des Heils op Zijn hoofd, en aangedaan de klederen der wraak, en Hij dekte Zich met ijver zoals met een mantel: toen kwam Hij tot Zion als Verlosser”*, LIX: 16, 17, 20; deze dingen eveneens aangaande de gevechten des Heren, toen Hij in de wereld was, tegen de hellen: dat Hij alleen vanuit eigen macht heeft gestreden tegen dezelve, wordt daaronder verstaan “dat Hij zag dat er niet wie ook was; derhalve heeft Zijn arm Hem heil beschikt”; dat Hij vandaar Gerechtigheid is geworden, wordt daaronder verstaan “dat Zijn Gerechtigheid Hem ondersteunde, vandaar heeft Hij Gerechtigheid aangetrokken als een pantsier”; dat Hij zo verlost, onder “toen kwam Hij tot Zion als Verlosser”. Bij Jeremia: *“Zij zijn verbijsterd, hun sterken zijn verslagen, zij hebben de vlucht gevluht, en niet omgezien: Die Dag voor den Heer Jehovih Zebaoth, een dag der wraakneming, om wraak te nemen op Zijn vijanden, en het zwaard zal verteren, en verzadigd worden”*, XLVI: 5, 10; de strijd des Heren met de Hellen en de overwinning op dezelve, worden daarmede beschreven, dat zij verbijsterd zijn, dat hun sterken zijn verslagen, een vlucht hebben gevluht, en niet hebben omgezien; hun sterken en de vijanden zijn de Hellen, omdat allen daar den Heer haat toedragen; Zijn komst in de wereld deswege, wordt verstaan onder “Die Dag voor den Heer Jehovih Zebaoth, een dag der wraakneming, om wraak te nemen op Zijn vijanden”. Bij denzelfde: *“Vallen zullen de jongelingen in de straten, en alle krijgslieden zullen worden uitgeroeid in dien Dag”*, XLIX: 26. Bij Joël: *“Jehovah verheft de stem vóór Zijn leger; groot de dag van Jehovah, zeer verschrikkelijk; wie dan zal dien verdragen”*, II: II. Bij Zefanja: *“In den dag des slachtoffers van Jehovah zal Ik bezoeking doen, over de*

vorsten, over de zonen des konings, over allen bekleed met het bekleedsel van den vreemde: deze Dag, dag der benauwdheid, dag der bazuin en des geklanks”, 1: 8, 9, 15, 16. Bij Zacharia: “*Jehovah zal uitgaan, en strijden tegen de natiën, naar den dag van Zijn strijden in den dag van den veldslag. Staan zullen Zijn voeten in dien Dag op den Olijfberg, zijnde vóór het aangezicht van Jeruzalem. Dan zult gij vluchten in de vallei Mijner bergen. In dien dag zal niet zijn licht en glans. Jehovah echter zal zijn tot Koning over het ganse Land: in dien Dag zal zijn Jehovah één, en Zijn Naam één*”, xiv: 3, 4, 5, 6, 9; in deze plaatsen wordt ook gehandeld over de Gevechten des Heren: onder dien Dag wordt Zijn Komst verstaan: de Olijfberg, die vóór het aangezicht van Jeruzalem is, was de plaats waar de Heer gewoon was te vertoeven; men zie Markus xiii: 3, 4; Hfdst. xiv: 26; Lukas xxi: 37; Hfdst. xxii: 39; Joh. viii: 1; en elders. Bij David: “*Omgeven hadden Mij de snoeren des doods, de snoeren der Hel hadden Mij omgeven; overvallen hadden Mij de strikken des doods: daarom zond Hij palen, en vele bliksemschichten, en verwarde hen. Vervolgen zal Ik Mijn vijanden, en hen aangrijpen, en niet terugkeren totdat Ik hen zal hebben verteerd; verslaan zal Ik hen, zo dat zij niet kunnen herrijzen. Omgorden zult Gij Mij met sterkte ten oorlog, en de vijanden op de vlucht drijven; verbrijzelen zal Ik hen zoals stof voor de aangezichten des winds, zoals slik der straten zal Ik hen verdunnen*”, Psalm xviii: 5, 6, 15, 38, 39, 40, 41, 43; de snoeren en strikken des doods, die omgaven en overvielen, betekenen de verzoekingingen, welke, omdat zij uit de Hel zijn, ook de snoeren der hel worden genoemd: deze en de overige dingen in dien gansen Psalm handelen over de gevechten en de overwinningen des Heren, en daarom wordt ook gezegd: “*Stellen zult Gij Mij tot hoofd der natiën, een volk dat Ik niet gekend heb, dienen zullen zij Mij*”, Vers 44, 45. Bij David: “*Gord het zwaard op de dij, Machtige: Uw pijlen zijn scherper; volken zullen vallen onder U, vanuit het hart vijanden des Konings. Uw toorn tot in de eeuw en tot in het eeuwige: Gij hebt de Gerechtigheid liefgehad, deswege heeft God U gezalfd*”, Psalm xlv: 4, 5, 6, 7, 8; deze dingen eveneens aangaande de gevechten met de Hellen, en aangaande de onderjukking ervan, want in dien gansen Psalm wordt gehandeld over den Heer, namelijk over Zijn gevechten, over Zijn verheerlijking en over de zaliging der gelovigen door Hem. Bij David: “*En vuur vóór Hem zal uitgaan: het zal rondom Zijn vijanden [hostes] ontvlammen; zien en vrezen zal de aarde: bergen zoals was zullen versmelten vóór den Heer der ganse aarde. Verkondigen zullen de hemelen Zijn gerechtigheid, en zien zullen alle volken zijn heerlijkheid*”, Psalm xcvi: 3, 4, 5, 6; desgelijks wordt in dezen Psalm gehandeld over den Heer, en over eendere dingen. Bij David: “*Gezegde van Jehovah tot mijn Heer: Zit aan Mijne rechter, totdat Ik*

Uwe onvrienden [inimicos] zal gesteld hebben tot een voetbank Uwer voeten: heers in het midden Uwer onvrienden: de Heer aan Uwe rechter, verslagen heeft Hij koningen in den dag Zijns toorn; Hij heeft vervuld met lijken, verslagen het hoofd over veel land”, Psalm cx: 1 tot einde: dat deze dingen aangaande den Heer gezegd zijn, staat vast vanuit de woorden van den Heer Zelf bij Mattheus Hfdst. xxii: 44; bij Markus Hfdst. xii: 36; en bij Lukas Hfdst. xx: 42: met zitten aan de rechter-(hand), wordt de almacht aangeduid; met de onvrienden worden de hellen aangeduid; met de koningen degenen daar die in de valse dingen van het boze zijn; met hen stellen tot een voetbank der voeten, verslaan in den dag des toorns, vervullen met lijken, wordt aangeduid hun macht vernietigen, en met verslaan het hoofd over veel land, wordt aangeduid geheel vernietigen. Aangezien de Heer alleen de Hellen heeft onderworpen, zonder hulp van enig Engel, wordt Hij derhalve genoemd HELD en KRIJGSMAN, Jes. xlii: 13; KONING DER HEERLIJKHEID, JEHOVAH DE STERKE, KRIJGSHELD, Psalm xxiv: 8, 10; STERKE JAKOBS, Psalm cxxxii: 2; en op vele plaatsen JEHOVAH ZEBAOTH, dat is JEHOVAH DER HEIRSCHAREN. En eveneens wordt Zijn Komst genoemd DAG VAN JEHOVAH verschrikkelijk, wreed, van verontwaardiging, van ontsteking, van toorn, van wraak, van ondergang, van oorlog, van bazuin des geklanks, van tumult, zoals men vanuit de boven in n. 4 aangehaalde plaatsen kan zien. Aangezien het Laatste Gericht uit den Heer, toen Hij in de wereld was, is geschied door gevechten met de Hellen, en door de onderjukking ervan, wordt derhalve in vele plaatsen gehandeld over het GERICHT dat heeft te geschieden, zoals bij David: *“Jehovah komt om de aarde te richten, Hij zal het wereldrond richten in gerechtigheid, en de volken in de waarheid”*, Psalm xcvi: 13; zo meermalen elders. Deze plaatsen vanuit de Profetische dingen des Woords. In de Historische dingen des Woords echter zijn eendere dingen uitgebeeld door de oorlogen der zonen Israëls met verschillende natiën: want in het Woord, zowel in het Profetische als in het Historische, is al wat geschreven is, aangaande den Heer geschreven; vandaar is het Woord Goddelijk. In de Rituële dingen der Israëlietische Kerk, zoals in de Brandoffers en de Slachtoffers, voorts in haar Sabbatten en Feesten, en in het Priesterschap van Aharon en van de Levieten, zijn veel Verborgenheden over de Verheerlijking des Heren bevat; eender in de overige dingen bij Mozes, welke worden genoemd Wetten, Gerichten, en Inzettingen; hetgeen ook wordt verstaan onder des Heren woorden tot de Discipelen *“dat Hij moest vervullen alle dingen die over Hem geschreven zijn in de Wet van Mozes*, Lukas xxiv: 44; voorts tot de Joden *“dat Mozes aangaande Hem heeft geschreven”*, Joh. v: 46. Uit deze dingen nu blijkt, dat de Heer in de wereld is gekomen om

de Hellen te onderjukkan, en Zijn Menselijke te verheerlijken; en dat het Lijden des kruises de laatste Strijd is geweest, waardoor Hij ten volle de Hellen heeft overwonnen, en ten volle het Menselijke heeft verheerlijkt. Maar meer dienaangaande zal worden gezien in het volgende Werkje over de GEWIJDE SCHRIFT, waar alle plaatsen vanuit het Profetische Woord zijn bijeengebracht, die handelen over de Gevechten des Heren met de Hellen, en over de overwinningen op dezelve, of, wat hetzelfde is, over het Laatste Gericht door Hem voltrokken, toen Hij in de Wereld was, voorts over Zijn Lijden en over de Verheerlijking van Zijn Menselijke, welke er zo vele zijn, dat zij, als zij werden aangevoerd, boekdelen zouden vullen.

Dat de Heer door het Lijden des kruises niet de zonden heeft weggenomen, maar dat Hij die gedragen heeft

15. Er zijn sommigen binnen de Kerk, die geloven, dat de Heer door het Kruislijden de zonden heeft weggenomen, en den Vader heeft voldaan, en zo heeft verlost; sommigen ook, dat Hij de zonden van hen die geloof in Hem hebben, in Zich heeft overgenomen, gedragen, en in de diepte der zee, dat is, in de Hel, heeft geworpen: zij bevestigen dat geloof bij zich door de woorden van Johannes over Jezus: *“Zie, het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt”*, Joh. 1: 29; en door de woorden des Heren bij Jesaja: *“Hij heeft onze zonden afgenomen, en onze smarten gedragen: doorboord om onze overtredingen, verbrijzeld om onze ongerechtigheden, de kastijding van onzen vrede op Hem: door Zijn wond is ons genezing gegeven, Jehovah heeft doen instormen op Hem de ongerechtigheden van ons allen. De invordering heeft Hij uitgehouden, en Hij werd geteisterd, toch deed Hij Zijn mond niet open; als een lam werd Hij ter slachting geleid. Afgesneden werd Hij uit het land der levenden, om de overtreding Mijns volks, de plaag op Hem, opdat Hij met de goddelozen in het graf zou zijn, en met de rijken in hun doden; vanuit den arbeid Zijner ziel zal Hij zien, zal Hij verzadigd worden. Door Zijn wetenschap zal Hij velen rechtvaardigen, deswege omdat Hijzelf hun ongerechtigheden heeft gedragen. Ontledigd tot aan den dood toe heeft Hij Zijn ziel, en met de overtreders is Hij geteld, en de zonden van velen heeft Hij gedragen, en voor de overtreders is Hij tussenbeide gekomen”*, LIII: 1 tot einde: deze en gene dingen zijn gezegd over de Verzoeking des Heren en over Zijn Lijden, en onder de zonden en de ziekten wegnemen, en onder het doen instormen op Hem de ongerechtigheden van allen, wordt iets eenders verstaan als onder de smarten en de ongerechtigheden dragen. Eerst zal dus worden gezegd wat wordt verstaan onder de ongerechtigheden dragen, en daarna wat onder dezelve wegnemen. Onder de ongerechtigheden dragen wordt niet iets anders verstaan dan zware verzoeking uithouden, voorts dulden dat de Joden met Hem deden gelijkterwijs zij met het Woord hadden gedaan, en dat zij Hem eender bejegenden, omdat Hijzelf het Woord was: want de Kerk, die toen was bij de Joden, was volslagen verwoest, en zij was verwoest daardoor, dat zij alle dingen des Woords hadden verdraaid, en wel dermate dat er niet enig ware over was, en daarom erkenden zij ook den Heer niet: dit wordt verstaan onder

en aangeduid met alle dingen van den Heren Lijden. Eender is geschied met de Profeten, omdat die den Heer uitbeeldden ten aanzien van het Woord, en vandaar ten aanzien van de Kerk; en de Heer was de Profeet zelf. Dat de Heer de Profeet Zelf is geweest, kan vaststaan uit deze plaatsen: “Jezus zeide, niet is een PROFEET minder geëerd dan in zijn vaderland, en in zijn huis”, Matth. XIII: 57; Markus VI: 4; Lukas IV: 24. “Jezus zeide: Het is niet passend een PROFEET te doden buiten Jeruzalem”, Lukas XIII: 33. “Zij zeiden van Jezus: Hij DE PROFEET uit Nazareth”, Matth. XXI: II; Joh. VII: 40, 41. “Vreze beving allen, lovende God, zeggende dat een GROOT PROFEET was opgewekt onder hen”, Lukas VII: 16. “Dat een PROFEET zou worden opgewekt vanuit het midden der broederen, Wiens woorden zij zouden gehoorzamen”, Deuteronomium XVIII: 15 tot 19. Dat iets eenders is gedaan met de Profeten, staat vast vanuit de dingen die nu volgen: “Bevolen werd den profeet Jesaja, dat hij den staat der Kerk zou uitbeelden daarmede, dat hij zou losmaken den zak van over zijn lenden, en den schoen uittrekken van over zijn voet, en gaan naakt en ontschoeid drie jaren, tot een teken en een wonder”, Jes. XX: 2, 3. “Bevolen werd den profeet Jeremia, dat hij den staat der Kerk daarmede zou uitbeelden, dat hij voor zich een gordel zou kopen, en leggen over zijn lenden, dien hij niet door het water zou halen, en dien hij zou verbergen in een rotsspleet bij den Eufraat; dat hij dien na verloop van dagen bedorven vond”, Jerem. XIII: 1 tot 7. Dezelfde profeet ook beeldde den staat der Kerk uit daarmede “dat hij zich geen echtgenote zou nemen in die plaats, noch ingaan in een huis der rouw, noch heengaan om te klagen, noch een huis des gastmaals binnengaan”, Jerem. XVI: 2, 5, 8. “Bevolen werd den profeet Ezechiël, dat hij den staat der Kerk daarmede zou uitbeelden dat hij een scheermes der scheerders zou laten gaan over zijn hoofd, en over zijn baard, en daarna die (haren) zou verdelen, een derde deel verbranden in het midden der stad, een derde wegslaan met een zwaard; een derde verstrooien in den wind, en een klein weinig ervan aanbinden in de slippen, en ten slotte voortwerpen midden in het vuur, en verbranden”, Ezech. V: 1 tot 4. Denzelfden profeet werd bevolen dat hij den staat der Kerk daarmede zou uitbeelden, “dat hij vaten der verhuizing zou maken en verhuizen naar een andere plaats in de ogen der zonen Israëls, en uit te brengen de vaten overdag, en uit te gaan des avonds door een ondergraving van den wand, en de aangezichten bedekken om het land niet te zien; en dat het zo een wonderteken zou zijn voor het huis Israëls; en dat de profeet zou zeggen: Zie, ik uw wonderteken; gelijkerwijs ik gedaan heb, zo zal hun geschieden”, Ezech. XII: 3 tot 7, 11. Bevolen werd den profeet Hoschea, dat hij den

staat der Kerk daarmede zou uitbeelden, “dat hij zich een loonhoer tot echtgenote zou nemen; en ook nam hij haar, en zij baarde hem drie zonen, waarvan hij den een noemde Jisraël, den ander niet-Erbarmenswaardig [*non Miserandum*], en den derde niet-Volk”, Hoschea 1: 2 tot 9. En wederom werd hem bevolen “dat hij zou heengaan en een Vrouw zou liefhebben geliefd door een genoot, en echtbreekster, die hij zich ook verwierf door vijftien zilverlingen”, Hoschea III: 1, 2. Bevolen werd den profeet Ezechiël dat hij den staat der Kerk zou uitbeelden daarmede “dat hij een tichelsteen zou nemen, en daarop Jeruzalem graveren, en belegering opstellen, en tegen dezelve een verschansing en een wal te maken, en een ijzeren pan tussen zich en de stad te plaatsen, en neer te liggen op de linkerzijde, en daarna op de rechterzijde 390 dagen: voorts te nemen tarwe, gerst, linzen, heerse en spelt, en daaruit voor zich te maken brood, dat hij dan zou eten, naar de maat. En eveneens dat hij zich zou maken een gerstenkoek met drek van des menschen afgang; en omdat hij dit afbad, werd hem bevolen dat hij het maken zou met rundermeest”, Ezech. IV: 1 tot 15. Bovendien beeldden de profeten ook andere dingen uit, zoals Zedkiah met hoorns van ijzer, die hij zich maakte. 1 Kon. XXII: 11. En een andere profeet daarmede, dat hij geslagen en gewond werd, en as op zijn ogen legde, 1 Kon. XX: 35, 38. In het algemeen beeldden de profeten het Woord uit in den laatsten zin, zijnde de zin der letter, door een haren mantel, Zach. XIII: 4; en daarom was Elias met zulk een mantel bekleed, en gegord met een lederen gordel rondom de lenden, 11 Kon. 1: 8; eender Johannes de Doper, die een bekleedsel had uit kemelsharen, en een lederen gordel rondom zijn lenden, en sprinkhanen at en wilde honing, Matth. III: 4. Uit deze dingen blijkt dat de Profeten hebben uitgebeeld den staat der Kerk en het Woord; wie immers het ene uitbeeldt, beeldt ook het andere uit, want de Kerk is vanuit het Woord, en volgens de opneming ervan in leven en geloof: en daarom ook wordt met de Profeten in het ene en het andere Testament, waar zij worden genoemd, de leer der Kerk vanuit het Woord aangeduid; met den Heer echter als de Grootste Profeet, wordt de Kerk zelf en het Woord zelf aangeduid.

16. De staat der Kerk vanuit het Woord, uitgebeeld in de Profeten, was het wat wordt verstaan onder de ongerechtigheden en de zonden des volks dragen; dat het zo is, blijkt uit de dingen die worden gezegd van den profeet Jesaja: “*Dat hij zou gaan naakt en ontschoeid drie jaren, tot een teken en een wonder*”, Jes. XX: 3. Van den profeet Ezechiël: “*dat hij zou uitbrengen vaten der verhuizing, en het aangezicht bedekken om het land niet te zien, en dat het zo een wonderteken zou zin voor het huis Israëls en*

dat hij eveneens zou zeggen: Ik uw wonderteken”, Ezech. XII: 6, II. Dat dit voor hen is geweest de ongerechtigheden dragen, staat klaarblijkend vast bij Ezechiël, toen hem bevolen werd 390 en 40 dagen neder te liggen op de linker- en de rechterzijde tegen Jeruzalem, en een gerstenkoek te eten gemaakt met rundermest, waar deze dingen ook worden gelezen: *“Gij lig neder op uw linkerzijde, en leg DE ONGERECHTIGHEID VAN HET HUIS ISRAËLS daarop, het getal der dagen, waarop gij daarop zult nederliggen, zult gij hun ONGERECHTIGHEID DRAGEN. Want Ik, geven zal Ik u de jaren hunner ongerechtigheid, naar het getal der dagen, 390 dagen, opdat GIJ DRAAGT DE ONGERECHTIGHEID VAN HET HUIS ISRAËLS. Wanneer gij echter die voleindigd zult hebben, zo zult gij nederliggen op uw rechterzijde ten tweeden male, om te DRAGEN DE ONGERECHTIGHEID VAN HET HUIS VAN JEHUDAH 40 dagen”*. Ezech. IV: 4, 5, 6. Dat de Profeet daarmee dat hij zo heeft gedragen de ongerechtigheden van het huis Israëls en van het huis van Judah, niet dezelve heeft weggenomen, en zo verzoend, maar slechts heeft uitgebeeld en aangetoond, blijkt uit de volgende dingen daar: *“Zo heet het van Jehovah [sic inquit Jehovah]: eten zullen de zonen Israëls hun brood onrein, onder de natiën waarmede Ik hen zal verstoten. Zie, Ik brekende de staf des broods in Jeruzalem, zodat zij ontberen brood en water, en verkommerd worden, de man en zijn broeder, en verkwijnen vanwege hun ongerechtigheid”*, Vers 13, 16, 17 in hetzelfde Hoofdstuk. Eender toen dezelfde Profeet zich zou vertonen en zeggen: *“Zie, ik uw wonderteken”*; ook wordt gezegd: *“gelijkerwijs ik gedaan heb, zo zal hen geschieden”*, Ezech. XII: 6, II. Iets eenders dus wordt verstaan aangaande den Heer, waar gezegd wordt: *“Onze ziekten heeft Hij op Zich genomen: onze smarten gedragen: Jehovah heeft doen aanstormen op Hem al onze ongerechtigheden: door Zijn wetenschap heeft Hij velen gerechtvaardigd, deswege dat Hijzelf hun ongerechtigheden heeft gedragen”*, Jes. LIII: 4, 6, II, waar in het ganse Hoofdstuk wordt gehandeld over het Lijden des Heren. Dat Hijzelf als de Grootste Profeet den staat der Kerk ten aanzien van het Woord heeft uitgebeeld, blijkt uit de afzonderlijke dingen van Zijn Lijden, zoals: *Dat Hij door Judas verraden is geweest. Dat Hij door de oversten der priesters en door de ouderen werd gegrepen en veroordeeld. Dat Hem kinnebakslagen werden gegeven. Dat Hem een doornenkroon werd opgezet. Dat zij Zijn klederen verdeelden, en over Zijn tunica het lot wierpen. Dat zij Hem kruisigden. Dat zij Hem edik te drinken gaven. Dat zij Hem de zijde doorstaken. Dat Hij werd begraven; en dat Hij ten derde dage wederopstond. Dat Hij door Judas werd verraden, betekent dat Hij het werd door het Joodse volk, bij*

hetwelk toen het Woord was; want Judas beeldde hetzelve uit: dat Hij door de oversten der priesters en door de ouderen werd gegrepen en veroordeeld, betekende dat dit door die gehele Kerk werd gedaan: dat zij Hem geeselden, in het aangezicht spuwden, kinnebakslagen gaven, en Zijn hoofd met een rietstok sloegen, betekende dat zij eender deden met het Woord ten aanzien van de Goddelijke Ware dingen ervan, die alle over den Heer handelen: dat zij Hem een doornenkroon opzetten, betekende dat zij die ware dingen hadden vervalst en verechtbreukt: dat zij de klederen verdeelden, en over de tunica het lot wierpen, betekende dat zij alle ware dingen des Woord hebben verstrooid, maar niet den geestelijken zin ervan; het onderkleed [*tunica*] des Heren betekende dezen zin des Woords: dat zij Hem kruisigden, betekende dat zij het ganse Woord hebben vernietigd en ontwijd: dat zij Hem edik om te drinken voorhielden, betekende dat het louter vervalste en valse dingen waren, weswege Hij daarvan niet dronk, en toen zeide: Het is volbracht: dat zij Zijn zijde doorstaken betekende dat zij volledig hadden uitgeblust al het ware des Woords en al het goede ervan: dat Hij begraven werd, betekende de verwerping van de menselijke rest uit de moeder: dat Hij ten derden dage wederopstond, betekende de Verheerlijking. Eendere dingen worden door die dingen aangeduid bij de Profeten en bij David, waar zij zijn voorzeggd. Daarom zeide Hij, nadat Hij was geeseld, en uitgeleid dragende de doornenkroon, en door de soldaten met een purperen bekleedsel omhangen: “Zie de Mens”, Joh. xix: 1, 5; dit werd gezegd, omdat met den Mens de Kerk wordt aangeduid; met den Zoon des mensen immers wordt het Ware der Kerk aangeduid, aldus het Woord. Uit deze dingen nu blijkt, dat onder de ongerechtigheden dragen, wordt verstaan de zonden tegen de Goddelijke Ware dingen des Woords, in Zich uitbeelden en in lijfelijke gestalte of in levenden lijve voorstellen [*effigiare*]. Dat de Heer zulke dingen heeft ondergaan en geleden als Zoon des mensen, en niet als Zoon Gods, zal men zien in hetgeen volgt; Zoon des mensen immers betekent den Heer ten aanzien van het Woord.

17. Nu zal iets worden gezegd daaromtrent, wat onder de zonden dragen wordt verstaan: onder de zonden dragen wordt iets eenders verstaan als onder den mens verlossen, en hem zaligen; want de Heer is in de wereld gekomen opdat de mens gezaligd zou kunnen worden; zonder Zijn komst had niemand der stervelingen hervormd en wederverwekt, aldus gezaligd kunnen worden; maar dit kan geschieden, nadat de Heer alle macht aan den Duivel, dat is, aan de Hel, had ontnomen en Zijn Menselijke verheerlijkt, dat is, verenigd met het Goddelijke Zijns Vaders: als deze

dingen niet waren geschied, zou geen mens enig Goddelijk Ware, blijvende bij hem, hebben kunnen opnemen, en nog minder enig Goddelijk Goede; want de duivel, die tevoren de overmacht had, zou dat vanuit het hart hebben weggerukt. Uit deze dingen blijkt, dat de Heer door het Lijden des kruises niet de zonde heeft weggenomen, maar dat Hij die afneemt, dat is, verwijdert, bij hen die in Hem geloven, door te leven volgens Zijn geboden: zoals eveneens de Heer leert bij Matth.: *“Wilt niet menen, dat Ik gekomen ben om de Wet en de Profeten te ontbinden. Zo wie het kleinste van deze geboden zal ontbonden, en de mensen alzo zal geleerd hebben, zal de minste genoemd worden in het Koninkrijk der hemelen; wie echter dezelve doet en leert, deze zal groot genoemd worden in het Koninkrijk der hemelen”*, v: 17, 19. Een ieder kan zien vanuit de allene rede, vermits hij in enige verlichting is, dat de zonden niet kunnen worden weggenomen van den mens, hetzij dan door daadwerkelijk berouw, hetwelk daarin bestaat, dat de mens zijn zonden ziet, en de Hulp des Heren afsmeekt, en afaat van dezelve; iets anders zien, geloven en leren, is niet vanuit het Woord, noch is het vanuit de gezonde rede, maar vanuit begeerte en een ontaarden wil, welke het eigene des mensen zijn, vanuit hetwelk het inzicht wordt verdwaasd.

Dat de Toerekening van de verdienste des Heren niet iets anders is dan de vergeving der zonde na de boetedoening

18. In de Kerk wordt geloofd, dat de Heer gezonden is door den Vader, om verzoening te doen voor het menselijk Geslacht, en dat dit is geschied door de vervulling van de Wet, en door het Lijden des kruises, en dat Hij zo de verdoemenis heeft opgeheven en voldoening gegeven; en dat zonder die Verzoening, Voldoening en Genadigstemming, het menselijk Geslacht tot den eeuwigen dood zou zijn vergaan, en dit vanuit Gerechtigheid, welke door sommigen ook een Wrekende wordt genoemd. Het is waar, dat zonder de Komst des Heren in de wereld allen zouden zijn vergaan: maar hoe het moet worden verstaan, dat de Heer alle dingen der Wet heeft vervuld, zie men boven in zijn Artikel: en waarom Hij het kruis heeft geleden, ook boven in het zijne; waaruit men kan zien, dat het niet is geweest vanuit enige wrekende Gerechtigheid, omdat deze niet een Goddelijk Attribut is; de Goddelijke Attributen zijn Gerechtigheid, Liefde, Barmhartigheid en het Goede; en God is de Gerechtigheid zelf, de Liefde zelf, de Barmhartigheid zelf, en het Goede zelf; en waar deze zijn, is niet iets van wraak, dus geen wrekende Gerechtigheid. Aangezien de Vervulling der Wet en het Lijden des kruises tot nu toe door velen niet anders verstaan zijn, dan dat de Heer door die beide voldoening heeft geschonken voor het Menselijk Geslacht, en van hetzelfde de vooruitgeziene of vastgestelde verdoemenis heeft afgenomen, zo is krachtens het verband en tevens krachtens het beginsel, dat de mens wordt gezaligd krachtens het geloof—alleen dat het aldus is, het dogma gevolgd over de Toerekening van de verdienste des Heren, door die twee, welke de Verdienste des Heren waren, op te vatten als de voldoening: maar dit valt weg vanwege de dingen die gezegd zijn over de Vervulling der Wet door den Heer, en over Zijn Lijden des kruises; en tevens kan nu worden gezien, dat de toerekening van de verdienste een loze term is, tenzij daaronder wordt verstaan de Vergeving der zonden na de boetedoening; want niet wat ook des Heren kan den mens worden toegerekend, maar het heil kan door den Heer worden toegekend, nadat de mens boete heeft gedaan, dat is, nadat hij zijn zonden heeft gezien en erkend, en daarna van dezelve aflaat, en zulks vanuit den Heer; alsdan wordt hem het heil toegekend, derwijze, dat de mens niet vanuit zijn eigen verdienste, en vanuit de eigen gerechtigheid, wordt gezaligd,

maar vanuit den Heer, Die alleen gestreden en de hellen overwonnen heeft, en die daarna ook alleen strijdt voor den mens, en de hellen overwint voor hem; deze dingen zijn de Verdienste en de Gerechtigheid des Heren; en deze kunnen nooit den mens worden toegerekend; want indien zij werden toegerekend, zo zouden de Verdienste en de Gerechtigheid den mens worden toegeëigend als de zijne, en dit geschiedt nooit, noch kan ooit geschieden: indien de Toerekening mogelijk was, zo zou de onboetvaardige en goddeloze mens zich de Verdienste des Heren kunnen toerekenen, en deswege zich gerechtvaardigd denken, wat toch gelijk zou staan met het heilige te bezoedelen met profane dingen, en den Naam des Heren ontwijden; want het zou gelijk staan met de denking te houden in den Heer, en den wil in de Hel, en toch is de wil het al des mensen. Er is het geloof GODS, en er is het geloof van den mens; het geloof GODS hebben zij die boete doen, het geloof echter van den mens hebben zij die niet boete doen, en nochtans over toerekening denken; en het geloof GODS is levend geloof, doch het geloof van den mens is dood geloof. Dat de Heer Zelf en Zijn Discipelen de Boetedoening en de Vergeving der zonden hebben gepredikt, staat vast uit deze volgende dingen: *“Jezus ving aan te prediken en te zeggen: DOET BOETE, want het Koninkrijk der Hemelen is nabij gekomen”*, Matth. IV: 17. *“Jezus ⁴ zeide: Maakt vruchten de BOETEDOENING waardig; alreeds ligt de bijl aan den wortel der bomen: elke boom niet makende goede vrucht, wordt uitgebouwen en in het vuur geworpen”*, Lukas III: 8, 9. *“Jezus zeide: Tenzij gij BOETE zult hebben gedaan, zo zult gij allen vergaan”*, Lukas XIII: 3, 5. *“Jezus predikende het Evangelie van het Koninkrijk Gods, zeggende: Vervuld is de tijd, en nabij gekomen is het Koninkrijk Gods, doet BOETE, en gelooft het Evangelie”*, Markus I: 14, 15. *“Jezus zond Zijn discipelen, die uitgaande predikten dat zij BOETE zouden doen”*, Markus VI: 12. *“Jezus zeide tot de Apostelen, dat zij moesten prediken in Zijn Naam BOETEDOENING en VERGEVING DER ZONDEN onder alle natiën, aanvangende van Jeruzalem”*, Lukas XXIV: 47. *“Johannes predikte den Doop der BOETEDOENING tot VERGEVING DER ZONDEN”*, Lukas III: 3; Markus I: 4; onder den Doop wordt verstaan de geestelijke Wassing, welke die is van zonden, en de Wederverwekking wordt genoemd. Beschreven wordt de Boetedoening en de Vergeving der zonden uit den Heer aldus bij Johannes: *“Tot de eigenen is Hij gekomen, maar de eigenen hebben Hem niet opgenomen: zovelen echter als hebben opgenomen, dien heeft Hij mogendheid gegeven, zonen Gods te zijn, den gelovenden in Zijn Naam: die*

4 Johannes staat geschreven in Lukas; die verwisseling komt meer voor in het Latijnse Testament

niet vanuit de bloeden, noch vanuit den wil des vlezes, noch vanuit den wil des mans, maar vanuit God geboren zijn”, 1: 11, 12, 13; onder de eigenen worden degenen verstaan die toen van de Kerk waren, waar het Woord was: onder de zonen Gods en de gelovenden in Zijn Naam worden degenen verstaan, die in den Heer geloven, en die het Woord geloven: onder de bloeden worden de vervalsingen van het Woord verstaan, en de bevestigingen van het valse door hetzelfde: de Wil des vlezes, is het willijk eigene des mensen, hetwelk in zich boos is: de Wil des mans is het verstandelijk eigene des mensen, hetwelk in zich vals is; geboren uit God, zijn zij die uit den Heer zijn wederverwekt: vanuit deze dingen blijkt, dat degenen worden gezaligd, die in het goede der liefde en in de ware dingen des geloofs zijn uit den Heer, en niet zij die in het eigene zijn.

Dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menselijke wordt geheten de Zoon Gods, en ten aanzien van het Woord wordt geheten de Zoon des mensen

19. In de Kerk wordt niet iets anders geweten, dan dat de Zoon Gods een andere Persoon der Godheid is, onderscheiden van de Persoon des Vaders; daarvandaan is het geloof aangaande een Zoon Gods geboren uit het eeuwige. Omdat dit universeel is aangenomen, en aangaande God, werd er niet gelegenheid en vergunning gegeven om daarover te denken vanuit enig verstand, zelfs niet zo [om te vragen]: wat is geboren worden uit het eeuwige? Want wie daarover denkt vanuit het verstand, zal ten enen male bij zichzelf zeggen: dit gaat mijn verstand te boven, maar nochtans zeg ik het, omdat anderen het zeggen, en geloof ik het, omdat anderen het geloven! Doch laten zij weten, dat er niet is een Zoon uit het eeuwige, maar dat er is de Heer uit het eeuwige: als men weet wat de Heer is, en wat de Zoon, kan men ook vanuit het verstand denken over den Drie-énigen God [*Deus Triunus*], en niet eerder. Dat het Menselijke des Heren ontvangen uit Jehovah Vader, en geboren uit de maagd Maria, de Zoon Gods is, blijkt duidelijk uit deze volgende dingen: Bij Lukas: *“Gezonden werd de Engel Gabriël uit God tot een stad in Galilea, genaamd Nazareth, tot een Maagd ondertrouwd aan een man, wiens naam was Jozef, vanuit het huis Davids; de naam echter der Maagd was Maria. Toen de Engel tot haar was ingekomen, zeide hij: Wees gegroet, gij begnadigde; de Heer is met u, gij gezegende onder de vrouwen. Zij ziende, was ontsteld over het woord van hem, en overdacht hoedanig die groetenis mocht zijn. Maar de Engel zeide tot haar: Vrees niet, Maria; gij hebt genade gevonden bij God: zie, gij zult ontvangen en een Zoon baren, en zult Zijn Naam noemen Jezus: Deze zal groot zijn, en DE ZOON DES ALLERHOOGSTE worden genoemd. Maria echter zeide tot den Engel: Hoe zal dit geschieden, aangezien ik geen man bekenne? Waarop antwoordende de Engel zeide: DE HEILIGE GEEST ZAL OVER U KOMEN, EN DE KRACHT DES ALLERHOOGSTE ZAL U OVERSCHADUWEN; waarom ook dat wat wordt geboren vanuit u Heilig, zal genoemd worden DE ZOON GODS”, 1: 26 tot 35; gezegd wordt hier: ontvangen zult gij en baren een Zoon, Deze zal Groot zijn, en genoemd worden ZOON DES ALLERHOOGSTE; en wederom: Dat wat wordt geboren vanuit u Heilig, zal genoemd worden DE ZOON GODS; waaruit blijkt, dat het Menselijke, ontvangen uit God, en geboren uit de*

maagd Maria, datgene is wat Zoon Gods wordt genoemd. Bij Jesaja: *“De Heer Zelf zal u een teken geven; zie, een maagd zal ontvangen en baren een Zoon, en noemen zult gij Zijn Naam GOD MET ONS”*, VII: 14; dat de Zoon geboren uit de maagd, en ontvangen uit God, Hij is Die genoemd zal worden God met ons, aldus Hij Die is de Zoon Gods, is duidelijk; dat Hij het is, wordt ook bevestigd bij Mattheus Hfdst. 1: 22, 23. Bij Jesaja: *“Een KNAAP is ons geboren, een Zoon is ons gegeven; op Wiens schouder het Oppergezag; en noemen zal men Zijn Naam: Wonderlijk, Raad, God, Held, VADER DER EEUWIGHEID, Vorst des vredes”*, IX: 5, 6: eender hier, want gezegd wordt: Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, Die niet is een Zoon uit het eeuwige, maar een Zoon geboren in de wereld; hetgeen ook blijkt uit de woorden van den Profeet in Vers 6 aldaar, en uit de woorden van den Engel Gabriël tot Maria, Lukas 1: 32, 33; welke eendere zijn. Bij David: *“Aankondigen zal Ik van het besluit: Jehovah heeft gezegd: MIJN Zoon Gij; Ik, heden heb Ik u gegeneerd. Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne, en gij vergaat op den weg”*, Psalm 11: 7, 12; hier wordt evenmin een Zoon uit het eeuwige verstaan, maar de Zoon geboren in de wereld, want het is een Profetische uitspraak over den Heer Die komen zou, en daarom wordt het een besluit [*statutum*] genoemd, waarover Jehovah aankondiging deed aan David; heden is niet uit het eeuwige, maar is in den tijd. Bij David: *“Stellen zal Ik in de zee Zijn hand; Hij zal Mij noemen Mijn Vader Gij; Ik TEN EERSTVERWEKTE zal Ik Hem stellen”*, Psalm LXXXIX: 26, 27, 28, 37. In dezen gansen Psalm wordt gehandeld over den Heer Die komen zou, en daarom wordt verstaan Hijzelf, Die Jehovah Zijn Vader zal noemen, en Die de Eerstverwekte zal zijn, aldus Die is de Zoon Gods. Desgelijks elders, waar Hij wordt genoemd: *Roede vanuit den tronk van Jishaji*, Jes. XI: 1; *Spruit Davids*, Jerem. XXIII: 5, 6; *Zaad der Vrouw*, Gen. III: 15; *Enigverwekte*, Joh. 1: 18; *Priester tot in het eeuwige, en Heer*, Psalm CX: 4, 5.

In de Joodse Kerk werd onder den Zoon Gods verstaan de Messias, Dien zij verwachtten, van Wien zij wisten dat Hij zou geboren worden in Bethlechem. Dat onder den Zoon Gods door hen de Messias werd verstaan, blijkt uit deze plaatsen: bij Johannes: *“Petrus zeide: Wij hebben geloofd en erkend dat Gij zit CHRISTUS DE Zoon DES levenden GODS”*, VI: 69. Bij denzelfde: *“Gij zijt CHRISTUS DE Zoon GODS, Die in de wereld zou komen”*, XI: 27. Bij Mattheus: *“De Hogepriester ondervroeg Jezus, of Hij was CHRISTUS DE Zoon GODS; Jezus zeide: Ik ben het”*, XXVI: 63, 64; Markus XIV: 62. Bij Johannes: *“Deze dingen zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is CHRISTUS DE Zoon GODS”*, XX: 31, voorts Markus I: 1.

Christus is een grieks woord, en betekent Gezalvde, eender Messias in de Hebreeuwse taal, en daarom zegt Johannes: *“Wij hebben gevonden den Messiah, dat is, overgezet zijnde, DEN CHRISTUS”*, I: 42. En elders: *“De vrouw zeide: ik weet dat de MESSIAH komt, die geheten wordt CHRISTUS”*, IV: 25. Dat de Wet en de Profeten, of het ganse Woord van het Oude Testament, is aangaande den Heer, werd in het Eerste Artikel aangewezen; en daarom kan niet een ander onder den toekomstigen Zoon Gods worden verstaan dan het Menselijke dat de Heer opnam in de wereld. Waaruit volgt, dat dit werd verstaan onder den Zoon door Jehovah vanuit den hemel zo geheten, toen Hij werd gedoopt; *“Deze is MIJN BEMINDE ZOON, in Wien Ik Mijn welbehagen heb”*, Matth. XIII: 17; Markus I: II; Lukas III: 22; want Zijn Menselijke werd gedoopt. En toen Hij van gedaante was veranderd: *“Deze is MIJN BEMINDE ZOON, in Wien Ik Mijn welbehagen heb, hoort Hem”*, Matth. XVII: 5; Markus IX: 7; Lukas IX: 35. Voorts ook elders, zoals Matth. VIII: 29; Hfdst. XIV: 43; Hfdst. XXVII: 43, 54; Markus III: II; Hfdst. XV: 39; Joh. I: 18, 34, 50; Hfdst. III: 18; Hfdst. V: 25; Hfdst. X: 36; Hfdst. XI: 4.

20. Aangezien onder den Zoon Gods wordt verstaan de Heer ten aanzien van het Menselijke dat Hij in de Wereld heeft opgenomen, zijnde het Goddelijk Menselijke, zo blijkt wat daaronder wordt verstaan dat de Heer zo vaak zeide, dat *gezonden was van den Vader in de wereld*, en daaronder dat *Hij was uitgegaan van den Vader*: daaronder dat Hij was gezonden van den Vader in de wereld, wordt verstaan, dat Hij uit Jehovah Vader was ontvangen. Dat niet iets anders onder gezonden worden en gezonden van den Vader wordt verstaan, staat vast uit alle plaatsen, waar ook wordt gezegd, dat Hij den wil des Vaders en Diens Werken zou doen; en deze waren dat Hij de Hellen zou overwinnen, het Menselijke verheerlijken, het Woord leren, en de nieuwe Kerk instaureren; hetgeen niet zou hebben kunnen geschieden, dan alleen door het Menselijke ontvangen uit Jehovah, en geboren uit Maria; dat is, tenzij God Mens geworden was. Ontwikkel de plaatsen waar gezegd wordt *gezonden worden* en *gezonden*, en gij zult het zien; zoals in Matth. X: 40; Hfdst. XV: 24; Markus IX: 37; Lukas IV: 43; Hfdst. IX: 48; Hfdst. X: 16; Joh. III: 17, 34; Hfdst. IV: 34; Hfdst. V: 23, 24, 36, 37, 38; Hfdst. VI: 29, 39, 40, 44, 57; Hfdst. VII: 16, 18, 28, 29; Hfdst. VIII: 16, 18, 29, 42; Hfdst. IX: 4; Hfdst. XI: 41, 42; Hfdst. XII: 44, 45, 49; Hfdst. XIII: 20; Hfdst. XIV: 24; Hfdst. XV: 21; Hfdst. XVI: 5; Hfdst. XVII: 3, 8, 21, 23, 25; Hfdst. XX: 21. Voorts ook de plaatsen, waar de Heer Jehovah als Vader aanroept.

21. Velen heden ten dage denken niet anders over den Heer, dan zoals over een gewoon mens, eender aan henzelf, omdat zij alleen denken over Zijn Menselijke, en niet tevens over het Goddelijke, terwijl toch het Goddelijke en het Menselijke van Hemzelf niet kunnen worden gescheiden. *Is toch de Heer God en Mens; en God en Mens in den Heer zijn niet twee maar één Persoon, aldus volstrekt één, zoals Ziel en Lichaam zijn één mens*, volgens de leer in de ganse Christelijke Wereld, zijnde vanuit de Concilies, en de Athanasiaanse Leer des geloofs wordt genoemd. Opdat dus de mens na dezen niet met de denking het Goddelijke en het Menselijke in den Heer zal scheiden, zo leze hij, vraag ik, de dingen die vanuit Lukas boven zijn aangehaald; voorts ook deze dingen bij Mattheus: *“De Geboorte van Jezus Christus is aldus: Zijn moeder, met Josef ondertrouwd zijnde, eer zij samen gekomen waren, werd bevonden in de baarmoeder te hebben, vanuit DEN HEILIGEN GEEST. En Josef, haar bruidegom, daar hij gerecht was, en niet wilde haar te schande maken, was van wil haar heimelijk te verlaten. Toen hij echter deze dingen dacht, zie, een Engel des Heren verscheen hem in den droom, zeggende: Josef, Zoon Davids, vrees niet Maria uw bruid aan te nemen, want hetgeen in haar geboren is, is vanuit DEN HEILIGEN GEEST: en zij zal een Zoon baren, en gij zult Zijn Naam noemen Jezus. Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden. En Josef, uit den droom ontwaakt zijnde, deed zoals de Engel des Heren hem geboden had, en hij nam zijn bruid tot zich: DOCH HIJ BEKENDE HAAR NIET, totdat zij gebaarde had haar eerstverwekten Zoon, en hij noemde Zijn Naam Jezus”,* 1: 18 tot 25. Uit deze dingen en uit die welke bij Lukas over de Geboorte des Heren geschreven zijn, en uit de boven aangehaalde plaatsen, staat vast, dat de Zoon Gods is Jezus ontvangen uit Jehovah Vader, en geboren uit de maagd Maria, over Wien alle Profeten en de Wet tot op Johannes toe hebben geprofeteerd.

22. Wien het bekend is [*qui novit*] wat bij den Heer de Zoon Gods betekent, en wat bij Hem de Zoon des mensen, kan meer Verborgenheden des Woords zien, want de Heer noemt Zich nu eens Zoon, dan Zoon Gods, dan Zoon des mensen, overal volgens de zaak waarover wordt gehandeld. Wanneer gehandeld wordt over Zijn Godheid, over het één-zijn met den Vader, over de Goddelijke Mogendheid, over het Geloof in Hem, over het leven uit Hem, dan noemt Hij Zich Zoon en Zoon Gods, zoals in Joh. v: 17 tot 26, en elders: waar echter gehandeld wordt over het Lijden, over het Gericht, over de Komst, en in het algemeen over de Verlossing, de Zaliging, de Hervorming, de Wederverwekking, dan noemt Hij Zich Zoon des mensen; de oorzaak is deze, dat Hij-Zelf ten aanzien van het

Woord alsdan wordt verstaan. De Heer wordt met verschillende namen onderscheiden in het Woord van het Oude Testament; daar wordt Hij genaamd [*nominatur*] Jehovah, Jah, Heer, God, Heer Jehovih, Jehovah Zebaoth, God Israëls, Heilige Israëls, Sterke Jakobs, Schaddai, Rots, voorts Schepper, Formeerder, Heiland, Verlosser, overal volgens de zaak waarover wordt gehandeld; in het Woord van het Nieuwe Testament eender, waar Hij genaamd wordt Jezus Christus, Heer, God, Zoon Gods, Zoon des mensen, Profeet, Lam, en eveneens anders, ook overal volgens de zaak waarover daar wordt gehandeld.

23. Uit hoofde waarvan de Heer wordt genoemd [*vocatur*] Zoon Gods, is tot dusver gezegd; nu zal gezegd worden uit hoofde waarvan de Heer wordt genoemd Zoon des mensen. Genoemd wordt Hij Zoon des mensen, waar gehandeld wordt over het Lijden, over het Gericht, over de Komst, en in het algemeen waar sprake is over de Verlossing, de Zaliging, de Hervorming en de Wederverwekking; de oorzaak hiervan is deze, dat de Zoon des mensen is de Heer ten aanzien van het Woord; en Hijzelf als het Woord heeft geleden, oefent gericht, komt in de wereld, verlost, zaligt, hervormt en verwekt weder. Dat het zo is, kan uit hetgeen nu volgt vaststaan.

24. *Dat de Heer wordt geheten Zoon des mensen, waar gehandeld wordt over het Lijden*, staat vast uit deze plaatsen: “Jezus zeide tot de Discipelen: Zie, wij gaan op naar Jeruzalem, en DE ZOON DES MENSEN zal worden overgeleverd aan de Overpriesters en de schriftgeleerden, die Hem zullen ter dood veroordelen, en Hem aan de heidenen zullen overleveren, en zij zullen Hem geselen, en Hem bespuwen, en Hem doden; ten derden dage evenwel zal Hij wederopstaan”, Markus x: 33, 34; eender elders, waar Hij Zijn Lijden voorzegt, zoals in Matth. xx: 18, 19; Markus viii: 31; Lukas ix: 22. “Jezus zeide tot de Discipelen: Zie, de ure is nabij, en DE ZOON DES MENSEN, wordt overgeleverd in de handen der zondaren”, Matth. xxvi: 45. “De Engel zeide tot de vrouwen gekomen zijnde tot het graf: Gedenkt wat Hij gesproken heeft tot u, namelijk dat DE ZOON DES MENSEN moest overgeleverd worden in de handen der mensen-zondaren, en gekruisigd worden, en ten derden dage wederopstaan”, Lukas xxiv: 6, 7. Dat de Heer toen Zich Zoon des mensen heeft genoemd, is, omdat Hij duldde dat Hemzelf eender zou geschieden gelijkterwijs zij hadden gedaan met het Woord, zoals met veel dingen boven is getoond.

25. *Dat de Heer wordt geheten Zoon des mensen, wanneer gehandeld wordt over het Gericht*, staat vast uit deze plaatsen: “Wanneer DE ZOON DES MENSEN zal gekomen zijn in Zijn heerlijkheid, dan zal Hij zitten op den

troon Zijner heerlijkheid, en zal Hij stellen de schapen aan de rechterzijden, en de bokken aan de linkerzijden”, Matth. xxv: 31, 33. “Wanneer DE ZOON DES MENSEN zal zitten op den troon Zijner heerlijkheid, zo zal Hij oordelen de twaalf stammen Israëls”, Matth. xix: 28. “DE ZOON DES MENSEN zal komen in de heerlijkheid Zijns Vaders, en dan zal Hij vergelden een ieder volgens diens daden”, Matth. xvi: 27. “Waakt te aller tijd, dat gij moogt waardig geacht worden om te staan voor DEN ZOON DES MENSEN ⁵⁾”, Lukas xxi: 36. “Op een uur dat gij niet vermoedt, komt DE ZOON DES MENSEN”, Matth. xxii: 44; Lukas xii: 40. “De Vader oordeelt niet wien ook, maar alle oordeel (of gericht) heeft Hij den Zoon gegeven, omdat Hij DE ZOON DES MENSEN is”, Joh. v: 27. De oorzaak waarom de Heer, wanneer over het Gericht wordt gehandeld, Zich den Zoon des mensen heet, is deze, dat alle Gericht is volgens het Goddelijk Ware, hetwelk is in het Woord; dat dit een ieder oordeelt, zegt Hijzelf bij Johannes: “Indien iemand Mijn woorden zal gehoord hebben, niet echter geloofd zal hebben, IK oordeel hem niet; niet immers ben Ik gekomen om de wereld te oordelen; HET WOORD DAT IK GESPROKEN HEB, dat zal hem oordelen ten uitersten dage”, xii: 47, 48. En elders: “Niet gekomen is DE ZOON DES MENSEN om de wereld te oordelen, maar opdat zij zou worden gezaligd door Hem: wie gelooft in Hem, wordt niet geoordeeld; wie echter niet gelooft, is alreeds geoordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in den Naam des enigverwekten Zoons van God”, iii: 17, 18. Dat de Heer niemand tot de Hel veroordeelt, of tot de Hel verwerpt, maar dat de boze geest zelf het zichzelf aandoet, zie men in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 545 tot 550, 574; onder den Naam van Jehovah, van den Heer, van den Zoon Gods, wordt verstaan het Goddelijk Ware, aldus eveneens het Woord, hetwelk is uit Hem, over Hem, en zo Hijzelf.

26. *Dat de Heer wordt geheten Zoon des mensen, waar gehandeld wordt over Zijn Komst*, staat vast uit deze dingen: “De Discipelen zeiden tot Jezus: Welke zal het teken zijn van Uw Komst en van de Voleinding der eeuw? En toen voorzegde de Heer de opeenvolgende staten der Kerk tot aan het einde, en over het einde ervan deze dingen: Dan zal verschijnen het teken van DEN ZOON DES MENSEN; en zij zullen zien DEN ZOON DES MENSEN, komende in de wolken des hemels met kracht [*virtus*] en heerlijkheid”, Matth. xxiv: 3, 30; Markus xiii: 26; Lukas xxi: 27; onder de voleinding der eeuw wordt verstaan de laatste tijd der Kerk: onder de komst in de

5 Bij uitzondering staat hier in den Latijnsen Tekst Hominis met een hoofdletter.

wolken des hemels met heerlijkheid, wordt verstaan de opening van het Woord, en de openbaring dat het Woord aangaande Hem alleen is geschreven. Bij Daniël: “Ik zag, en zie, met de wolken der hemelen DE ZOON DES MENSEN komende”, VII: 13. In de Apocalyps: “Zie, Hij komt met de wolken, en zien zal Hem alle oog”, I: 7; dit ook aangaande DEN ZOON DES MENSEN, zoals blijkt uit Vers 13 aldaar; voorts elders in de Apocalyps: “Ik zag, toen zie, een witte wolk, en op de wolk zittende Een, DEN ZOON DES MENSEN gelijk”, XIV: 14. Dat de Heer iets anders bij Zich heeft verstaan onder den Zoon Gods, en iets anders onder den Zoon des mensen, blijkt uit Zijn antwoord aan den Hogepriester: “De Hogepriester zeide tot Jezus: Ik bezweer U bij den levenden God, dat Gij ons zegt, of Gij zijt de Christus, DE ZOON GODS. Jezus zeide tot hem: Gij hebt het gezegd, Ik ben; maar Ik zeg ulieden: Van nu aan zult gij zien DEN ZOON DES MENSEN zittende aan de rechterzijden der macht, en komende in de wolken des hemels”, Matth. XXVI: 63, 64; hier heeft Hij eerst bekend dat Hij is de Zoon Gods, en daarna zegt Hij dat zij zouden zien den Zoon des mensen zittende aan de rechterzijden der macht, en komende in de wolken des Hemels; waaronder wordt verstaan, dat Hij na het Lijden des kruises in de Goddelijke Macht zou zijn van het Woord te openen, en de Kerk te instaureren; hetgeen niet tevoren had kunnen geschieden, omdat Hij niet eerder de Hellen had overwonnen, en Zijn Menselijke verheerlijkt. Wat met zitten op de wolken des hemels, en komen in de heerlijkheid, wordt aangeduid, is in het Werk Over den Hemel en de Hel, nr. 1 ontvouwd.

27. *Dat de Heer wordt geheten Zoon des mensen, waar behandeld wordt over de Verlossing, de Zaliging, de Hervorming en de Wederverwekking*, staat vast uit deze dingen: “DE ZOON DES MENSEN IS GEKOMEN, om de ziel te geven en Verlossing voor velen”, Matth. XX: 28; Markus X: 45. “Gekomen is DE ZOON DES MENSEN om te zaligen, en niet om te verderven”, Matth. XVIII: 11; Lukas IX: 56. “Gekomen is DE ZOON DES MENSEN om te zoeken en te zaligen dat wat verloren was”, Lukas XIX: 10. “Gekomen is DE ZOON DES MENSEN, opdat de wereld zou gezaligd worden door Hem”, Joh. III: 17. “Die het goede zaad zaait, is DE ZOON DES MENSEN”, Matth. XIII: 37; daar wordt over de Verlossing en de Zaliging behandeld, en omdat deze uit den Heer geschieden door het Woord, noemt Hij derhalve Zich daar de Zoon des mensen. De Heer zegt dat DE ZOON DES MENSEN mogendheid heeft van de zonden te vergeven, Markus II: 10; Lukas V: 24; dat is, om te zaligen. Voorts “dat Hij is Heer van den Sabbath, omdat Hij is DE ZOON DES MENSEN”, Matth. XII: 8; Markus II: 28; Lukas VI: 5; zulks omdat

Hij het Woord is, hetwelk Hij toen leerde. Verder zegt Hij bij Johannes: “Werkt de spijs, niet die welke vergaat, maar de spijs die blijft in het eeuwige leven, welke DE ZOON DES MENSEN u zal geven”, VI: 27; onder de spijs wordt verstaan al het ware en goede der leer vanuit het Woord, aldus uit den Heer: dit eveneens wordt daar verstaan onder het manna en onder het brood, hetwelk vanuit den Hemel nederdaalt; en eveneens onder dit in hetzelfde Hoofdstuk: “Indien gij niet gegeten zult hebben het vlees van DEN ZOON DES MENSEN, en gedronken zult hebben Zijn bloed, zo zult gij het leven niet in u hebben”, Vers 53; vlees of brood is het goede der liefde vanuit het Woord, bloed of wijn is het goede des geloofs vanuit het Woord, het ene en het andere uit den Heer.

Iets eenders wordt met den Zoon des mensen in andere plaatsen, waar het wordt gezegd, aangeduid; zoals in deze: “Vossen hebben holen, en vogelen nesten, DE ZOON DES MENSEN echter heeft niet, waar Hij het hoofd nederlegge”, Matth. VIII: 20; Lukas IX: 58; hieronder wordt verstaan dat het Woord geen plaats had bij de Joden, zoals eveneens de Heer zegt, Joh. VIII: 37; ook niet blijvend bij hen was, omdat zij Hem niet erkenden, Joh. v: 38, 39. Onder de Zoon des mensen wordt de Heer verstaan ten aanzien van het Woord, ook in de Apocalyps: “In het midden der zeven Kandelaren zag ik Een DEN ZOON DES MENSEN gelijk, bekleed met een talaar, en omgord aan de borsten met een gouden Gordel”, I: 13 e.v.; daar werd met verscheidene dingen de Heer als het Woord uitgebeeld, en daarom ook wordt Hij genoemd de Zoon des mensen. Bij David: “Uw hand zij voor den Man uwer rechterhand, voor DEN ZOON DES MENSEN hebt Gij U gesterkt; dan zullen wij niet terugtreden van U; maak ons levend”, Psalm LXXX: 18, 19, 20; de Man der rechterhand is eveneens hier de Heer ten aanzien van het Woord, eender de Zoon des mensen: genoemd wordt Hij de Man der rechterhand, omdat de Heer krachtens het Goddelijk Ware, hetwelk ook het Woord is, de macht heeft, en Hem gewerd de Goddelijke Macht, toen Hij het ganse Woord had vervuld; vandaar ook heeft Hij gezegd, dat zij zullen zien DEN ZOON DES MENSEN zittende aan de rechterzijden des Vaders met macht”, Markus XIV: 62.

28. *Dat de Zoon des mensen betekent den Heer ten aanzien van het Woord, was, omdat de Profeten ook werden geheten Zonen des mensen; dat de Profeten zonen des mensen werden geheten, was omdat zij den Heer uitbeeldden ten aanzien van het Woord, en vandaar betekenden zij de Leer der Kerk vanuit het Woord; niet iets anders wordt in den hemel onder Profeten, waar zij worden genoemd in het Woord, verstaan; de*

geestelijke betekenis immers van de Profeten, voorts ook van den Zoon des mensen, is *de leer der Kerk vanuit het Woord*, en wanneer het den Heer betreft, is het *het Woord zelf*. Dat de Profeet Daniël werd genoemd Zoon des mensen, zie men bij hem in Hfdst. viii: 17. Dat de Profeet Ezechiël werd genoemd Zoon des mensen, zie men bij hem Hfdst. ii: 1, 3, 6, 8; Hfdst. iii: 1, 3, 4, 10, 17, 25; Hfdst. iv: 1, 16; Hfdst. v: 1; Hfdst. vi: 2; Hfdst. vii: 2; Hfdst. viii: 5, 6, 8, 12, 15; Hfdst. xi: 2, 4, 15; Hfdst. xii: 2, 3, 9, 18, 22, 27; Hfdst. xiii: 2, 17; Hfdst. xiv: 3, 13; Hfdst. xv: 2; Hfdst. xvi: 2; Hfdst. xvii: 2; Hfdst. xx: 3, 4, 27, 46; Hfdst. xxi: 2, 6, 9, 12, 14, 19, 28; Hfdst. xxii: 18, 24; Hfdst. xxiii: 2, 36; Hfdst. xxiv: 2, 16, 25; Hfdst. xxv: 2; Hfdst. xxvi: 2; Hfdst. xxvii: 2; Hfdst. xxviii: 2, 12, 21; Hfdst. xxix: 2, 18; Hfdst. xxx: 2, 21; Hfdst. xxxi: 1, 2; Hfdst. xxxii: 2, 18; Hfdst. xxxiii: 2, 7, 10, 12, 24, 30; Hfdst. xxxiv: 2; Hfdst. xxxv: 2; Hfdst. xxxvi: 1, 17; Hfdst. xxxvii: 3, 9, 11, 16; Hfdst. xxxviii: 2, 14; Hfdst. xxxix: 1, 17; Hfdst. xl: 4; Hfdst. xliii: 7, 10, 18; Hfdst. xliv: 1, 5. Uit deze dingen nu blijkt, dat de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menselijke wordt geheten Zoon Gods, en ten aanzien van het Woord Zoon des mensen.

Dat de Heer Zijn Menselijke Goddelijk heeft gemaakt vanuit het Goddelijke in Hem, en dat Hij zo één is geworden met den Vader

29. Het is vanuit DE LEER DER KERK, aanvaard in de algehele Christelijke Kerk, “dat ONZE HEER JEZUS CHRISTUS, DE ZOON GODS, IS ÉN GOD ÉN MENS; EN HOEWEL HIJ IS GOD EN MENS, ZIJ NOCHTANS NIET ZIJN TWÉÉ, MAAR IS ÉÉN CHRISTUS; HIJ IS ÉÉN, OMDAT HET GODDELIJKE TOT ZICH HEEFT OPGENOMEN HET MENSELIJKE; JA ZELFS IS HIJ GEHEEL EN AL ÉÉN; HIJ IS IMMERS ÉÉN PERSOON: AANGEZIEN ZOALS DE ZIEL EN HET LICHAAM ÉÉN MENS MAKEN, ALDUS IS GOD EN MENS ÉÉN CHRISTUS; deze woorden zijn ontleend aan de Athanasiaanse Leer des geloofs, welke in de algehele Christelijke wereld is aanvaard; deze dingen daar zijn de wezenlijke dingen aangaande de vereniging van het Goddelijke en het Menselijke in den Heer; de overige dingen die in dezelfde Leer over den Heer worden gezegd, zullen in hun Artikel worden ontvouwd. Uit deze dingen blijkt helder, dat het vanuit HET GELOOF DER CHRISTELIJKE KERK is, dat het Goddelijke en het Menselijke in den Heer niet zijn twee, maar één, zoals Ziel en Lichaam is één mens; en dat het Goddelijke in Zich heeft opgenomen het Menselijke. Waaruit volgt, dat niet het Goddelijke van het Menselijke, noch het Menselijke van het Goddelijke kunnen worden gescheiden; want dezelve scheiden zou gelijk staan met de Ziel en het Lichaam scheiden. Dat het zo is, erkent ook een elk, die de dingen leest, welke boven in n. 19 en 21 uit de beide Evangelisten, namelijk uit Lukas, Hfdst. 1: 26 tot 35, en uit Mattheus, Hfdst. 1: 18 tot 25, over de Geboorte des Heren zijn aangehaald; uit welke aanhalingen het duidelijk is, dat Jezus ontvangen is uit Jehovah God, en geboren uit de maagd Maria; aldus dat in Hem was het Goddelijke, en dit Zijn Ziel was. Omdat nu Zijn Ziel was het Goddelijke Zelf des Vaders, zo volgt, dat Zijn Lichaam of Zijn Menselijke ook Goddelijk is geworden, want waar het ene is, zal ook het andere zijn: aldus en niet anders zijn Vader en Zoon één, de Vader in den Zoon, en de Zoon in den Vader; voorts zijn alle dingen des Zoons van den Vader en alle dingen des Vaders van den Zoon, zoals de Heer Zelf in Zijn Woord leert. Maar hoe die Vereniging is geschied, zal worden gezegd in deze orde: I. Dat de Heer uit het eeuwige, is Jehovah. II. Dat de Heer uit het eeuwige, of Jehovah, heeft opgenomen het Menselijke om de mensen te zaligen. III. Dat Hij het Menselijke Goddelijk heeft gemaakt

vanuit het Goddelijke in Zich. iv. Dat Hij het Menselijke Goddelijk heeft gemaakt door Verzoeken in Zich toegelaten. v. Dat de volle vereniging van het Goddelijke en het Menselijke in Hem is geschied door het Lijden des kruises, hetwelk de laatste der Verzoeken is geweest. vi. Dat Hij het Menselijke, vanuit de moeder opgenomen, geleidelijk heeft afgelegd, en het Menselijke vanuit het Goddelijke in Hem heeft aangetrokken, hetwelk is het Goddelijk Menselijke en de Zoon Gods. vii. Dat aldus God geworden is Mens, zoals in Eersten ook in Laatsten.

30. *Dat de Heer uit het eeuwige, is Jehovah*, is bekend vanuit het Woord; want de Heer zeide tot de Joden: Voorwaar zeg Ik u, eer Abraham was, ben Ik”, Joh. viii: 58. En elders: “Verheerlijk Mij, Gij Vader, met de heerlijkheid die Ik had eer de wereld was, bij U”, Joh. xvii: 5; waaronder wordt verstaan de Heer uit het eeuwige, en niet de Zoon uit het eeuwige, want de Zoon is Zijn Menselijke, ontvangen uit Jehovah Vader en geboren uit de maagd Maria in den tijd, zoals boven is getoond. Dat de Heer uit het eeuwige, is Jehovah Zelf, staat vast uit vele plaatsen in het Woord, waaruit deze weinige voor het oogenblik zullen worden aangevoerd: “Gezegd zal worden te dien dage ONZE GOD DEZE, Dien wij hebben verwacht, dat Hij ons bevrijde; JEHOVAH, Dien wij hebben verwacht; wij zullen opspringen en ons verblijden in Zijn Heil”, Jes. xxv: 9; waaruit blijkt, dat God Jehovah Zelf werd verwacht. “Een stem des roependen in de woestijn: Bereidt den weg voor JEHOVAH; effent in de wildernis een pad voor ONZEN GOD: onthuld zal worden de heerlijkheid van JEHOVAH; en zien zal alle vlees tegelijk. Zie, DE HEER JEHOVAH in den Sterke komt”, Jes. xl: 3, 5, 10; Matth. iii: 3; Markus i: 3; Lukas iii: 4; hier ook wordt de Heer geheten Jehovah, Die komen zal. “Ik, Jehovah, Ik zal U geven tot een verbond voor het volk, tot een licht der natiën: IK JEHOVAH, DIT MIJN NAAM; EN MIJN HEERLIJKHEID ZAL IK AAN GEEN ANDER GEVEN”, Jes. xlii: 6, 8; het verbond voor het volk, en het licht der natiën is de Heer ten aanzien van het Menselijke; omdat Dit is uit Jehovah, en één geworden met Jehovah, wordt er gezegd: Ik Jehovah, dit Mijn Naam, en Mijn heerlijkheid zal Ik aan geen ander geven; dat is, aan geen ander dan aan Zichzelf; heerlijkheid geven is verheerlijken of verenigen met Zich. “Plotseling zal tot Zijn Tempel komen DE HEER, Dien gij zoekt”, Mal. iii: 1; onder den Tempel wordt verstaan de Tempel Zijns Lichaams, zoals in Joh. ii: 19, 21. “Bezocht heeft ons DE OPGANG UIT DEN HOGE”, Lukas i: 78; de Opgang uit den hoge ook is Jehovah, of de Heer uit het eeuwige. Uit deze dingen blijkt, dat onder den Heer uit het eeuwige, wordt verstaan Zijn Goddelijke A Quo, hetwelk in het Woord is Jehovah: vanuit de plaatsen echter die hieronder moeten worden

aangevoerd, zal blijken, dat onder den Heer en eveneens onder Jehovah, nadat Zijn Menselijke was verheerlijkt, wordt verstaan, het Goddelijke en het Menselijke tegelijk, als één; en dat onder den Zoon alleen wordt verstaan het Goddelijk Menselijke.

31. *Dat de Heer uit het eeuwige, of Jehovah, heeft opgenomen het Menselijke om de mensen te zaligen*, is bevestigd vanuit het Woord in de voorafgaande Artikelen; dat de mens anders niet had kunnen worden gezaligd, zal elders worden gezegd. Dat Hij het Menselijke heeft opgenomen, staat ook vast uit die plaatsen in het Woord, waar wordt gezegd dat Hij is uitgegaan vanuit God, is nedergedaald vanuit den hemel, en dat Hij gezonden is in de wereld; zoals uit deze: “IK BEN UITGEGAAN VAN DEN VADER EN GEKOMEN IN DE WERELD”, Joh. XVI: 28. “IK, VAN GOD BEN IK UITGEGAAN EN KOM, ook ben Ik niet van Mij Zelf gekomen, maar Hij heeft Mij GEZONDEN”, Joh. VIII: 42 “De Vader heeft u lief, omdat gij hebt geloofd, dat IK VAN GOD BEN UITGEGAAN”, Joh. XVI: 26, 27. “Niemand is opgevaren in den hemel, dan DIE VANUIT DEN HEMEL IS NEDERGEDAALD”, Joh. III: 13. “Het brood Gods is HIJ DIE IS NEDERGEDAALD VANUIT DEN HEMEL, en de wereld het leven geeft”, Joh. VI: 33, 35, 41, 50, 51. “Wie VAN BOVEN KOMT, is boven allen; Die VANUIT DEN HEMEL KOMT, is boven allen”, Joh. III: 31. “Ik ken den Vader, omdat UIT HEM IK BEN, EN HIJ MIJ GEZONDEN HEEFT”, Joh. VII: 27; dat onder gezonden worden van den Vader in de wereld, wordt verstaan het Menselijke opnemen, zie men boven in n. 20.

32. *Dat de Heer Zijn Menselijke Goddelijk heeft gemaakt vanuit het Goddelijke in Zich*, kan vaststaan uit vele plaatsen uit het Woord, waaruit nu die plaatsen zullen worden aangevoerd, die bevestigen: 1. *Dat dit achtereenvolgens is geschied*, zijnde deze: “Jezus wies op en werd gesterkt in den geest en vervuld met wijsheid, en de genade Gods was over Hem”, Lukas II: 40. “Jezus nam toe in wijsheid, leeftijd, en genade bij God en de mensen”, Vers 52. 2. *Dat het Goddelijke heeft gewerkt door het Menselijke, zoals de ziel door het lichaam*, vanuit deze plaatsen: “Niet kan de Zoon uit Zich Zelf wat ook doen, tenzij Hij het heeft gezien den Vader doende”, Joh. v: 19. “Van Mij Zelf doe Ik niets, maar zoals Mijn Vader Mij geleerd heeft, deze dingen spreek Ik; Die Mij gezonden heeft, is met Mij, niet heeft Hij Mij alleen achtergelaten”, Joh. VIII: 28, 29; Hfdst. v: 30. “Ik, niet vanuit Mij Zelf heb Ik gesproken, maar Die Mij gezonden heeft, de Vader, heeft Mij een gebod gegeven, wat Ik zeggen en wat Ik spreken moet”, Joh. XII: 49, 50. “De woorden die Ik tot u spreek, spreek Ik van Mij Zelf niet. De Vader Die in Mij blijft, Die doet de werken”, Joh. XIV: 10. “Niet ben Ik alleen, omdat de Vader met Mij is”, Joh.

xvi: 32. iii. *Dat het Goddelijke en het Menselijke eensgezind heeft gewerkt*, vanuit deze plaatsen: “De dingen die de Vader doet, deze doet ook de Zoon desgelijks”, Joh. v: 19. “Gelijkerwijs de Vader de doden opwekt en levend maakt, aldus maakt ook de Zoon levend dien die Hij wil”, Joh. v: 21. “Gelijkerwijs de Vader het leven heeft in Zich Zelf, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zich Zelf”, Joh. v: 26. “Nu hebben zij bekend, dat alle dingen, die Gij Mij gegeven hebt, van U zijn”, Joh. xvii: 6.

iv. *Dat het Goddelijke met het Menselijke, en het Menselijke met het Goddelijke verenigd is geworden*, vanuit deze plaatsen: “Indien gij Mij gekend hadt, zo zoudt gij ook Mijn Vader hebben gekend, en gij hebt Hem gezien. Hij zeide tot Filippus, die den Vader wilde zien: Ben Ik zo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus; die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; geloof gij niet, dat Ik in den Vader, en de Vader in Mij is: geloof Mij, dat Ik in den Vader en de Vader in Mij is”, Joh. xiv: 6 tot 11. “Indien Ik niet doe de werken Mijns Vader, zo geloof Mij niet; indien Ik ze doe, geloof de werken; opdat gij moogt bekennen en geloven, dat de Vader in Mij, en Ik in den Vader”, Joh. x: 37, 38. “Opdat zij allen één zijn, zoals Gij Vader in Mij, en Ik in U”, Joh. xvii: 22. “In dien dag zult gij bekennen, dat Ik in Mijn Vader ben”, Joh. xiv: 20. “Niet zal iemand de schapen rukken uit de hand Mijns Vaders; Ik en de Vader, één zijn Wij”, Joh. x: 30. “De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in Zijn hand gegeven”, Joh. iii: 35. “Alle dingen, welke dan ook, die de Vader heeft, zijn de Mijne”, Joh. xvi: 15. “Al Mijn dingen zijn de Uwe, en Uw dingen de Mijne”, Joh. xvii: 10. “Gij hebt den Zoon de mogendheid van alle vlees gegeven”, Joh. xvii: 2. “Gegeven is Mij alle mogendheid in den Hemel en op Aarde”, Matth. xxviii: 18.

v. *Dat het Goddelijk Menselijke moet worden toegegaan*, blijkt uit deze dingen: “Opdat allen den Zoon eren, gelijkerwijs zij den Vader eren”, Joh. v: 23. “Indien gij Mij kendet, zo zoudt gij ook Mijn Vader kennen”, Joh. viii: 19. “Die Mij ziet, ziet Hem Die Mij gezonden heeft”, Joh. xii: 45. “Indien gij Mij gekend hadt, zo zoudt gij ook Mijn Vader gekend hebben, en van nu aan hebt gij Hem gekend, en hebt gij Hem gezien”, Joh. xiv: 7. “Wie Mij opneemt, neemt Hem op Die Mij gezonden heeft”, Joh. xiii: 20: de oorzaak is deze, dat niemand het Goddelijke Zelf, hetwelk de Vader wordt genoemd, kan zien, maar wel het Goddelijk Menselijke; de Heer zegt immers: “Niemand heeft ooit God gezien; de Enigverwekte Zoon, Die in den schoot des Vaders is, heeft Hem voor ogen gesteld [*exposuit*]”, Joh. i: 18. “Niet heeft iemand den Vader gezien, dan alleen Hij Die bij den Vader is; Deze heeft den Vader gezien”, Joh. vi: 46. “Niet hebt gij de stem des Vaders ooit gehoord, noch Zijn gedaante gezien”, Joh. v: 37.

Omdat de Heer Zijn Menselijke heeft Goddelijk gemaakt vanuit het Goddelijke in Zich, en omdat Hetzelve moet worden toegegaan, en Dit de Zoon Gods is, derhalve moet men in den Heer, Die èn Vader èn Zoon is, geloven; dit blijkt uit deze dingen: “Jezus zeide: Zovelen Hem opgenomen hebben, dien heeft Hij mogendheid gegeven zonen Gods te zijn, DEN GELOVENDEN IN ZIJN NAAM”, Joh. I: 11. “Opdat een elk DIE GELOOFT IN HEM niet verga, maar het eeuwige leven hebbe”, Joh. III: 15. “Dermate heeft God de wereld liefgehad, dat Hij Zijn Enigverwekte Zoon gegeven heeft, opdat een elk DIE GELOOFT IN HEM het eeuwige leven hebbe”, Joh. III: 16. “DIE GELOOFT IN DEN ZOON, wordt niet geoordeeld; wie echter NIET GELOOFT, is alreeds geoordeeld, omdat hij NIET HEEFT GELOOFT IN DEN NAAM DES ENIGVERWEEKTEN ZOONS VAN GOD”, Joh. III: 18. “Wie GELOOFT IN DEN ZOON, heeft het eeuwige leven; wie echter NIET GELOOFT DEN ZOON, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem”, Joh. III: 36. “Het brood Gods is Hij Die nederdaalt vanuit den hemel, en het leven geeft aan de wereld; die komt tot Mij, zal niet hongeren, en die GELOOFT IN MIJ, zal nimmermeer dorsten”, Joh. VI: 33, 35. “Dit is de wil van Hem Die Mij gezonden heeft, dat een elk die den Zoon ziet, en GELOOFT IN HEM, het eeuwige leven hebbe, en Ik zal hem wederopwekken ten uitersten dage”, Joh. VI: 40. “Zij zeiden tot Jezus: Wat zullen wij doen opdat wij de werken Gods mogen werken? Jezus antwoordde: Dit is het werk Gods, dat gij GELOOFT IN HEM Dien Hij gezonden heeft”, Joh. IV: 28, 29. “Voorwaar Ik zeg u: die GELOOFT IN MIJ, heeft het eeuwige leven”, Joh. VI: 47. “Jezus riep, zeggende: Zo iemand gedorst zal hebben, hij kome tot Mij, en drinke, een ieder die GELOOFT IN MIJ, zoals de Schrift zegt, stromen des levenden waters zullen vanuit zijn buik vloeien”, Joh. VII: 37, 38. “TENZIJ GIJ GELOOFT ZULT HEBBEN dat Ik ben, zo zult gij sterven in uw zonden”, Joh. VIII: 24. “Jezus zeide: Ik ben de wederopstanding en het leven, die GELOOFT IN MIJ, ook al sterft hij, zal leven: een elk echter die leeft, en GELOOFT IN MIJ, zal niet sterven tot in het eeuwige”, Joh. XI: 25, 26. “Jezus zeide: Ik, het Licht, in de wereld ben Ik gekomen, opdat een elk DIE GELOOFT IN MIJ in de duisternis niet blijve”, Joh. XII: 46; Hfdst. VIII: 12. “Zolang gij het Licht hebt, GELOOFT IN HET LICHT, opdat gij zonen des Lichts moogt zijn”, Joh. XII: 36. “Voorwaar, Ik zeg u, dat de doden zullen horen de stem van den Zoon Gods, en die zullen horen, zullen leven”, Joh. v: 25. “Blijft in Mij, ook Ik in u; Ik ben de wijnstok, gij de ranken; die blijft in Mij, en Ik in hem, deze draagt veel vrucht; omdat gij zonder Mij niet wat ook kunt doen”, Joh. xv: 1 tot 5. “Dat zij zouden blijven in den Heer, en de Heer in hen”, Joh. XIV: 20; Hfdst. XVII: 23. “Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven; niemand

komt tot den Vader dan door Mij”, Joh. xiv: 6. In deze plaatsen, en in alle andere, waar de Vader wordt genoemd, wordt verstaan het Goddelijke, dat vanuit de ontvangenis in den Heer was, hetwelk volgens de Leer des geloofs der Christelijke Wereld, was zoals de ziel in het lichaam bij den mens; het Menselijke Zelf vanuit dit Goddelijke is de Zoon Gods. Omdat nu Dit eveneens Goddelijk is gemaakt, en opdat niet de mens den Vader alleen toega [adeat], en daardoor in denking, geloof, en vandaar in erediens den Vader afscheide van den Heer, in Wien Hij is, leert derhalve de Heer ook — na geleerd te hebben dat de Vader en Hijzelf één zijn, en dat de Vader in Hem en Hij in den Vader is, en dat men in Hem moet blijven, en dat niemand tot den Vader komt dan door Hem — dat men in Hem moet geloven, en dat de mens krachtens een tot Hem gericht geloof wordt gezaligd. Dat het Menselijke in den Heer Goddelijk is gemaakt, kan in het Christendom bij verscheidenen niet met enig idee gevat worden, ter oorzaak hiervan vooral, dat zij over den Mens denken vanuit Diens stoffelijke lichaam, en niet vanuit Diens geestelijke lichaam, terwijl toch alle Engelen, die geestelijk zijn, ook in den vollen vorm mensen zijn, en al het Goddelijke, hetwelk voortgaat uit Jehovah God, uit de Eersten van Hem in den hemel, tot het Laatste van Hem in de wereld, naar den menselijken vorm streeft. Dat de Engelen Menselijke Vormen zijn, en dat al het Goddelijke streeft naar den menselijken vorm, zie men in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 73 tot 77, en n. 453 tot 460; en vollediger zal het gezien worden in de volgende Werken, welke zullen zijn vanuit de Engelijke Wijsheid aangaande den Heer.

33. *Dat de Heer Zijn Menselijke Goddelijk heeft gemaakt door Verzoeking in Zich toegelaten, en door aanhoudende overwinningen alsdan*, daarover is boven gehandeld, n. 12, 13, 14; waaraan dit alleen moet worden toegevoegd. Verzoeking is niet iets anders dan gevechten tegen boze en valse dingen, en omdat de boze en valse dingen uit de Hel zijn, zijn zij eveneens gevechten tegen de Hel; ook zijn bij de mensen die geestelijke Verzoeking ondergaan, boze geesten uit de Hel, die ze binnenbrengen: dat de boze geesten Verzoeking binnenbrengen, weet de mens niet; dat zij het evenwel zijn, is mij vanuit veel Ondervinding te weten gegeven. Daarvandaan is het, dat de mens, wanneer hij vanuit den Heer overwint in de Verzoeking, uit de hel wordt weggetrokken, en tot den Hemel verheven: vandaar is het, dat de mens door de Verzoeking of de gevechten tegen de boze dingen geestelijk wordt, aldus een engel. De Heer echter heeft vanuit eigen macht gestreden tegen alle Hellen, en heeft die geheel en al getemd en onderjukt; en daardoor dat Hij tegelijk Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, houdt Hij dezelve tot in het eeuwige

in bedwang en onderjukt. De Hellen immers waren vóór de Komst des Heren tot aan die hoogte opgegroeid, dat zij de Engelen zelf des Hemels begonnen te bestoken, en eender elk mens komende in de wereld en heengaande uit de wereld: dat de Hellen tot zulk een hoogte waren opgegroeid, was ter oorzaak hiervan, dat de Kerk geheel en al verwoest was, en de mensen der wereld vanuit afgoderijen in louter valse en boze dingen waren, en vanuit de mensen zijn de Hellen: vandaar was het, dat als de Heer niet in de Wereld was gekomen, niemand der mensen [*nemo hominum*] had kunnen gezaligd worden. Over deze gevechten des Heren wordt met veel dingen gehandeld in de Psalmen van David en in de Profeten, doch slechts weinig bij de Evangelisten. Die gevechten zijn het, welke worden verstaan onder de Verzoeking en de Heer onderging, waarvan de laatste het Kruislijden is geweest. Daarvandaan is het, dat de Heer wordt geheten Heiland en Verlosser. Dit is in de Kerk dermate bekend, dat men zegt dat de Heer heeft overwonnen den Dood of den Duivel, dat is, de Hel, en dat Hij met Overwinning is wederopgestaan: voorts ook dat er zonder den Heer geen heil is. Dat de Heer ook Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, en daardoor Heiland, Verlosser, Hervormer en Wederverwekker tot in het eeuwige is geworden, zal in hetgeen volgt worden gezien. Dat de Heer door de Gevechten of de Verzoeking Heiland is geworden, blijkt uit de plaatsen boven in n. 12, 13, 14 in overvloed aangehaald, en uit deze bij Jesaja: “De dag der wraak in Mijn hart, en HET JAAR MIJNER VERLOSTEN was gekomen; vertreden heb Ik hen in Mijn toorn, doen nederdalen ter aarde hun overwinning: DERHALVE IS HIJ HUN TOT EEN HEILAND GEWORDEN”, LXIII: 4, 6, 8; gehandeld wordt in dat Hoofdstuk over de gevechten des Heren. En bij David: “Heft op, gij poorten, uw hoofden, verheft u, gij deuren der wereld, opdat inschrijde DE KONING DER HEERLIJKHEID ... Wie deze KONING DER HEERLIJKHEID, JEHOVAH STERK EN HELD, JEHOVAH HELD DES KRIJGS”, Psalm XXIV: 7, 8; deze dingen eveneens aangaande den Heer.

34. *Dat de volle Vereniging van het Goddelijke en het Menselijke in Hem is geschied, door het Lijden des kruises, hetwelk de laatste der Verzoeking en de Heer is geweest, is bevestigd in zijn Artikel boven, waarin werd getoond, dat de Heer in de Wereld is gekomen om de Hellen te onderjucken, en Zijn Menselijke te verheerlijken, en dat het Lijden des kruises de laatste strijd is geweest, waardoor Hij ten volle de Hellen heeft overwonnen, en ten volle Zijn Menselijke heeft verheerlijkt. Omdat nu de Heer door het Lijden des kruises ten volle Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, dat is, Hetzelve heeft verenigd met Zijn Goddelijke, en zo Zijn Menselijke ook Goddelijk heeft gemaakt, volgt dat Hijzelf is Jehovah en God ten aanzien van het Ene en het*

Andere: daarom wordt Hij in het Woord in vele plaatsen genoemd Jehovah, God en Heilige Israëls, Verlosser, Heiland en Formeerder, zoals in deze volgende plaatsen: “Maria zeide: mijn ziel maakt groot DEN HEER: en mijn geest springt op over GOD MIJN HEILAND”, Lukas 1: 46, 47. “De engel zeide tot de herders: zie, Ik evangeliseer u grote vreugde, die allen volke geschieden zal, dat geboren is heden DE HEILAND, Die is CHRISTUS DE HEER in de stad Davids”, Lukas 11: 10, 11. “Zij zeiden: Deze is waarlijk de HEILAND DER WERELD, CHRISTUS”, Joh. 1: 42. “Ik, Jehovah God, Ik help u, en VERLOSSER, HEILIGE ISRAËLS”, Jes. 41: 14. “Zeide JEHOVAH UW SCHEPPER, Jakob, en UW FORMEERDER, Israëel, want VERLOST HEB IK U. Ik JEHOVAH UW GOD, DE HEILIGE ISRAËLS, UW HEILAND”, Jes. 43: 1, 3. “Hij zeide: JEHOVAH UW VERLOSSER, DE HEILIGE ISRAËLS, Ik JEHOVAH UW HEILIGE, Schepper van Israëel, UW KONING”, Jes. 43: 14, 15. “Zo zeide JEHOVAH UW VERLOSSER, DE HEILIGE ISRAËLS, en UW FORMEERDER”, xlv: 11, 15. “Zo zeide JEHOVAH, UW VERLOSSER, DE HEILIGE ISRAËLS”, Jes. 48: 17. “Opdat alle vlees wete, dat Ik JEHOVAH UW HEILAND, en VERLOSSER, DE STERKE JAKOBS”, Jes. 49: 26. “Dan zal komen tot Zion DE VERLOSSER”, 50: 20. “Opdat gij wete, dat Ik JEHOVAH UW HEILAND en UW VERLOSSER, DE MACHTIGE JAKOBS”, Jes. 52: 16. “JEHOVAH UW FORMEERDER van de baarmoeder af”, Jes. 49: 5. “JEHOVAH MIJN ROTS EN MIJN VERLOSSER”, Psalm 136: 15. “Zij hebben herdacht, dat God was hun ROTS, en GOD ALLERHOOGSTE HUN VERLOSSER”, Psalm 138: 35. “Zeide JEHOVAH UW VERLOSSER en UW FORMEERDER van de baarmoeder af”, Jes. 54: 4. “Aangaande ONZEN VERLOSSER, JEHOVAH ZEBAOth ZIJN NAAM, de Heilige Israëls”, Jes. 57: 4. “Met barmhartigheid der eeuwigheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zo zeide Uw VERLOSSER JEHOVAH”, Jes. 58: 8. “HUN VERLOSSER STERK, JEHOVAH ZIJN NAAM”, Jerem. 1: 34. “Israëls hope in JEHOVAH, omdat met JEHOVAH Barmhartigheid, zeer veel met Hem VERLOSSING HIJ ZAL VERLOSSEN Israëel van al zijn ongerechtigheden”, Psalm 136: 7, 8. “JEHOVAH GOD mijn Rots, mijn bolwerk, hoorn mijns heils, MIJN HEILAND”, 11 Sam. 22: 2, 3. “Zo zeide JEHOVAH DE VERLOSSER Israëls, ZIJN HEILIGE, Koningen zullen zien en opstaan terwille van Jehovah, Die getrouw is, den Heilige Israëls, die u heeft verkoren”, Jes. 49: 7. “Alleenlijk tussen u God, en VERDER GEEN ANDERE GOD; voorzeker Gij een verborgen God, GOD ISRAËLS, HEILAND”, Jes. 45: 14, 15. “Gezegd heeft Jehovah, de Koning Israëls, en Zijn VERLOSSER JEHOVAH ZEBAOth, BEHALVE MIJ GEEN GOD”, Jes. 45: 6. “IK JEHOVAH EN BEHALVE MIJ GEEN HEILAND”, Jes. 43: 11. “BEN IK MET JEHOVAH, EN GEEN ANDER BEHALVE MIJ, EN GEEN HEILAND IS BEHALVE MIJ”, Jes. 46: 21. Ik JEHOVAH UW GOD, en een God

behalve Mij zult gij niet erkennen, en EEN HEILAND IS ER NIET BEHALVE MIJ”, Hoschea XIII: 4. “Ben Ik niet JEHOVAH, en geen God behalve Mij, een gerechte God en EEN HEILAND IS ER NIET BEHALVE MIJ; ziet om tot Mij, opdat GIJ MOOGT GEZALIGD WORDEN, alle gij einden der aarde, omdat IK GOD EN VERDER NIET”, Jes. XLV: 21, 22. “JEHOVAH ZEBAOOTH ZIJN NAAM, EN UW VERLOSSER, DE HEILIGE ISRAËLS, DE GOD DER GANSE AARDE ZAL HIJ WORDEN GENOEMD”, Jes. LIV: 5. Uit deze plaatsen kan men zien, dat het Goddelijke des Heren, dat de Vader wordt genoemd, en hier Jehovah en God, en het Goddelijk Menselijke, dat de Zoon wordt genoemd, en hier Verlosser en Heiland, voorts Formeerder, dat is, Hervormer en Wederverwekker, niet twee zijn maar één, want niet alleen wordt gezegd Jehovah God en Heilige Israëls, Verlosser en Heiland, maar ook wordt gezegd Jehovah Verlosser en Heiland, ja zelfs wordt ook gezegd Jehovah Verlosser en geen behalve Mij; uit welke dingen duidelijk blijkt, dat het Goddelijke en het Menselijke in den Heer zijn één Persoon, en dat het Menselijke ook Goddelijk is, want de Verlosser en de Heiland der Wereld is niemand anders dan de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menselijke, hetwelk de Zoon wordt genoemd: de Verlossing en de Zaliging immers is het eigen Attriboot van Zijn Menselijke, hetwelk wordt genoemd de Verdienste en de Gerechtigheid, want Zijn Menselijke onderging de Verzoeking en het Lijden des kruises, aldus door het Menselijke heeft Hij verlost en gezaligd. Omdat nu na de vereniging van het Menselijke met het Goddelijke in Zich, welke was zoals die van ziel en lichaam bij den mens, er niet langer waren twee, maar één Persoon, volgens de Leer der Christelijke wereld, is derhalve de Heer ten aanzien van het ene en het andere Jehovah en God; en daarom wordt Hij nu eens geheten Jehovah en Heilige Israëls, Verlosser en Heiland, en dan weer Jehovah Verlosser en Heiland, zoals men uit de aangehaalde plaatsen kan zien; dat Hij daar wordt geheten HEILAND CHRISTUS, Lukas II: 10, 11; Joh. IV: 42. GOD EN GOD ISRAËLS HEILAND EN VERLOSSER, Lukas I: 47; Jes. XLV: 15; Hfdst. LIV: 5; Psalm LXXVIII: 35. JEHOVAH HEILIGE ISRAËLS HEILAND EN VERLOSSER, Jes. XLI: 14; Hfdst. XLIII: 3, 11, 14, 15; Hfdst. XLVIII: 17; Hfdst. XLIX: 7; Hfdst. LIV: 5. JEHOVAH HEILAND, VERLOSSER EN FORMEERDER, Jes. XLIV: 6; Hfdst. XLIV: 4; Hfdst. XLIV: 26; Hfdst. LIV: 8; Hfdst. LX: 16; Jerem. I: 34; Psalm XIX: 15; Psalm CXXX: 7, 8; II Sam. XXII: 2.3. JEHOVAH GOD, VERLOSSER EN HEILAND, EN BEHALVE MIJ GEEN ANDER, Jes. XLIII: 11; Hfdst. XLIV: 6; Hfdst. XLV: 14, 15, 21, 22; Hoschea XIII: 4.

35. *Dat de Heer het Menselijke VANUIT DE MOEDER opgenomen, geleidelijk heeft afgelegd, en het Menselijke vanuit het Goddelijke in Hem heeft aangetrokken,*

hetwelk is het Goddelijk Menselijke en de Zoon Gods. Dat de Heer had het Goddelijke en het Menselijke, het Goddelijke vanuit Jehovah Vader, en het Menselijke vanuit de maagd Maria, is bekend; vandaar is het, dat Hij God en Mens was, en Hij zo het Goddelijk Wezen en de Menselijke Natuur had, het Goddelijk Wezen vanuit den Vader, de Menselijke Natuur vanuit de Moeder, en vandaar evenwaardig aan den Vader ten aanzien van het Goddelijke, en minder dan de Vader ten aanzien van het Menselijke; voorts dat Hij dit Menselijke vanuit de moeder-natuur niet heeft omgezet in het Goddelijk Wezen, noch hetzelfde daarmede vermengd, zoals leert de LEER DES GELOOFS, welke de ATHANASIAANSE wordt genoemd; want de Menselijke Natuur kan niet in het Goddelijk Wezen worden omgezet [*transmutari*], noch kan zij daarmede worden vermengd [*commisceri*]. En toch is het vanuit deze onze zelfde leer, dat het Goddelijke het Menselijke heeft opgenomen, dat is, zich daarmede heeft verenigd, zoals de ziel met haar lichaam, dermate dat zij niet twee waren, maar één Persoon: hieruit volgt, dat Hij het Menselijke vanuit de Moeder, hetwelk in zich eender was aan het Menselijke ⁶⁾ van een ander mens, en dus stoffelijk, heeft afgelegd, en het Menselijke vanuit den Vader, hetwelk in zich eender was aan Zijn Goddelijke, en zo substantieel, heeft aangetrokken, uit hoofde waarvan het Menselijke ook Goddelijk is gemaakt. Vandaar is het, dat de Heer in het Woord der Profeten ook ten aanzien van het Menselijke wordt geheten Jehovah en God, en in het Woord der Evangelisten Heer, God, Messias of Christus en Zoon Gods, in Wien moet worden geloofd, en door Wien zij moeten worden gezaligd. Omdat nu de Heer van het begin af [*ab initio*] het Menselijke vanuit de moeder had, en Hij dit geleidelijk aflegde, had Hij derhalve, toen Hij in de Wereld was, twee Staten, welke worden genoemd de Staat van vernedering of van ontlediging, en de Staat van verheerlijking of van vereniging met het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd; Staat van vernedering, voor zoveel en wanneer Hij was in het Menselijke vanuit de moeder, en Staat van verheerlijking, voor zoveel en wanneer Hij was in het Menselijke vanuit den Vader: in den staat der vernedering bad Hij den Vader als tot een ander, van Zich verscheiden; in den staat der verheerlijking echter sprak Hij met den Vader als met Zich; in dezen staat zeide Hij, dat de Vader in Hem was en Hij in den Vader, en dat de Vader en Hij één waren; in den staat echter der vernedering onderging Hij verzoeken, en leed Hij het kruis, en bad Hij dat de Vader Hem niet

6 In den oorspronkelijken Tekst staat „Menselijke” steeds met een hoofdletter; zie in verband hiermede de voetnoot in *de Apocalyps Ontvouwd*, n. 815, Pagina 2699.

zou verlaten; want het Goddelijke kon niet verzocht worden, en te minder het kruis lijden. Vanuit deze dingen nu blijkt, dat Hij door de verzoeken en de aanhoudende overwinningen toen, en door het Lijden des kruises, hetwelk de laatste der verzoeken was, ten volle de Hellen heeft overwonnen, en ten volle het Menselijke heeft verheerlijkt, zoals eerder is getoond. Dat de Heer heeft afgelegd het Menselijke vanuit de moeder, en heeft aangetrokken het Menselijke vanuit het Goddelijke in Hemzelf, hetwelk de Vader wordt genoemd, blijkt ook hieruit, dat de Heer zo vaak Hijzelf vanuit Zijn eigen mond sprak tot de moeder, niet haar noemde Moeder, maar Vrouw: bij de Evangelisten wordt slechts driemaal gelezen, dat Hij vanuit Zijn mond heeft gesproken tot de Moeder en over haar, en toen tweemaal haar aansprak met Vrouw, en eenmaal dat Hij haar niet erkende als Moeder: tweemaal dat Hij haar aansprak met vrouw, wordt gelezen bij Johannes: *“De Moeder van Jezus zeide tot Hem: Zij hebben geen wijn. Jezus zeide tot haar: Wat voor Mij en voor u, VROUW; Mijn ure is nog niet gekomen”*, II: 3, 4. En bij Denzelfde: *“Jezus van het kruis afzag de moeder, en den discipel daarbij staande, dien Hij liefhad; Hij zeide tot Zijn Moeder: VROUW, zie uw Zoon; daarna zeide Hij tot den discipel: Zie, uw Moeder”*, XIX: 26, 27. De ene maal dat Hij haar niet erkende, bij Lukas: *“Geboodschapt werd Jezus door (enigen) zeggende: Uw Moeder en Uw broeders staan buiten, en zij willen U zien: Jezus antwoordende zeide tot hen: Mijn moeder en Mijn broeders zijn dezen, die het Woord Gods horen, en hetzelfde doen”*, VIII: 20, 21; Matth. XII: 46 tot 49; Markus III: 31 tot 35; in andere plaatsen wordt Maria Zijn moeder genoemd, maar niet uit Zijn mond. Dit wordt ook bevestigd daarmee, dat Hij niet erkende een Zoon van David te zijn; men leest immers bij de Evangelisten: *“Jezus ondervroeg de Farizeërs, zeggende: Wat dunkt u van den Christus, Wiens Zoon is Hij? Zij zeiden tot Hem: van David. Hij zeide tot hen: hoe noemt Hem dan David in den geest zijn Heer, zeggende: Gezegd heeft de Heer tot mijn Heer: Zit aan Mijn rechterzijden, totdat Ik uw vijanden [“inimicos”, letterlijk onvrienden] gezet zal hebben tot een voetbank Uwer voeten: indien dan David Hem Heer noemt, hoe is Hij diens Zoon: en niemand kon Hem een woord antwoorden”*, Matth. XXII: 41 tot 46; Markus XII: 35, 36, 37; Lukas XX: 41 tot 44; Psalm CX: 1; vanuit deze dingen blijkt, dat de Heer ten aanzien van het verheerlijkt Menselijke niet geweest is de zoon van Maria, noch de zoon van David. Hoedanig Zijn Verheerlijkt Menselijke was, heeft Hij getoond aan Petrus, Jacobus en Johannes, toen Hij vóór hen van gedaante was veranderd, namelijk *“dat Zijn aangezicht blonk zoals de Zon, en Zijn bekleedselen waren zoals het licht: en toen een stem vanuit de wolk zeide: Deze is Mijn beminde Zoon, in Wien Ik Mijn welbehagen heb;*

hoort Hem, Matth. xvii: 1 tot 8; Markus ix: 2 tot 8; Lukas ix: 28 tot 36. De Heer is ook door Johannes gezien “zoals de Zon lichtende in haar kracht”, Apoc. 1: 16.

Dat het Menselijke des Heren is verheerlijkt, staat vast uit de dingen die over Zijn Verheerlijking bij de Evangelisten worden gezegd, zoals uit deze plaatsen; bij Johannes: “De ure is gekomen dat de Zoon des mensen zal verheerlijkt worden: Hij zeide: Vader verheerlijk Uw Naam: er ging een stem uit van den Hemel: En Ik heb verheerlijkt, en Ik zal wederom verheerlijken”, xii: 23, 28; omdat de Heer geleidelijk werd verheerlijkt, wordt derhalve gezegd: En Ik heb verheerlijkt, en Ik zal wederom verheerlijken. Bij denzelfde: “Nadat Judas was uitgegaan, zeide Jezus: Nu is de Zoon des mensen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt; ook zal God Hem verheerlijken in Zichzelf, en terstond zal Hij Hem verheerlijken”, xiii: 31, 32. Bij denzelfde: “Jezus zeide: Vader, de ure is gekomen, verheerlijk Uw Zoon, opdat ook de Zoon U verheerlike”, xvii: 1, 5. En bij Lukas: “Moest de Christus dit niet lijden, en inschrijden in Zijn heerlijkheid”, xxiv: 26. Deze dingen zijn gezegd over Zijn Menselijke. De Heer zeide: God is in Hem verheerlijkt, ook zal God Hem in Zichzelf verheerlijken: voorts: Verheerlijk Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlike; deze dingen zeide de Heer, omdat de vereniging wederkerig was, van het Goddelijke met het Menselijke, en van het Menselijke met het Goddelijke; daarom heeft Hij gezegd: “Ik in den Vader, en de Vader in Mij”, Joh. xiv: 10, 11; voorts “Al Mijn dingen zijn Uwe, en al Uw dingen zijn Mijne”, Joh. xvii: 10: vandaar was het een volledige vereniging. Iets eenders is het met alle vereniging, welke, als zij niet wederkerig is, niet een volle is; zodanig zal ook de vereniging zijn van den Heer met den mens, en van den mens met den Heer, zoals Hij leert bij Johannes: “In dien dag zult gij bekennen, dat gij in Mij, en Ik in u”, xiv: 20. En elders: “Blaft in Mij, ook Ik in u: wie blijft in Mij, en Ik in hem, deze draagt veel vrucht”, xv: 4, 5.

Aangezien het Menselijke des Heren verheerlijkt is, dat is, Goddelijk gemaakt, is derhalve de Heer na den dood op den derden dag met het ganse Lichaam wederopgestaan: hetgeen niet met enig mens geschiedt, want de mens staat weder op alleen ten aanzien van den geest, niet echter ten aanzien van het lichaam. Opdat de mens het wete, en niemand twijfele, of de Heer is met het ganse Lichaam wederopgestaan, zeide Hij dit niet slechts door de Engelen, die in het graf waren, maar vertoonde Hij Zich ook in Zijn Menselijk lichaam voor de discipelen, zeggende tot hen, toen zij geloofden een geest te zien: “Ziet Mijn handen en Mijn voeten, dat Ik het Zelf ben: betast Mij en ziet, want een Geest heeft geen vlees en been, zoals gij Mij ziet hebben. En toen Hij

dit zeide, toonde Hij hun de handen en de voeten”, Lukas xxiv: 39, 40; Joh. xx: 20. En verder: “*Jezus zeide tot Thomas: Leg uw vinger hier, en zie Mijn handen, en leg uw hand, en steek ze in Mijn zijde, en wees niet ongelovig, maar gelovig: toen zeide Thomas: Mijn Heer en mijn God*”, Joh. xx: 27, 28. Om nog verder te bevestigen, dat Hij niet een geest, maar Mens was, zeide de Heer tot de discipelen: “*Hebt gij hier iets om te eten; zij gaven Hem een stuk van een gebraden vis, en van een honingraat, welke Hij genomen hebbende, voor hun ogen opat*”, Lukas xxiv: 41, 42, 43. Aangezien Zijn Lichaam nu niet stoffelijk, maar substantieel Goddelijk was, “*kwam Hij derhalve tot de discipelen door gesloten deuren*”, Joh. xx: 19, 26: en nadat Hij gezien was, “*werd Hij onzichtbaar*”, Lukas xxiv: 31. Zodanig was de Heer toen Hij werd opgeheven, en nederzat aan de rechterzijden Gods; want gezegd wordt bij Lukas: “*Het geschiedde, toen Jezus de discipelen zegende, dat Hij van hen week, en werd opgeheven tot den Hemel*”, xxiv: 51: en bij Markus: “*Nadat Hij gesproken had tot hen, werd Hij opgeheven ten Hemel, en zat neder aan de rechterzijden Gods*”, xvi: 19; zitten aan de rechterzijden [*dextris*] Gods, betekent de Goddelijke Almacht.

Aangezien de Heer met het verenigd Goddelijke en Menselijke was opgeklommen tot den Hemel, en nederzat aan de rechterzijden Gods, waarmede de Goddelijke Almacht wordt aangeduid, zo volgt, dat Zijn Menselijke Substantie of Essentie is gelijk als Zijn Goddelijke Substantie of Essentie. Indien de mens anders dacht, zo zou het gelijk staan met te denken dat Zijn Goddelijke tot den Hemel was opgeheven, en nederzat aan de rechterzijden Gods, en niet tegelijk het Menselijke, hetgeen tegen de Schrift is, en eveneens tegen de Christelijke Leer, zijnde dat God en Mens in Christus zijn zoals ziel en lichaam, en deze te scheiden zou tegen de gezonde rede zijn. Deze vereniging van den Vader en met den Zoon, of van het Goddelijke met het Menselijke, wordt ook verstaan in deze volgende plaatsen: “*Ik ben uitgegaan van den Vader, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de wereld, en ga heen tot den Vader*”, Joh. xvi: 28. “*Ik ga heen en kom tot Hem die Mij gezondend heeft*”, Joh. vii: 33; Hfdst. xvi: 5, 16; Hfdst. xvii: 11, 13. “*Indien gij dan den Zoon des mensen zult hebben zien opvaren, waar Hij tevoren was*”, Joh. vi: 62. “*Niemand is opgevaren ten hemel, dan Die vanuit den hemel is nedergedaald*”, Joh. iii: 13; ieder mens die wordt gezaligd, stijgt ten hemel op, maar niet uit zich, doch uit den Heer; de Heer alleen stijgt op uit Zich.

36. *Dat aldus God geworden is Mens, zoals in Eersten ook in Laatste.* Dat God is Mens, en dat vanuit God elke Engel en Geest een mens is, werd in het Werk OVER DEN HEMEL EN DE HEL met enkele dingen getoond, en zal verder in de Werkjes OVER DE ENGELLIJKE WIJSHEID worden getoond:

Maar God was van den beginne [*ab initio*] Mens in Eersten, niet echter in Laatsten; doch nadat Hij het Menselijke had opgenomen in de wereld, is Hij ook Mens in Laatsten geworden: dit volgt uit de boven bevestigde dingen, dat de Heer heeft verenigd Zijn Menselijke met Zijn Goddelijke, en zo Zijn Menselijke ook Goddelijk heeft gemaakt. Daarvandaan is het, dat de Heer wordt geheten de Aanvang [*Principium*] en het Einde, de Eerste en de Laatste, en ook de Alfa en de Omega; dit in de Apocalyps: *“Ik ben de Alfa en de Omega, de Aanvang en het Einde, zegt de Heer, Hij Die Is, en Die Was, en Die komen zal, de Almachtige”*, I: 8, II. Toen Johannes den Zoon des mensen zag in het midden der zeven kandelaren *“viel hij aan Zijn voeten als dood; maar Hij legde Zijne rechter op hem, zeggende: Ik ben de Eerste en de Laatste”*, I: 13, 17; Hfdst. II: 8. *“Zie, Ik kom snel, om een ieder te geven volgens zijn werk: Ik ben de Alfa en de Omega, de Aanvang en het Einde, de Eerste en de Laatste”*, XXII: 12, 13. En bij Jesaja: *“Zo zeide Jehovah, de Koning Israëls, en Zijn Verlosser Jehovah Zebaoth: Ik bende Eerste ende Laatste”*, XLIV: 6; Hfdst. XLVIII: 12.

Dat de Heer is God Zelf, uit Wien en aangaande Wien het Woord is

37. In het Eerste Artikel was aangevangen met aan te tonen, dat de algehele Gewijde Schrift gaat over den Heer, en dat de Heer het Woord is; dit zal verder worden aangetoond vanuit plaatsen uit het Woord, waar de Heer wordt genoemd Jehovah, God Israëls en Jakobs, de Heilige Israëls, Heer en God, alsmede Koning, Gezalfde van Jehovah, David. Vooraf is het geoorloofd te vermelden, dat het mij is gegeven alle Profeten en de Psalmen Davids te doorlopen, en de afzonderlijke Verzen te monstereen en te zien, waarover daar wordt gehandeld; en het werd gezien, dat over geen andere dingen wordt gehandeld dan over de door den Heer gestichte en te stichten Kerk, over des Heren Komst, de Gevechten, de Verheerlijking, de Wederverwekking en de Zaliging, en over den Hemel uit Hem, en tevens over de tegengestelde dingen: omdat al die dingen des Heren werken zijn, zo bleek, dat de algehele Gewijde Schrift gaat over den Heer, en vandaar dat de Heer het Woord is. Echter kan dit niet worden gezien, dan alleen door hen, die in verlichting zijn uit den Heer, en die den geestelijken zin des Woords ook kennen: alle Engelen des hemels zijn in dien zin, en daar begrijpen zij niet iets anders, wanneer het Woord door den mens wordt gelezen; de Geesten ende Engelen zijn immers bij voortduur bij den mens, en deze verstaan, omdat zij geestelijk zijn, alle dingen geestelijk, welke de mens natuurlijk verstaat. Dat de ganse Schrift over den Heer gaat, kan alleen in het duister en als het ware door traliewerk worden gezien vanuit de dingen, die boven in het Eerste Artikel, van n. 1 tot 6, vanuit het Woord zijn aangevoerd, en nu vanuit deze dingen die zullen worden aangevoerd over den Heer, namelijk dat Hij zo vaak wordt geheten Heer en God; waaruit het kan opblinken dat Hij het Zelf is Die gesproken heeft door de Profeten, bij wie overal wordt gezegd JEHOVAH HEEFT GESPROKEN, JEHOVAH ZEIDE, EN GEZEGDE VAN JEHOVAH. *Dat de Heer was vóór Zijn Komst in de wereld*, blijkt uit deze dingen: “Johannes de Doper zeide over den Heer: Deze is het, Die na mij komt, Die voor mij geweest is, Wien ik niet waardig ben Zijn schoenriem te ontbinden. Deze is het, van Wien ik gezegd heb: Die na mij komt, Die vóór mij geweest is, en Die eerder was dan ik”, Joh. 1: 27, 30; in de Apocalyps: “Zij vielen neder vóór den troon, waarop de Heer was, zeggende: Wij danken U, Heer God, Almachtig, Die is, en Die was, en Die komen zal”, XI: 16, 17; voorts bij Micha: “Gij, Bethlehem

Efratha, het is slechts weinig dat gij zijt onder de duizenden van Jehuda; vanuit u zal Mij uitgaan die Heerser zal zijn in Israël, en Wiens uitgangen van ouds, van de dagen der eeuwigheid”, v: 1; behalve uit des Heren woorden bij de Evangelisten, dat Hij vóór Abraham is geweest, dat Hij Heerlijkheid bij den Vader heeft gehad vóór de grondlegging der wereld, dat Hij is uitgegaan van den Vader, en dat van den aanvang het Woord is geweest bij God, en dat God het Woord was, en dat dit Vlees is geworden. Dat de Heer wordt geheten Jehovah, God Israëls en Jakobs, Heilige Israëls, God en Heer, voorts Koning, Gezalfde van Jehovah, David, kan vaststaan vanuit deze volgende plaatsen.

38. *Dat de Heer wordt geheten Jehovah*, blijkt vanuit deze plaatsen: “Gezegd heeft JEHOVAH, uw Schepper, o Jakob, en uw Formeerder, o Israël, want VERLOST heb Ik u; Ik JEHOVAH, uw God, de Heilige Israëls, uw HEILAND”, Jes. XLIII: 1, 3. “Ik JEHOVAH, uw Heilige, Schepper Israëls, uw Koning”, XLIII: 15. “Zo zegt JEHOVAH, de Heilige Israëls, en zijn Formeerder”, Jes. XLV: 11, 15. “Opdat alle vlees wete, dat Ik JEHOVAH Uw HEILAND, en uw VERLOSSER, de Sterke Jakobs”, Jes. XLIX: 26. “Opdat gij wete, dat Ik JEHOVAH uw HEILAND en uw VERLOSSER, de Machtige Jakobs”, Jes. LX: 16. “JEHOVAH Uw FORMEERDER van de baarmoeder af”, Jes. XLIX: 5. “JEHOVAH mijn Rots, en mijn VERLOSSER”, Psalm XIX: 15. “Gezegd heeft JEHOVAH Uw MAKER, EN FORMEERDER van de baarmoeder af. Zo heeft gezegd JEHOVAH de Koning Israëls, en zijn VERLOSSER JEHOVAH ZEBAOTH”, Jes. XLIV: 2, 6. “Wat betreft onzen VERLOSSER, JEHOVAH ZEBAOTH Zijn Naam, de heilige Israëls”, Jes. XLVII: 4. “Met barmhartigheid der eeuwigheid zal Ik Mij ontfermen, zo zeide uw VERLOSSER Jehovah”, Jes. LIV: 8. “HUN VERLOSSER DE STERKE, JEHOVAH ZIJN NAAM”, Jerem. I: 34. “JEHOVAH GOD, mijn Rots, mijn bolwerk, de hoorn mijns heils, mijn Heiland”, II Sam. XXII: 2, 3. “Zeide JEHOVAH uw VERLOSSER de Heilige Israëls”, Jes. XLIII: 14; Hfdst. XLVIII: 17. “Zo zeide JEHOVAH DE VERLOSSER Israëls, Zijn Heilige, Koningen zullen zien”, Jes. XLIX: 7. “Ik JEHOVAH, en behalve Mij geen HEILAND”, Jes. XLIII: 11. “Ben Ik niet JEHOVAH en geen meer behalve Mij, en geen HEILAND is er behalve Mij; ziet om tot Mij, OPDAT GIJ MOOGT GEZALIGD WORDEN, alle gij einden der aarde”, Jes. XLV: 21, 22. “Ik JEHOVAH uw God, en geen HEILAND behalve Mij”, Hoschea XIII: 4. “VERLOST hebt Gij mij, JEHOVAH der waarheid”, Psalm XXXI: 6. “Dat hope Israël in JEHOVAH omdat met JEHOVAH barmhartigheid, het allermeest met Hem VERLOSSING; Hij VERLOST Israël van al zijn ongerechtigheid”, Psalm CXXX: 7, 8. “JEHOVAH ZEBAOTH Zijn Naam, en uw VERLOSSER, de Heilige Israëls; God der ganse aarde zal Hij genoemd worden”, Jes. LIV: 51. In deze plaatsen wordt Jehovah genoemd Verlosser en Heiland, en omdat alleen de Heer Verlosser

en Heiland is, is het Hijzelf die onder Jehovah wordt verstaan. Dat de Heer Jehovah is, dat is, dat Jehovah de Heer is, blijkt ook uit deze plaatsen: “Een roede van den tronk van Jischaji, en een scheut uit zijn wortelen, zal vrucht dragen; rusten zal op Hem DE GEEST VAN JEHOVAH”, Jes. XI: 1, 2. “Gezegd zal worden in dien dag: Zie, onze God Deze, Dien wij hebben verwacht dat Hij ons bevrijde, JEHOVAH Dien wij hebben verwacht; laten wij opspringen en ons verblijden in Zijn Heil”, Jes. XXV: 9. “Een stem des roependen in de woestijn: Bereidt den weg voor JEHOVAH, effent in de wildernis een pad voor onzen God. Onthuld immers zal worden DE HEERLIJKHEID VAN JEHOVAH, en Zij zullen zien, alle vlees. Zie, DE HEER JEHOVIH in den Sterke komt, en Zijn arm zal heersen voor Hem”, Jes. XL: 3, 5, 10. “IK JEHOVAH, geven zal Ik u tot een verbond voor het volk, tot een licht der natiën: “IK JEHOVAH dit Mijn Naam, en MIJN HEERLIJKHEID ZAL IK EEN ANDER NIET GEVEN”, Jes. XLII: 6, 7, 8. “Zie, de dag waarop Ik David zal opwekken een gerechte Spruit, Die regeren zal als Koning, en Hij zal gedijen, en doen gericht en gerechtigheid op aarde; en dit Zijn Naam waarmede zij Hem zullen noemen: JEHOVAH ONZE GERECHTIGHEID”, Jerem.: XXIII: 5, 6; Hfdst. XXXIII: 15, 16. “Gij, Bethlechem Efrata, vanuit U zal Mij uitgaan Die is de Heerser in Israël: Hij zal staan en weiden in DE STERKTE VAN JEHOVAH”, Micha v: 1, 3. “Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, op Wiens schouder het Oppergezag, en genoemd zal worden Zijn Naam GOD, HELD, VADER DER EEUWIGHEID: op den troon van David, om dien te bevestigen en te gronden in Gericht en Gerechtigheid, van nu aan en tot in het eeuwige”, Jes. IX: 5, 6. “JEHOVAH zal uitgaan, en strijden tegen de natiën; en staan zullen Zijn voeten op den Olijfberg vóór het aangezicht van Jeruzalem”, Zach. XIV: 3, 4. “Heft op, gij poorten, uw hoofden, en verheft u, gij deuren der wereld, opdat inschrijde de Koning der heerlijkheid; wie is Deze Koning der heerlijkheid, JEHOVAH, de Sterke en de Held, JEHOVAH Held des krijgs”, Psalm XXIV: 7 tot 10. “In dien dag zal zijn JEHOVAH ZEBAOth tot een fraaie kroon, en tot een tulband van sieraad voor de overgeblevenen Zijns volks”, Jes. XXVIII: 5. “Ik zal u zenden den Profeet Elia, voordat komt de grote DAG VAN JEHOVAH”, Malachia III: 23; behalve elders, waar gezegd wordt DAG VAN JEHOVAH, groot en nabij, zoals in Ezechiël xxx: 3; Joël II: 11; Amos v: 18, 20; Zefanja I: 7, 14, 15, 18.

39. *Dat de Heer wordt geheten God Israëls en God Jakobs*, blijkt uit deze plaatsen: “Mozes nam het bloed, en sprenkelde het over het volk, en zeide: Zie, het bloed des verbonds, hetwelk Jehovah heeft gesloten met u: en zij zagen DEN GOD ISRAËLS, onder Zijn voeten was als een werk van Saffiersteen, en als de substantie des Hemels”, Exod. XXIV: 8, 9, 10. “De scharen verwonder-

den zich, toen zij zagen de stommen sprekende, de kreupelen wandelende, de blinden ziende, en zij verheerlijkten den GOD ISRAËLS”, Matth. xv: 31. “Gezegende HEER GOD ISRAËLS, omdat Hij heeft bezocht, en bevrijding gegeven Zijn volk Israëls, toen Hij heeft opgericht een hoorn onzes heils in het huis Davids”, Lukas 1: 68, 69. “Ik zal U geven de schatten der duisternis, en de verborgen rijkdommen der schuilplaatsen, opdat gij bekenne dat Ik Jehovah, Die geroepen heeft bij Uw Naam, DE GOD ISRAËLS”, Jes. xlv: 3. “Het huis Jakobs, zij die zweren bij den Naam van Jehovah en den God Israëls: want naar de stad der heiligheid worden zij genoemd, en op den GOD ISRAËLS steunen zij, Jehovah Zebaoth Zijn Naam”, Jes. xlviii: 1, 2. “Jakob zal zien zijn boorlingen, in het midden van hem zullen zij heiligen Mijn Naam, en zullen heiligen den Heilige Jakobs en DEN GOD ISRAËLS zullen zij vrezén”, Jes. xxix: 23. “In het uiterste der dagen zullen gaan vele volken en zeggen: Komt, en laat ons opgaan tot den berg van Jehovah, tot het huis van den GOD JAKOBS, Die ons van Zijn wegen zal leren, opdat wij gaan in Zijn paden”, Jes. ii: 3; Micha iv: 2. “Opdat wete alle vlees, dat Ik Jehovah uw Heiland, en uw VERLOSSER, DE STERKE JAKOBS”, Jes. xlix: 26. “Ik Jehovah uw Heiland, en uw Verlosser, DE MACHTIGE JAKOBS”, Jes. lx: 16. “Van vóór den Heer baar gij aarde, van voor den GOD JAKOBS”, Psalm cxiv: 7. “David heeft Jehovah gezworen, gelofte gedaan den STERKE JAKOBS: zo ik zal zijn binnengegaan in de tent mijns huizes, totdat ik gevonden zal hebben een plaats voor Jehovah, een habitakel voor den STERKE JAKOBS; wij hebben van Hem gehoord in Efratha (: Bethlechem)”, Psalm cxxxii: 2, 3, 5, 6. “Gezegende GOD ISRAËLS, vervuld zal worden met Zijn heerlijkheid de gehele aarde”, Psalm lxxii: 18, 19. Behalve elders, waar de Heer wordt genoemd God Israëls, Verlosser en Heiland, zoals in Lukas 1: 47; Jes. xlv: 15; Hfdst. liv: 5; Psalm lxxviii: 35. En in vele andere plaatsen, waar alleen gezegd wordt God Israëls, zoals in Jes. xvii: 6; Hfdst. xxi: 10, 17; Hfdst. xxiv: 15; Hfdst. xix: 23; Jerem. vii: 3; Hfdst. ix: 14; Hfdst. xi: 3; Hfdst. xiii: 12; Hfdst. xvi: 9; Hfdst. xix: 3, 15; Hfdst. xxiii: 2; Hfdst. xxiv: 5; Hfdst. xxv: 15, 27; Hfdst. xxix: 4, 8, 21, 25; Hfdst. xxx: 2; Hfdst. xxxi: 23; Hfdst. xxxii: 14, 15, 36; Hfdst. xxxiii: 4; Hfdst. xxxiv: 2, 13; Hfdst. xxxv: 13, 17, 18, 19; Hfdst. xxxvii: 7; Hfdst. xxxviii: 17; Hfdst. xxxix: 16; Hfdst. xlii: 9, 15, 18; Hfdst. xliiii: 10; Hfdst. xliv: 2, 7, 11, 25; Hfdst. xlviii: 1; Hfdst. l: 18; Hfdst. li: 33; Ezech. viii: 4; Hfdst. ix: 3; Hfdst. x: 19, 20; Hfdst. xi: 22; Hfdst. xliiii: 2; Hfdst. xlv: 2; Zefan. ii: 9; Psalm xli: 14; Psalm lix: 6; Psalm lxviii: 9.

40. *Dat de Heer wordt geheten de Heilige Israëls*, blijkt uit deze plaatsen: “De Engel zeide tot Maria: HET HEILIGE dat zal geboren worden vanuit u, zal

genoemd worden Gods Zoon”, Lukas 1: 35. “Ziende was ik in gezichten, zie, een Wachter en een HEILIGE vanuit den Hemel nederdalende”, Dan. IV: 18, 23. “God zal uit Theman komen, en de HEILIGE van den berg Paran”, Hab. III: 3. “Ik Jehovah de HEILIGE, de Schepper Israëls, Uw HEILIGE, en Zijn Formeerder”, Jes. XLIII: 15; “Zo zeide Jehovah de Verlosser Israëls, ZIJN HEILIGE”, Jes. XLIX: 7. “Ik Jehovah uw God, DE HEILIGE ISRAËLS, uw Heiland”, Jes. XLIII: 1, 3. “Wat betreft onzen Verlosser, Jehovah Zebaoth Zijn Naam, DE HEILIGE ISRAËLS”, Jes. XLVII: 4. “Gezegd heeft Jehovah uw Verlosser, DE HEILIGE ISRAËLS”, Jes. XLIII: 14; Hfdst. XLVIII: 17. “Jehovah Zebaoth Zijn Naam, en uw Verlosser, DE HEILIGE ISRAËLS”, Jes. LIV: 5. “Zij verzochten God, en DEN HEILIGE ISRAËLS”, Psalm LXXVIII: 41. “Zij hebben Jehovah verlaten, en getergd DEN HEILIGE ISRAËLS”, Jes. I: 4. “Zij zeiden: Doet ophouden van voor onze aangezichten DEN HEILIGE ISRAËLS: deswege zo zeide DE HEILIGE ISRAËLS”, Jes. XXX: 11, 12. “Die zeiden: Dat Hij Zijn werk haaste, opdat wij zien, en laat naderen en komen den raadslag van DEN HEILIGE ISRAËLS”, Jes. V: 19. “In dien dag zullen zij steunen op Jehovah, DEN HEILIGE ISRAËLS in waarheid”, Jes. X: 20. “Roept uit en jubelt, gij dochter Zions, omdat groot in uw midden DE HEILIGE ISRAËLS”, XII: 16. “Gezegde van den God Israëls: In dien dag zal de mens omzien tot zijn Maker, en zijn ogen zullen tot DEN HEILIGE ISRAËLS schouwen”, Jes. XVII: 7. “Toevoegen zullen de zachtmoedigen tot Jehovah vreugde, en de behoeftigen der mensen zullen in DEN HEILIGE ISRAËLS opspringen”, Jes. XXIX: 19; Hfdst. XLI: 16. “De natiën zullen tot u lopen terwille van Jehovah uw God, en terwille van DEN HEILIGE ISRAËLS”, Jes. LV: 5. “Op Mij zullen de eilanden vertrouwen, om aan te voeren uw zonen van verre in den Naam van Jehovah Zebaoth, en tot DEN HEILIGE ISRAËLS”, Jes. LX: 9. “De aarde is vol van schuld tegen DEN HEILIGE ISRAËLS”, Jes. LI: 5; en meermalen elders. Onder den Heilige Israëls wordt verstaan de Heer ten aanzien van het Goddelijk Menselijke; want de Engel Gabriël zeide tot Maria: “HET HEILIGE *dat geboren zal worden vanuit u, zal Gods Zoon worden genoemd*”, Lukas 1: 35. Dat Jehovah en de Heilige Israëls één zijn, hoewel zij onderscheiden worden genoemd, kan vast staan uit die plaatsen ook hier aangehaald, waarin gezegd wordt, dat Jehovah Die Heilige Israëls is. **41.** *Dat de Heer wordt gebeten Heer en God*, blijkt uit zo vele plaatsen, dat het, als zij werden aangevoerd, bladzijden zouden vullen; deze weinige mogen volstaan; bij Johannes: “Toen Thomas op bevel des Heren Zijn handen had gezien, en Zijn zijde aangeraakt, zeide hij: MIJN HEER EN MIJN GOD”, xx: 27, 28. Bij David: “Zij werden indachtig dat God was hun Rots, EN GOD DE ALLERHOOGSTE HUN VERLOSSER”, Psalm LXXVIII: 35. En bij Jesaja: “Je-

hovah Zebaoth Zijn Naam, en uw VERLOSSER, de Heilige Israëls; DE GOD DER GANSE AARDE ZAL HIJ GENOEMD WORDEN”, LIV: 5. Dit blijkt eveneens hieruit, dat zij Hem hebben aanbeden, en nedervielen op hun aangezichten en vóór Hem, Matth. IX: 18; Hfdst. XIV: 33; Hfdst. XV: 25; Hfdst. XXVIII: 9; Markus I: 40; Hfdst. V: 22; Hfdst. VII: 25; Hfdst. X: 17; Lukas XVII: 15, 16; Joh. IX: 38. En bij David: “Wij hebben gehoord van Hem in Efratha; wij zullen binnengaan in Zijn Habitakel, en ons *inkrommen voor de Voetbank Zijner voeten*”, Psalm CXXXII: 6, 7. Eender in den Hemel, waarover in de Apocalyps: “Ik was in den geest, en zie, een Troon gezet in den hemel, en op den Troon Een gezeten, eender aan den steen Jaspis en Sardius, en een Regenboog rondom den Troon, en het aanzien eender aan den Smaragd; en NEDERVIELEN de vier en twintig Ouderen vóór den Zittende op den Troon, en zij aanbaden den Levende in de eeuw der eeuwen, en zij wierpen hun kronen vóór den Troon”, IV: 2, 3, 10. En elders: “Ik zag in de rechter des Zittende op den Troon een Boek geschreven van binnen en van achteren, verzegeld met zeven zegelen, en niemand kon dat openen. Toen zeide een vanuit de Ouderen: Zie, overwonnen heeft de Leeuw, Die is vanuit den stam van Jehudah, den wortel Davids, om te openen het Boek, en te slaken zijn zeven zegelen: en ik zag in het midden van den Troon een Lam staande; Deze kwam, en nam het Boek, en zij vielen neder vóór het Lam, en aanbaden den Levende in de eeuwen der eeuwen”, V: 1, 3, 5, 6, 7, 14.

42. *Dat de Heer wordt geheten Koning en Gezalfde*, is, omdat Hij was de Messias of Christus, en Messias of Christus betekent Koning en Gezalfde; vandaar is het, dat de Heer ook onder Koning in het Woord wordt verstaan: *Eender onder David*, die Koning was over Jehudah en over Israël. Dat de Heer Koning en Gezalfde van Jehovah wordt geheten, blijkt uit vele plaatsen in het Woord: derhalve wordt gezegd in de Apocalyps: “Het Lam zal hen overwinnen, omdat het is DE HEER DER HEREN, EN DE KONING DER KONINGEN”, XVII: 14. En elders: “De Zittende op het witte Paard had op Zijn bekleedsel den Naam geschreven KONING DER KONINGEN EN HEER DER HEREN”, XIX: 16. Uit hoofde hiervan, dat de Heer wordt geheten Koning, is het, dat de Hemel ende Kerk worden geheten ZIJN KONINKRIJK; en dat Zijn komst in de wereld wordt geheten HET EVANGELIE DES KONINKRIJKS. *Dat de Hemel en de Kerk worden geheten Zijn Koninkrijk*, zie men in Matth. XII: 28; Hfdst. XVI: 28; Markus I: 14, 15; Hfdst. IX: 1; Hfdst. XV: 43; Lukas I: 33; Hfdst. IV: 43; Hfdst. VIII: 1, 10; Hfdst. IX: 2, 11, 60; Hfdst. X: 11; Hfdst. XVI: 16; Hfdst. XIX: 31; Hfdst. XXII: 18; Hfdst. XXIII: 51; en bij Daniël: “Doen oprijzen zal God een KONINKRIJK, dat in de eeuwen niet zal vergaan: verbrijzelen en

verteren zal het alle andere Koninkrijken; Hetzelve echter zal staan in de eeuwen”, II: 44. Bij Denzelfde: “Ziende was ik in de visioenen des nachts, en zie, met de wolken der hemelen Een zoals de Zoon des mensen was komende. En Dezen werd gegeven HEERSCHAPPIJ, en heerlijkheid en KONINKRIJK, zodat alle volken, natiën en tongen Hem zullen eren; Zijn HEERSCHAPPIJ een HEERSCHAPPIJ der eeuw, en Zijn KONINKRIJK, dat niet vergaan zal”, VII: 13, 14, 27. *Dat Zijn Komst werd geheten het Evangelie des Koninkrijks*, zie men in Mattheus IV: 23; Hfdst. IX: 35; Hfdst. XXIV: 14.

43. *Dat de Heer wordt geheten David*, blijkt uit deze plaatsen: “In dien dag zullen zij dienen Jehovah, hun God, en David, hun Koning, Dien Ik hun zal opwekken”, Jerem. XXX: 9. “Daarna zullen omgewend worden de zonen Israëls, en zoeken Jehovah hun God, en DAVID hun Koning, en met vreze zullen zij komen tot Jehovah, en tot Zijn goede, in het uiterste der dagen”, Hoschea III: 5. “Opwekken zal Ik over hen één Herder, Die hen zal weiden, Mijn Knecht DAVID; Deze zal hen weiden, en Deze zal hun tot Herder zijn; en Ik Jehovah zal hun zijn tot God, en DAVID Vorst in hun midden”, Ezech. XXXIV: 23, 24, 25. “Opdat zij Mij zijn tot een volk, en Ik hun ben tot God, Mijn Knecht DAVID Koning over hen, opdat één Herder over hen allen zij; dan zullen zij wonen op het land, zij en hun zonen, en de zonen hunner zonen, tot in het eeuwige; en DAVID hun Vorst tot in het eeuwige; en Ik zal sluiten een verbond des vredes, en een verbond der eeuwigheid zal het zijn met hen”, Ezech. XXXVII: 23 tot 26. “Sluiten zal Ik met u een verbond der eeuwigheid, vaste barmhartigheden DAVIDS: ziedaar, ten Getuige den volkeren heb Ik Hem gegeven, Vorst en Wetgever voor de natiën”, Jes. LV: 3 4. “In dien dag zal Ik de vervallen tent DAVIDS oprichten, en opvullen haar scheuren, haar vernietigde dingen herstellen, en opbouwen zal Ik haar naar de dagen der oudheid”, Amos IX: 11. “Het huis DAVIDS zoals God, zoals de Engel van Jehovah vóór hen”, Zach. XII: 8. “In dien dag zal een fontein geopend zijn voor het huis DAVIDS”, Zach. XIII: 1.

44. Wien het bekend is [qui novit], dat de Heer onder David wordt verstaan, die kan weten [scire], waarom David in zijn Psalmen zo vaak over den Heer schreef, wanneer hij over zichzelf schreef, zoals in Psalm LXXXIX, alwaar deze dingen:

“Ik heb een verbond gesloten met Mijn Uitverkorene, Ik heb gezworen aan David, Mijn knecht, tot in het eeuwige zal Ik uw zaad bevestigen, en bouwen zal Ik tot in geslacht en geslacht uw

troon, en belijden zullen de Hemelen Uw wonderbaarlijke⁷⁾, ook de waarheid in de vergadering der heiligen. Toen hebt gij gesproken in een gezicht tot uw Heilige, en hebt gezegd: Gesteld heb Ik hulp bij een Machtige; verhoogd heb Ik den Uitverkorene vanuit het volk: Gevonden heb Ik David Mijn knecht, met de olie der heiligheid heb Ik Hem gezalfd: met Wien Mijn hand vast zal wezen: ook zal Mijn arm Hem versterken: Mijn waarheid en Mijn barmhartigheid met Hem, en in Mijn Naam zal Zijn hoorn worden verhoogd: en stellen zal Ik in de zee Zijn hand, en in de rivier Zijne rechter; Hij zal Mij noemen Mijn Vader Gij, Mijn God en de Rots Mijns heils; ook Ik tot Eerstverwekte zal Ik Hem geven, hoog boven de koningen der aarde; Mijn verbond standvastig voor Hem: stellen tot in het eeuwige zal Ik Zijn zaad; en Zijn Troon als de dagen der hemelen. Eens heb Ik gezworen bij Mijn Heiligheid: zo Ik aan David liege; Zijn zaad zal tot in het eeuwige zijn, en Zijn Troon zoals de Zon vóór Mij, zoals de Maan zal die zijn tot in het eeuwige, en tot Getuige in de wolken getrouw”, Vers 4, 5, 6, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 36, 37, 38; eender in andere Psalmen zoals in XLV: 2 tot 18; Psalm CXXXII: 8 tot 18.

7 Het Latijn heeft hier *mirabile tuum*, maar in *Coronis* n. 60 *miracula tua*.

Dat God één is; en dat de Heer Die God is

45. Uit de dingen die in het vlak voorafgaande Artikel in enigen omvang vanuit het Woord zijn aangehaald, kan vaststaan dat de Heer wordt geheten Jehovah, God Israëls en Jakobs, Heilige Israëls, Heer en God; voorts Koning, Gezalfde en David; vanuit welke dingen men kan zien, maar nog zoals door een traliwerk heen, dat de Heer is God Zelf, uit Wien en over Wien het Woord is. Maar toch is het bekend in het algehele wereldrond, dat God één is, en ook ontkent dit niet enig mens, die gezonde rede heeft; blijft dus nu over om dit vanuit het Woord te bevestigen, en bovendien, dat de Heer die God is.

1. *Dat God één is*, wordt bevestigd krachtens deze dingen des Woords: “Jezus zeide: Het primaire van alle geboden is: Hoor Israël, DE HEER ONZE GOD, ÉÉN ENIG HEER IS HIJ; derhalve zult gij liefhebben den Heer uw God vanuit het ganse hart en vanuit de ganse ziel”, Markus XII: 29, 30. “Hoor Israël, JEHOVAH ONZE GOD ÉÉN ENIGE JEHOVAH, liefhebben zult gij Jehovah uw God vanuit uw ganse hart en vanuit uw ganse ziel”, Deut. VI: 4, 5. “Een, toetredende op Jezus, zeide: Goede Meester, wat goeds moet ik doen, om het eeuwige leven te hebben; Jezus zeide tot hem: Waarom noemt gij Mij Goed; NIEMAND IS GOED DAN DE ENE GOD”, Matth. XIX: 16, 17. “Opdat mogen bekennen alle Koninkrijken der aarde, dat GIJ JEHOVAH ALLEEN”, Jes. XXXVII: 20. “IK JEHOVAH EN NIET VERDER; BEHALVE MIJ GEEN GOD: opdat zij bekennen van den opgang der zon en van den ondergang, dat GEEN GOD BEHALVE MIJ: IK JEHOVAH EN GEEN VERDER”, Jesaja XLV: 5, 6. “Jehovah Zebaoth, God Israëls, bewonende de Cherubim GIJ GOD ZIJT ALLEEN over alle Koninkrijken der aarde”, Jes. XXXVII: 16. “Is er een God behalve Mij, en een Rots, Ik ken er geen”, Jes. XLIV: 8. “Wie God behalve Jehovah, en wie een Rots tenzij onze God”, Psalm XVIII: 32.

II. *Dat de Heer is die God*, wordt bevestigd krachtens deze dingen des Woords: “Slechts alleen tussen U GOD, EN NIET VERDER, GEEN GOD: voorzeker, Gij God verborgen, God Israëls, HEILAND”, Jes. XLV: 14, 15. “Ben niet Ik Jehovah, en MEER NIET GOD BEHALVE MIJ; gerechte God en HEILAND GEEN BEHALVE MIJ. Schouwt Om tot Mij, opdat gij moogt GEZALIGD worden, alle einden der aarde, omdat IK GOD EN NIET EEN VERDER”, Jes. XLV: 21, 22. “Ik Jehovah, en BEHALVE MIJ GEEN HEILAND”, Jes. XLIII: 11. “IK JEHOVAH UW GOD, EN EEN GOD BEHALVE MIJ ZULT GIJ NIET ERKENNEN, EN GEEN HEILAND BEHALVE MIJ”, Hoschea XIII: 4. “Zo zeide Jehovah, de Koning Israëls, en Zijn VERLOSSER Jehovah Zebaoth, Ik de Eerste en de Laatste, en BEHALVE MIJ GEEN GOD”,

Jes. XLIV: 6. “Jehovah Zebaoth Zijn Naam, en VERLOSSER, Heilige Israëls, God der ganse aarde zal Hij genoemd worden”, Jes. LIV: 5. “In dien dag zal zijn Jehovah tot Koning over de ganse aarde; in dien dag zal zijn Jehovah één, en Zijn Naam één”, Zach. XIV: 9. Omdat alleen de Heer is Heiland en Verlosser, en omdat gezegd wordt dat Jehovah Deze is, en geen behalve Hij, zo volgt dat de ene God geen ander is dan de Heer.

Dat de Heilige Geest is het Goddelijke Voortgaande uit den Heer, en dat Hetzelve is de Heer Zelf

46. Jezus zeide bij Mattheus: *“Mij is gegeven alle mogendheid in den Hemel en op Aarde: gaat dan heen, maakt tot discipelen alle natiën, dopende dezelve in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alle dingen, welke dan ook, die Ik u bevolen heb: en zie, Ik ben met u alle de dagen, tot aan de voleinding der eeuw”*, xxviii: 18, 19, 20. Tot hier toe is getoond, dat het Goddelijke hetwelk de Vader wordt genoemd, en het Goddelijke hetwelk de Zoon wordt genoemd, in den Heer één zijn; getoond zal derhalve nu worden, dat de Heilige Geest hetzelfde is als de Heer. Dat de Heer zeide, dat zij zouden dopen in den Naam des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes, is omdat het Drievuldige of de Drievuldigheid is in den Heer; Hij immers is het Goddelijke dat de Vader wordt genoemd, Hij is het Goddelijk Menselijke dat de Zoon wordt genoemd, en het Goddelijke Voortgaande dat de Heilige Geest wordt genoemd: het Goddelijke, zijnde de Vader en het Goddelijke, zijnde de Zoon, is het Goddelijke *ex Quo* (waarvanuit); en het Goddelijke Voortgaande, zijnde de Heilige Geest, is *per Quod* (waardoor). Dat er geen ander Goddelijke is dat voortgaat uit den Heer, dan het Goddelijke hetwelk Is Hijzelf, zal worden gezien in de Werkjes over DE GODDELIJKE VOORZIENIGHEID, ALOMTEGENWOORDIGHEID EN ALWETENDHEID; het is immers van diepere navorsing. Dat het Drievuldige is in den Heer, kan worden toegelicht door vergelijking met een Engel; deze heeft een ziel en een lichaam, en eveneens een voortgaande; dat wat voortgaat vanuit hem, is hijzelf buiten hem: aangaande dit Voortgaande is het gegeven vele dingen te weten, maar het is hier niet ter plaatse om die dingen aan te voeren. Ieder mens die schouwt tot God, wordt na den dood door de engelen geleerd, dat de Heilige Geest niet een ander is uit den Heer, en dat Uitgaan en Voortgaan niet iets anders is, dan verlichten en leren door Tegenwoordigheid, welke is volgens de opneming van den Heer; weswege de meesten na den dood de idee afleggen, welke in de wereld was opgevat over den Heiligen Geest, ende idee opnemen, dat het des Heren tegenwoordigheid is bij den mens door Engelen en Geesten, krachtens welke tegenwoordigheid en volgens dewelke de mens wordt verlicht en geleerd. Bovendien is het gebruikelijk in het Woord, twee Goddelijken te noemen, en somtijds drie, welke evenwel één

zijn, zoals Jehovah en God, Jehovah en Heilige Israëls, Jehovah en Machtige Jakobs, voorts God en Lam; en omdat deze één zijn, wordt ook in andere plaatsen gezegd Jehovah alleen is God, Jehovah alleen is Heilig, en Hij de Heilige Israëls, en geen behalve Hijzelf; voorts dat voor God nu eens wordt gezegd het Lam, en voor het Lam dan weer God; dit in de Apocalyps, en dat in de Profeten. Dat het de Heer Alleen is, Die wordt verstaan onder Vader, Zoon en Heilige Geest, Matth. xxviii: 19, blijkt uit de voorafgaande en de volgende dingen daar: in het voorafgaande Vers zegt de Heer: *Gegeven is Mij alle mogendheid in Hemel en op Aarde*; en in het volgende Vers zegt de Heer: *Zie, Ik ben met ulieden alle de dagen tot aan de voleinding der eeuw*, aldus aangaande Zich Alleen: en daarom zeide Hij dit, opdat zij zouden weten dat in Hemzelf is de Drievuldigheid.

Opdat men wete, dat de Heilige Geest niet is een ander Goddelijke dan de Heer Zelf, zal worden getoond wat in het Woord wordt verstaan onder den Geest. Onder den Geest wordt verstaan: i. Het Leven des mensen in het gemeen. ii. Omdat des mensen Leven verschillend is volgens zijn staten, wordt derhalve onder den Geest verstaan de verschillende aandoening des levens bij den mens. iii. Voorts het Leven van den wederverwekte, hetwelk wordt genoemd het geestelijk Leven. iv. Waar echter wordt gezegd Geest met betrekking tot den Heer, daar wordt verstaan Zijn Goddelijk Leven Zelf, aldus de Heer Zelf. v. In het bijzonder het Leven Zijner Goddelijke Wijsheid, hetwelk wordt genoemd de Goddelijke Wijsheid. vi. Dat Jehovah Zelf, dat is, de Heer, het Woord heeft gesproken door de Profeten.

47. *Dat onder den Geest wordt verstaan het Leven des mensen*, kan vaststaan vanuit de gewone spreekwijze, namelijk dat de mens heet den geest te geven, wanneer hij sterft; en daarom wordt onder den geest in dezen zin verstaan het Leven der ademhaling; ook ontleent het woord *Spiritus* (geest) zijn afleiding aan *Respiratio* (ademhaling); vandaar is het, dat in de Hebreeuwse Taal er één woord is voor geest en wind. Er zijn twee bronnen des levens bij den mens, de ene is de beweging van het hart, en de andere is de ademhaling van de long; het is het leven vanuit de ademhaling der long, hetwelk eigenlijk wordt verstaan onder den geest, en eveneens onder de ziel; en dat dit leven één handelt met de denking des mensen vanuit het verstand, doch dat het leven vanuit de beweging van het hart één handelt met de liefde van den wil des mensen, zal te zijner plaatse worden gezien. Dat het leven des mensen onder den geest in het Woord wordt verstaan, staat vast uit deze plaatsen: “Verzamelt Gij hun *geest*, zij blazen uit [*expirant*], en tot stof keren zij weder”, Psalm civ: 29. “Herdacht, dat vlees zij, *geest* die zou heengaan, niet

wederkeren”, Psalm LXXVIII: 39. “Wanneer zal zijn uitgegaan zijn *geest*, zal hij terugkeren tot de aarde”, Psalm CXLVI: 4. “Hiskia klaagde dat uitging het *leven zijns geestes*”, Jes. XXXVIII: 16. “*Jakobs geest* herleefde”, Gen. XLV: 27. “Het gegoten beeld is leugen, er is geen *geest* in”, Jerem. LI: 17. “Gezegd heeft de Heer Jehovih tot de dorre beenderen: Ik zal den GEEST brengen in u, opdat gij leeft. Uit *de vier winden kom, o Geest, en blaas in deze gedoden*, en dat zij leven: en gekomen is in hen de *geest*, en zij herleefden”, Ezech. XXXVII: 5, 6, 9, 10. “Jezus greep de hand van de dochter, en wedergekeerd is haar *geest*, en zij is terstond opgestaan”, Lukas VIII: 54, 55.

48. *Omdat des mensen leven verschillend is volgens zijn staten, wordt derhalve onder den geest verstaan, de verschillende aandoening des levens bij den mens, zoals:* I. HET LEVEN DER WIJSHEID: “Bezaleël vervuld met den *geest der wijsheid*, des inzichts en der wetenschap”, Exod. XXXI: 3. “Gij zult spreken tot alle Wijzen van hart, tot ieder die Ik heb vervuld met den *geest der wisheid*”, Exod. XXVIII: 3. “Vervuld was Joschua van *den Geest der Wijsheid*”, Deut. XXXIV: 19. “Nebuchadnezar aangaande Daniël, dat een *uitmuntende geest* van wetenschap, inzicht en *wijsheid* was in hem”, Dan. IV: 8; Hfdst. V: 12. “Weten zullen de dwalenden van *geest* inzicht”, Jes. XXIX: 24. II. DE OPWEKKING DES LEVENS. “*Opgewekt* heeft Jehovah den *Geest* der koningen van Medië”, LI: II. “*Opgewekt* heeft Jehovah den *Geest* van Serubabel, en den *Geest* van alle overblijfselen des volks”, Haggai I: 14. “*Ik geef in den koning van Aschur een Geest*, opdat hij hore het gerucht, en wederkere tot zijn land”, Jes. XXXVII: 7. “*Verzwaard* heeft Jehovah den *Geest* van den koning van Sischon”, Deut. II: 30. “Hetgeen *opklimt over uw Geest*, zal geenszins geschieden”, Ezech. XX: 32. III. DE VRIJHEID DES LEVENS: “De vier dieren, die Cherbubim waren, gezien door den Profeet, waarheen was de *Geest* om te gaan, daar gingen zij”, Ezech. I: 12, 20. IV. HET LEVEN IN VREES, SMART EN TOORN: “Opdat versmelte alle hart, en verslapt worden alle handen, en zal *inkrimpen alle Geest*”, Ezech. XXI: 12. “Mijn *Geest verzwakt* over mij, in het midden van mij is mijn hart verbijsterd”, Psalm CXLIII: 4; CXLII: 4. “*Bezweken is mijn Geest*”, Psalm CXLIII: 7. “*Van smart gegrepen werd mijn Geest*, over hetgeen mij, Daniël, aanging”, Dan. VII: 15. “De *Geest* van Farao was verstoord”, Gen. XLI: 8. “Nebuchadnezar zeide: *Verstoord is mijn Geest*”, Dan. II: 3. “Ik ging bedroefd in de *ontsteking mijns Geestes*”, Ezech. III: 14. V. HET LEVEN VAN VERSCHILLENDE BOZE AANDOENINGEN. “Mits niet *in zijn Geest arglist*”, Psalm XXXII: 2. “Jehovah heeft gemengd in het midden van hem een *Geest van verkeerdheden*”, Jes. XIX: 14. “Hij zeide tot de *dwaze Profeten*, die heengaan achter hun *Geest*”, Ezech. XIII: 3. “Dwaas de profeet, *onzinnig de man des Geestes*”, Hoschea IX: 7. “Wacht u voor *uw Geest*,

dat gij niet trouweloos handelt”, Malach. II: 16. “*De geest der hoereren heeft verleid*”, Zach. IV: 12. “*De Geest der hoereren in het midden van hen*”, Hoshea V: 4. “Wanneer is doorgegaan over hem de *Geest der Ijverzucht*”, Num. V: 14. “Een man *zwerfziek van Geest*, en leugen uitflapt”, Micha II: II. “Een geslacht *welks Geest niet standvastig met God*”, Psalm LXXVIII: 8. “Uitgegoten over hen een *Geest van slaperigheid*”, Jes. XXIX: 10. “Ontvangt stroo, baart stoppelen, *wat uw Geest betreft*, een vuur zal u verteren”, Jes. XXXIII: II. VI. HET HELSE LEVEN: “*Den onreinen Geest zal Ik doen heengaan vanuit het land*”, Zach. XIII: 2. “Wanneer de *onreine Geest is* uitgegaan van den mens, doorwandelt hij dorre plaatsen, en daarna voegt hij aan zich toe zeven *Geesten erger* dan hij, ingegaan zijnde, wonen zij daar”, Matth. XII: 43, 44, 45. “Babylon is geworden een verzamelplaats van *onreine Geesten*”, Apoc. XVIII: 2. VII. BEHALVE DE HELSE GEESTEN ZELF, DOOR WIE DE MENSEN WERDEN GEPLAAGD, Matth. VIII: 16; Hfdst. X: I; Hfdst. XII: 43, 44, 45; Markus I: 23 tot 27; Hfdst. IX: 17 tot 29; Lukas IV: 33, 36; Hfdst. VI: 17, 18; Hfdst. VII: 21; Hfdst. VIII: 2, 29; Hfdst. IX: 39, 42, 55; Hfdst. XI: 24, 25, 26; Hfdst. XIII: II; Apoc. XIII: 15; Hfdst. XVI: 13, 14.

49. *Dat onder Geest wordt verstaan het leven van den Wederverwekte, hetwelk wordt genoemd het Geestelijk leven.* “Jezus zeide: Tenzij iemand zal zijn wederverwekt geweest vanuit water en *Geest*, hij kan in het Koninkrijk Gods niet inschrijven”, Joh. III: 5. “Geven zal Ik u een nieuw hart, en een *nieuwen Geest*. *Mijn Geest* zal Ik geven in uw midden, en maken zal Ik dat gij in Mijn inzettingen wandelt”, Ezech. XXXVI: 26, 27. “Geven een nieuw hart en een *nieuwen Geest*”, Ezech. XI: 19. “Een rein hart schep in mij, o God, en een *vasten Geest* vernieuw in het midden van mij. Geef mij weder de vreugde Uws heils; en een *spontane Geest* ondersteune mij”, Psalm LI: 12, 13, 14. “Maak u een nieuw hart, en een *nieuwen Geest*; waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls”, Ezech. XVIII: 31. “Zendt Gij uit uw *Geest*, zij worden geschapen; en Gij vernieuwt de aangezichten der aarde”, Psalm CIV: 30. “De ure komt, en is nu, wanneer de ware aanbidders zullen aanbidden den Vader in *Geest* en waarheid”, Joh. IV: 23. “Jehovah God geeft adem den volke, en *Geest* den wandelenden in hetzelfde”, Jes. XLII: 5. “Jehovah formeert *den Geest des mensen* in het midden van hem”, Zach. XII: 1. “Mijn ziel heeft U verwacht in den nacht, *min Geest* in het midden van mij heeft U verwacht in den morgen”, Jes. XXVI: 9. “In dien dag zal zijn Jehovah in den *Geest des gericht*s voor den zittende ten gericht”, Jes. XXVIII: 6. “Opgesprongen *is mijn Geest* over God mijn Heiland”, Lukas I: 17. “Zij hebben doen rusten *mijn Geest* in het land van het noorden”, Zach. VI: 8. “In Uw hand beveel ik *mijn Geest*, Gij hebt

mij verlost”, Psalm xxxi: 6. “Niet geweest is één, en de overigen die *Geest* hebben”, Malachia ii: 15. “Na drie dagen en een halven is de *Geest des levens* uit God binnengegaan in de twee getuigen gedood door het beest”, Apoc. xi: 7, ii. “Ik Jehovah Formeerder der bergen en Schepper van den *Geest*”, Amos iv: 13. “God, *God der Geesten* ten aanzien van alle vlees”, Num. xvi: 22; Hfdst. xxvii: 18. “Uitgieten zal Ik over het huis Davids, en over den bewoner van Jeruzalem, den *Geest vanuit den hoge*”, Zach. xii: 10. “Totdat Hij zal hebben uitgestort over ons den *Geest vanuit den hoge*”, Jes. xxxii: 15. “Ik zal uitstorten wateren over den dorstende, en beken over het droge, *uitstorten zal Ik Mijn Geest* over uw zaad”, Jes. xliv: 3. “Uitgieten zal Ik *Mijn Geest* over alle vlees, ook over de dienstknechten en de dienstmaagden; in die dagen zal Ik over hen *uitgieten den Geest*”, Joël iii: 1, 2. Onder den *Geest* uitgieten wordt verstaan wederverwekken; eender onder een nieuw hart en een nieuwen *Geest* even.

Dat onder den Geest wordt verstaan het Goddelijk Leven voor hen die in de vernedering zijn. “Ik woon in den verbrijzelden en *nederigen Geest*, en om levend te maken den *Geest der nederigen*, en om levend te maken het hart der verbrijzelden”, Jes. lvii: 15. “De slachtoffers Gods een *gebroken Geest*, een gebroken en verbrijzeld hart veracht God niet”, Psalm li: 19. “Geven zal Hij olie der vreugde in plaats van rouw, en een mantel van lof in plaats van een gebroken *Geest*”, Jes. lxi: 3. “Een vrouw verlaten en *verslagen van Geest*”, Jes. liv: 6. “Gezegend *de armen van Geest*, omdat hunner is het Koninkrijk der hemelen”, Matth. v: 3.

50. *Dat waar gezegd wordt Geest met betrekking tot den Heer, verstaan wordt Zijn Goddelijk Leven, aldus de Heer Zelf*, staat vast uit deze plaatsen: “Dien de Vader gezonden heeft, spreekt de woorden Gods, niet met mate heeft God Hem *Geest* gegeven; de Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen gegeven in Zijn hand”, Joh. iii: 34, 35. “Uitgaan zal een roede van den tronk van Jischaji, rusten zal op Hem *de Geest van Jehovah, de Geest der Wisheid* en des inzichts, *de Geest des Raads* en der deugd [*virtus*]”, Jes. xi: 1, 2. “Gegeven heb Ik *Mijn Geest* over Hem, het gericht over de natiën zal Hij voortbrengen”, Jes. xlii: 1. “Komen zal Hij zoals een enge stroom, *de Geest van Jehovah* zal de banier tot Hem oprichten; dan zal komen voor Zion de Verlosser”, Jes. lix: 19, 20. “*De Geest van den Heer Jehovah* over Mij; gezalfd heeft Jehovah Mij om te evangelizeren den armen”, Jes. lxi: 1; Lukas iv: 18. “Jezus bekennde in *Zijn Geest*, dat zij zo dachten binnen zichzelf”, Markus ii: 8. “*Opgesprongen was de Geest van Jezus*, en Hij zeide”, Lukas x: 21. “Jezus verstoord in *Zijn Geest*”, Joh. xiii: 21. “Jezus zuchtende in *Zijn Geest*”, Markus viii: 12.

Geest voor Jehovah Zelf of den Heer. “Geest God is”, Joh. iv: 24. “Wie heeft bestuurd den *Geest van Jehovah*, of wie de man van Zijn raad”, Zach. iv: 6. “*De Geest van Jehovah* heeft hen geleid door de hand van Mozes”, Jes. LXIII: 14. “Waar zou ik heengaan weg van *Uw Geest*, en waarheen zou ik vliegen”, Psalm CXXXIX: 7. “Gezegd heeft Jehovah: Niet door sterkte, maar door *Mijn Geest* zal het geschieden”, Zach. iv: 6. “Zij hebben verbitterd *Zijn Geest der Heiligheid*; deswege is Hij hun tot vijand toegekeerd”, Psalm CVI: 33. “Niet zal *Mijn Geest* den mens laken bij voortduur, omdat hij vlees is”, Gen. vi: 3. “Niet tot in het eeuwige zal Ik twisten, omdat *de Geest* vóór Mij zou bezwijmen”, Jes. LVII: 16. “Lastering tegen den *Heiligen Geest* zal niet worden vergeven, maar wie een woord gezegd zal hebben tegen den Zoon des mensen, hem zal vergeven worden”, Matth. xii: 31, 32; Markus iii: 28, 29, 30; Lukas xii: 10. Lastering tegen den Heiligen Geest, is lastering tegen het Goddelijke des Heren; tegen den Zoon des mensen, is iets tegen het Woord, door den zin ervan anders uit te leggen; de Zoon des mensen immers is de Heer ten aanzien van het Woord, zoals boven is getoond.

51. *Dat onder den Geest, waar het den Heer betreft, in het bijzonder wordt verstaan het leven Zijner Wijsheid, zijnde de Goddelijke Waarheid.* “Ik, *de Waarheid* zeg Ik u, het is u nut, dat Ik heenga: als Ik immers niet heenga, zo zal *de Parakleet* niet komen tot u; als Ik echter heengegaan zal zijn, zo zal Ik Hem tot u zenden”, Joh. xvi: 7. “Wanneer Die zal gekomen zijn, *de Geest der Waarheid*, die zal u leiden in alle *Waarheid*. Niet zal Hij spreken uit Zichzelf, maar zowat Hij zal gehoord hebben, zal Hij spreken”, Joh. xvi: 13. “Die zal Mij verheerlijken, omdat Hij *vanuit het Mijne* zal ontvangen, en het u verkondigen: alle dingen die de Vader heeft zijn Mijne: deswege heb Ik dit gezegd, dat Hij *vanuit het Mijne* zal ontvangen, en het u verkondigen”, Joh. xvi: 14, 15. “Ik, bidden zal Ik den Vader, dat Hij een anderen *Parakleet* u geve, *den Geest der Waarheid*, dien de wereld niet kan aannemen, aangezien zij Hem niet ziet, noch Hem bekent; gij echter, gij bekent Hem, omdat Hij bij u blijft, en in u zal zijn: Ik zal u niet wezen laten, Ik kom tot u; gij, gij zult Mij zien”, Joh. xiv: 16, 17, 18. “Wanneer zal gekomen zijn *de Parakleet*, dien Ik u zal zenden van den Vader, *den Geest der Waarheid*; Die zal van Mij getuigen”, Joh. xv: 26. “Jezus riep uit, zeggende: Zo iemand zal gedorst hebben, hij kome tot Mij en drinke; al wie gelooft in Mij, zoals de Schrift heeft gezegd, stromen des levenden waters zullen vanuit Zijn ⁸⁾ buik vloeien: dit zeide

8 Het Latijn heeft *Ipsius* met een hoofdletter: *Zijn* buik; evenzo in Apoc. Expl. 622 *Ipsius* (zie aldaar); overal elders zonder hoofdletter *illius* of *ejus*, dat *is, van hem* of *diens*.

Hij van den *Geest* welken zouden aannemen zij die in Hem geloven. *Nog was de Heilige Geest niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was*”, Joh. vii: 37, 38, 39. “Jezus blies in de Discipelen, en zeide: Ontvangt *den Heiligen Geest*”, Joh. xx: 22. Dat de Heer onder den Parakleet, den Geest der Waarheid, en den Heiligen Geest, Zichzelf heeft verstaan blijkt uit die woorden des Heren *dat de Wereld Hem nog niet bekende*; zij bekenden immers den Heer nog niet; en toen Hij zeide dat Hij Dien zou zenden, voegde Hij daaraan toe: “*Ik zal u niet wezen laten, Ik kom tot u, en gij zult Mij zien*”, Joh. xiv: 16 tot 19, 26, 28; en elders: “*Zie, Ik, met ulieden ben Ik al de dagen tot aan de voleinding der eeuw*”, Matth. xxviii: 20; en toen “Thomas zeide: Wij weten niet waar Gij heengaat, zeide Jezus: *Ik ben de Weg en de Waarheid*”, Joh. xiv: 6. Omdat de Geest der Waarheid of de Heilige Geest hetzelfde is als de Heer, Die de Waarheid zelf is, wordt derhalve ook gezegd: “*De Heilige Geest was nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was*”, Joh. vii: 39; want na de Verheerlijking of de volledige Vereniging met den Vader, welke werd volbracht door het Lijden des kruises, was toen de Heer de Goddelijke Wijsheid en de Goddelijke Waarheid zelf, aldus de Heilige Geest. Dat de Heer aan de discipelen inblies, en zeide: Ontvangt den Heiligen Geest, was omdat alle Ademhaling des hemels is uit den Heer; de Engelen immers evenals de mensen hebben een Ademhaling en een Klopping van het hart; zij hebben de Ademhaling volgens de opneming van de Goddelijke Wijsheid uit den Heer, en hebben de Klopping van het hart of den polsslag volgens de opneming van de Goddelijke Liefde uit den Heer: dat het zo is, zal te zijner plaatse worden gezien.

Dat de Heilige Geest is de Goddelijke Waarheid uit den Heer, blijkt nog uit deze plaatsen: “Wanneer zij u zullen hebben overgeleverd aan de Synagogen, weest niet bezorgd wat gij zeggen zult; *de Heilige Geest* zal u leren in de zelve ure wat gij moet zeggen”, Lukas xii: 12; Hfdst. xxi: 14; Markus xiii: 11. “Gezegd heeft Jehovah: *Mijn Geest*, die op u is, en Mijn woorden, die Ik gelegd heb in uw mond, niet zullen zij wijken vanuit uw mond”, Jes. lix: 21. “Uitgaan zal een roede van den tronk van Jischaji: Hij zal de aarde slaan met de roede Zijns monds, en met den *Geest Zijner lippen* zal Hij den goddeloze doden: zijn zal de *Waarheid* de gordel Zijner dijen”, Jes. xi: 1, 4, 5. “Met den mond heeft Hij geboden, en *Zijn Geest* Hij verzamelt die”, Jes. xxxiv: 16. “Die God aanbidden, moeten *in Geest* en *Waarheid* aanbidden”, Joh. iv: 25. “De Geest is het die levendmaakt, het vlees is niet tot wat ook nut: de woorden die Ik u spreek, *Geest en Leven zijn zij*”, Joh. vi: 63. “Johannes zeide: Ik doop u met water tot berouw; Hij echter Die na mij zal komen, zal u dopen met *den Heiligen Geest en met Vuur*”, Matth. iii: 11; Markus i: 8; Lukas iii: 16. Dopen

met den Heiligen Geest en met Vuur, is Wederverwekken door het Goddelijk Ware, hetwelk des geloofs is, en met het Goddelijk Goede hetwelk der liefde is. “Toen Jezus werd gedoopt, werden de hemelen geopend, en Hij zag *den Heiligen Geest* nederdalen gelijk een Duif”, Matth. III: 16; Markus I: 10; Lukas III: 21, 22; Joh. I: 32, 33; de Duif is het uitbeeldende voor de zuivering en de wederverwekking door het Goddelijk Ware.

Aangezien onder den Heiligen Geest, waar het den Heer betreft, Zijn Goddelijk Leven wordt verstaan, aldus Hijzelf; en in het bijzonder het Leven Zijner Wijsheid, hetwelk de Goddelijke Waarheid wordt genoemd, wordt derhalve onder den Geest der Profeten, welke ook de Heilige Geest wordt genoemd, het Goddelijk Ware uit den Heer verstaan; aldus in deze volgende plaatsen: “*De Geest* zeide tot de Kerken”, Apoc. II: 7, 11, 29, Hfdst. III: 1, 6, 7, 13, 22. “De zeven lampen van vuur, brandende vóór den troon, zijn *de Zeven Geesten Gods*”, Apoc. IV: 5. “In het midden der ouderen een Lam staande, hebbende zeven ogen, welke zijn *de Zeven Geesten Gods*, uitgezonden tot de gehele aarde”, Apoc. v: 6; de lampen van vuur, en de ogen des Heren betekenen de Goddelijke Ware dingen, en zeven betekent het heilige. “*De Geest* zeide: opdat zij rusten van hunne arbeiden”, Apoc. XIV: 13. “*De Geest* en de bruid zeggen: Kom”, Apoc. XXII: 17. “Hun hart stelden zij als diamant, om niet te horen de wet of de woorden, die *Jehovah zond in Zijn Geest* door de hand der Profeten”, Zach. VII: 12. “*De Geest* van Elia komt over Elisa”, II Kon. II: 15. “Johannes ging vooraf *in den Geest* en de deugd [*virtus*] van Elias”, Lukas I: 17. “Met *den Heiligen Geest* werd vervuld Elisabeth, en zij profeteerde”, Lukas I: 41. “Zacharias vervuld met *den Heiligen Geest* profeteerde”, Lukas I: 67. “David heeft gezegd *in den Heiligen Geest*: Gezegd heeft de Heer tot mijn Heer: Zit aan Mijn rechterzijden”, Markus XII: 36. “*De Getuigenis van Jezus is de Geest der Profetie*”, Apoc. XIX: 10. Omdat nu onder den Heiligen Geest in het bijzonder wordt verstaan de Heer ten aanzien van de Goddelijke Wijsheid, en vandaar ten aanzien van de Goddelijke Waarheid, zo blijkt waarvandaan het is, dat van den Heiligen Geest wordt gezegd dat Hij VERLICHT, LEERT en INSPIREERT.

52. *Dat Jehovah Zelf, dat is, de Heer, het Woord heeft gesproken door de Profeten.* Van de Profeten leest men, dat zij waren in VISIOEN, en dat JEHOVAH SPRAK MET HEN: wanneer zij in Visioen waren, waren zij niet in hun lichaam, maar in hun geest, in welchen staat zij zulke dingen zagen die in den hemel zijn; wanneer echter Jehovah met hen sprak, dan waren zij in hun lichaam, en hoorden zij Jehovah spreken. Deze beide staten der Profeten moeten terdege worden onderscheiden: in den staat van het VISIOEN waren de ogen van hun

geest geopend, en de ogen van hun lichaam gesloten, en dan scheen het hun ook toe van de ene plaats tot een andere plaats gebracht te worden, terwijl het lichaam in zijn eigen plaats bleef. In dezen staat waren somtijds Ezechiël, Zacharias, Daniël, en Johannes toen hij de Apocalyps schreef: en dan wordt gezegd dat zij waren in VISIOEN, of in den GEEST: EZECHIEL immers zegt: De Geest hief mij op, en leidde mij heen in Chaldea tot de Gevangenschap in een VISIOEN GODS, in den *Geest Gods*, aldus klom boven mij op het VISIOEN dat ik zag”, Hfdst. XI: 1, 24. “Hij zegt dat de Geest hen ophief, en hij achter zich een aardbeving hoorde en andere dingen”, Hfdst. III: 12, 14. Voorts “Dat de Geest hem ophief tussen de aarde en den hemel, en heenleidde tot Jeruzalem in de VISIOENEN GODS, en hij gruwelen zag”, Hfdst. VIII: 3 e.v. En daarom zag hij eender in een visioen Gods, of in den geest, de vier Dieren, welke Cherubim waren, Hfdst. I en Hfdst. x; voorts de nieuwe Aarde en den nieuwen Tempel, en een Engel dien metende, waarover in Hfdst. XL tot XLVIII; dat hij toen was in de visioenen Gods, zegt hij in Hfdst. XL: 2: en dat toen de Geest hem opnam, Hfdst. XLIII: 5. Iets eenders is geschied met ZACHARIAS, in wien toen een Engel was, toen hij zag den Man rijdende tussen de myrten, Zach. I: 8 e.v. Toen hij zag vier hoornen, en daarna een man, in wiens hand een meetsnoer, Hfdst. I: 18; II: 1 e.v. Toen hij zag Joschua, den hogepriester, Hfdst. III: 1 e.v. Toen hij zag den Kandelaar en de twee olijven [*oleas*], Hfdst. IV: 1 e.v. Toen hij zag de vliegende rol en een efa, Hfdst. V: 1, 6. En toen hij zag vier Wagens, uitgaande tussen twee bergen, en Paarden, Hfdst. VI: 1 e.v. In een eenderen staat was Daniël, toen hij zag vier Beesten opklimmende vanuit de zee, Dan. VII: 3 e.v., en toen hij zag de gevechten van een ram en een geitenbok, Hfdst. VIII: 1 e.v. Dat hij die dingen zag in Visioenen, leest men in Hfdst. VII: 1, 2, 7, 13; Hfdst. VIII: 2; Hfdst. X: 1, 7, 8. Dat de Engel Gabriël door hem werd gezien in een Visioen, en met hem sprak, Hfdst. IX: 21. Iets eenders is geschied met JOHANNES toen hij de Apocalyps schreef; en deze zegt van zich dat hij geweest was *in den geest* op den dag des Heren, Apoc. I: 10. Dat hij werd heengevoerd in een woestijn *in den geest*, Hfdst. XVII: 3. Op een hogen berg *in den geest*, Hfdst. XXI: 10. Dat hij zag paarden *in een visioen*, Hfdst. IX: 17; en elders dat hij die dingen HEEFT GEZIEN welke hij beschreef, aldus in den geest of in visioen, Hfdst. I: 12; Hfdst. IV: 1; Hfdst. V: 1; Hfdst. VI: 1, en in de afzonderlijke volgende Hoofdstukken.

53. Wat echter het Woord Zelf aangaat: niet wordt gezegd bij de Profeten, dat zij dit gesproken hebben vanuit den Heiligen Geest, maar dat zij dit hebben gesproken vanuit Jehovah, Jehovah Zebaoth, vanuit den Heer Jehovih; want met leest dat HET WOORD IS GESCHIED UIT JEHOVAH TOT MIJ, dat

JEHOVAH HEEFT GESPROKEN TOT MIJ, voorts allervaaftst JEHOVAH ZEIDE, en GEZEGDE VAN JEHOVAH: en omdat de Heer is Jehovah, zoals boven is getoond, is derhalve het gehele Woord gezegd door Hemzelf. Opdat niemand daaraan twijfele dat het zo is, zou ik slechts vanuit JEREMIA de plaatsen willen aanvoeren, waar gezegd wordt *het Woord tot mij geschied uit Jehovah, gesproken heeft Jehovah tot mij, Gezegd heeft Jehovah, en Gezegde van Jehovah*, zoals in de volgende bij Jeremia: Hfdst. I: 4, 7, II, 12, 13, 14, 19; Hfdst. II: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 19, 22, 29, 31; Hfdst. III: 1, 6, 10, 12, 14, 16; Hfdst. IV: 1, 3, 9, 17, 27; Hfdst. V: II, 14, 18, 22, 29; Hfdst. IV: 6, 9, 12, 15, 16, 21, 22; Hfdst. VII: 1, 3, II, 13, 19, 20, 21; Hfdst. VIII: 1, 3, 12, 13; Hfdst. IX: 2, 6, 8, 12, 14, 16, 21, 23, 24; Hfdst. X: 1, 2, 18; Hfdst. XI: 1, 6, 9, 11, 17, 18, 21, 22; Hfdst. XII: 14, 17; Hfdst. XIII: 1, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 25; Hfdst. XIV: 1, 10, 14, 15; Hfdst. XV: 1, 2, 3, 6, 11, 19, 20; Hfdst. XVI: 1, 3, 5, 9, 14, 16; Hfdst. XVII: 5, 19, 20, 21, 24; Hfdst. XVIII: 1, 5, 6, 11, 13; Hfdst. XIX: 1, 3, 6, 12, 15; Hfdst. XX: 4; Hfdst. XXI: 1, 4, 7, 8, 11, 12; Hfdst. XXII: 2, 5, 6, 11, 16, 18, 24, 29, 30; Hfdst. XXIII: 2, 5, 7, 12, 15, 24, 29, 31, 38; Hfdst. XXIV: 3, 5, 8; Hfdst. XXV: 1, 3, 7, 8, 9, 15, 27, 28, 29, 32; Hfdst. XXVI: 1, 2, 18; Hfdst. XXVII: 1, 2, 4, 8, 11, 16, 19, 21, 22; Hfdst. XXVIII: 2, 12, 14, 16; Hfdst. XXIX: 4, 8, 9, 16, 19, 20, 21, 25, 30, 31, 32; Hfdst. XXX: 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 17, 18; Hfdst. XXXI: 1, 2, 7, 10, 15, 16, 17, 23, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38; Hfdst. XXXII: 1, 6, 14, 15, 25, 26, 28, 30, 36, 41; Hfdst. XXXIII: 1, 2, 4, 10, 11, 12, 13, 17, 19, 20, 23, 25; Hfdst. XXXIV: 1, 2, 4, 8, 12, 13, 17, 22; Hfdst. XXXV: 1, 13, 17, 18, 19; Hfdst. XXXVI: 1, 6, 27, 29, 30; Hfdst. XXXVII: 6, 7, 9; Hfdst. XXXVIII: 2, 3, 17; Hfdst. XXXIX: 15, 16, 17, 18; Hfdst. XL: 1; Hfdst. XLII: 7, 9, 15, 18, 19; Hfdst. XLIII: 8, 10; Hfdst. XLIV: 1, 2, 7, 11, 24, 25, 26, 30; Hfdst. XLV: 1, 2, 5; Hfdst. XLVI: 1, 23, 25, 28; Hfdst. XLVII: 1; Hfdst. XLVIII: 1, 8, 12, 30, 35, 38, 40, 43, 44, 47; Hfdst. XLIX: 2, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 18, 26, 28, 30, 32, 35, 37, 38, 39; Hfdst. L: 1, 4, 10, 18, 20, 21, 30, 31, 33, 35, 40; Hfdst. LI: 25, 33, 36, 39, 52, 58. Deze dingen alleen bij JEREMIA: iets eenders wordt gezegd bij alle overige Profeten, en niet dat gesproken heeft de Heilige Geest, noch dat Jehovah gesproken heeft tot hen door den Heiligen Geest.

54. Vanuit deze dingen nu blijkt, dat JEHOVAH, Die is DE HEER UIT HET EEUWIGE, heeft gesproken door de Profeten, en dat waar gezegd wordt HEILIGE GEEST, Hij die Zelf is. Bijgevolg DAT GOD IS ÉÉN ÉN IN PERSOON ÉN IN WEZEN, EN DAT HIJ IS DE HEER.

Dat de leer van het Athanasiaanse Geloof samenstemt met de waarheid, als slechts onder de Drievuldigheid van Personen wordt verstaan de Drievuldigheid des Persoons, welke is in den Heer

55. Dat de Christenen Drie Goddelijke Personen, en zo als het ware Drie Goden, hebben erkend, was, omdat het Drievuldige in den Heer is, en het ene wordt genoemd Vader, het andere Zoon, en het derde de Heilige Geest, en dit Drievuldige onderscheiden wordt genoemd in het Woord, zoals ook onderscheiden wordt genoemd Ziel en Lichaam, en dat wat vanuit dezelve voortgaat, en deze toch één zijn. Het Woord in den zin der letter is ook zodanig, dat het onder de dingen, die één zijn, een onderscheid maakt, alsof zij niet één waren; vandaar is het, dat het Woord Jehovah, Die de Heer uit het eeuwige is, nu eens noemt Jehovah, dan Jehovah Zebaoth, dan God, dan den Heer, en tevens Schepper, Heiland, Verlosser en Formeerder, ja zelfs Schaddai; en Zijn Menselijke dat Hij aannam in de wereld, Jezus, Christus, Messias, Zoon Gods, Zoon des mensen, en in het Woord van het Oude Testament, God, Heilige Israëls, Gezalfde van Jehovah, Koning, Vorst, Raad, Engel, David. Omdat nu het Woord zodanig is in den zin der letter, namelijk dat het meerdere noemt, die evenwel één zijn, hebben derhalve de Christenen, die in den beginne [*in initio*] eenvoudigen waren, en alle dingen volgens de woorden van den zin der letter verstonden, de Godheid onderscheiden in Drie Personen; hetgeen ook vanwege hun eenvoudigheid toegelaten werd; maar toch aldus, dat zij aangaande DEN ZOON ook zouden geloven dat Hij Oneindig, Ongeschapen, Almachtig, God en Heer was, gans en al evenwaardig aan den Vader; en bovendien dat zij zouden geloven dat zij niet twee of drie zijn, maar één naar Wezen, Majesteit en Heerlijkheid, aldus naar Godheid. Wie die dingen volgens de Leer eenvoudig geloven, en niet zich bevestigen in Drie Goden, maar vanuit Drie Eén maken, dezen worden na het overlijden ingelicht uit den Heer door de Engelen, dat Hijzelf is Die Ene, en Dat Drievuldige; hetgeen ook wordt opgenomen door allen die in den hemel komen: want niemand kan worden toegelaten in den hemel, die Drie Goden denkt, hoezeer hij ook met den mond zegt Eén: het leven immers van den gansen hemel, en de wijsheid van alle Engelen is gegrondvest op de Erkenning en vandaar op de Belijdenis van één God, en op het Geloof dat Die Ene God ook is Mens, en dat Hijzelf is de Heer, Die tegelijk God en Mens is.

Uit deze dingen blijkt, dat het vanuit de Goddelijke toelating is geschied, dat de Christenen in den aanvang [*in principio*] de Leer aangaande Drie Personen aannamen, als zij slechts tevens aannamen, dat ook de Heer is God Oneindig, Almachtig en Jehovah: want indien zij het niet eveneens hadden aangenomen, zo zou het gans en al gedaan zijn met de Kerk, aangezien de Kerk de Kerk is uit den Heer; en het eeuwige Leven van allen is uit den Heer, en niet uit een ander. Dat de Kerk Kerk is uit den Heer, kan hieruit alleen al vaststaan, dat het ganse Woord, van aanvang tot einde, over den Allenen Heer handelt, zoals boven is getoond, en dat men in Hem moet geloven, en dat zij die niet in Hem geloven, niet het eeuwige leven hebben, ja zelfs dat de toorn Gods op hen blijft, Joh. III: 36. Omdat nu een ieder in zich ziet, dat indien God Eén is, Hij EÉN IS ÉN IN PERSOON ÉN IN WEZEN — niemand immers denkt anders, en kan ook niet anders denken, als hij denkt dat God één is — zo zou ik nu de volledige Leer, die aan Athanasius haar naam ontleent, willen aanvoeren, en daarna aantonen, dat alle dingen die daar gezegd zijn, waar zijn, als slechts in de plaats van een Drievuldigheid van Personen wordt verstaan een Drievuldigheid des Persoons.

56. DEZE LEER is:

“Wie wil gezaligd worden, zal dit Katholieke (volgens anderen: Christelijke) Geloof voor noodzakelijk houden: als iemand dat Geloof niet gans en al en ongerept zonder twijfel bewaart, zo zal hij voor eeuwig verloren gaan. Dit Katholieke (volgens anderen: Christelijke) Geloof is: dat wij vereren één God in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de Eenheid, zonder de Personen te vermengen, zonder de substantie (volgens anderen: het wezen) te scheiden: aangezien er is één Persoon des Vaders, een andere des Zoons, en een andere des Heiligen Geestes; maar de Godheid des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes is éne en dezelfde, evenwaardige Heerlijkheid, en mede-eeuwige Majesteit. Hoedanig is de Vader, zodanig is de Zoon, en zodanig de Heilige Geest. De Vader is Ongeschapen, de Zoon is Ongeschapen, en de Heilige Geest is Ongeschapen. De Vader is Oneindig, de Zoon is Oneindig en de Heilige Geest is Oneindig; de Vader Eeuwig, de Zoon Eeuwig, en de Heilige Geest Eeuwig; en nochtans zijn het niet Drie Eeuwigen, maar Eén Eeuwige; en zijn het niet Drie Oneindigen noch drie Ongeschapenen, maar Eén Ongeschapene, en Eén Oneindige. Eender als de Vader is Almachtig, aldus is de Zoon Almachtig, en is de Heilige Geest Almachtig, en nochtans

zijn het niet Drie Almachtigen, maar Eén Almachtige. Zoals de Vader is God, aldus is de Zoon God, en is de Heilige Geest God, en nochtans zijn het niet Drie Goden, maar één God. Hoewel de Vader is Heer, de Zoon is Heer, en de Heilige Geest is Heer, zijn het desalniettemin niet Drie Heren, maar Eén Heer. Aangezien wij krachtens de Christelijke Waarheid verplicht zijn een iederen Persoon op zichzelf te erkennen als te zijn God en Heer, zo is het ons evenwel door den Katholieken Godsdienst verboden te zeggen drie Goden, of drie Heren; (volgens anderen: kunnen wij nochtans krachtens het Christelijke geloof niet noemen drie Goden of drie Heren). De Vader is door niemand gemaakt, noch geschapen, noch geboren: de Zoon is uit den allenen Vader niet gemaakt, noch geschapen, maar geboren: de Heilige Geest is vanuit den Vader en vanuit den Zoon, noch gemaakt, noch geschapen, noch geboren, maar voortgaande. Aldus is Eén Vader, niet drie Vaders; één Zoon, niet drie Zoons; één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten: en in deze Drievuldigheid is geen Eerste en Laatste, en is geen Meeste en Minste, maar alle Drie Personen zijn tegelijk eeuwig, en zijn volstrekt evangelijk. Aldus dat het geheel en al zo is, gelijk boven werd gezegd, dat de Eenheid in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de Eenheid moet worden vereerd (volgens anderen: dat drie Personen in één Godheid, en één God in drie Personen moet worden vereerd): weswege hij die gezaligd wil worden, aldus moet denken over de Drievuldigheid.

Verder is het ook tot het Heil noodzakelijk, dat een ieder op de rechte wijze gelove de Vleeswording van onzen Heer Jezus Christus: (volgens anderen: dat een ieder standvastig gelove, dat onze Heer waarlijk Mens is); aangezien het ware Geloof is, dat wij geloven en belijden mogen, dat onze Heer Jezus Christus, de Zoon Gods, is God en Mens, God krachtens de substantie: (of het wezen; volgens anderen: de natuur): des Vaders, geboren vóór de wereld; en Mens krachtens de substantie (volgens anderen; de natuur) der moeder, geboren in de wereld: volmaakt God en volmaakt Mens, vanuit een redelijke ziel, en een menselijk lichaam bestaande; evangelijk aan den Vader ten aanzien van het Goddelijke, en lager (volgens anderen: minder) dan de Vader ten aanzien van het Menselijke. Die, hoewel Hij is God en Mens, evenwel niet zijn twee, maar één Christus; één niet door de omkering van het Goddelijk Wezen in

het Lichaam, maar door de aanneming van het Menselijke in God: (volgens anderen: één is Hij, niet evenwel zó, dat het Goddelijke is omgezet in het Menselijke, maar dat het Goddelijke het Menselijke tot zich heeft opgenomen): volstrekt één, niet door samensmelting (volgens anderen: vermenging) der substantie, maar door Eenheid des Persoons (volgens anderen: Hij is volstrekt Eén, evenwel niet zó dat de beide naturen zijn vermengd, maar Hij is Eén Persoon): aangezien zoals de redelijke ziel en het lichaam één mens is, aldus is God en Mens één Christus. Die geleden heeft terwille van onze Zaliging, is nedergedaald ter helle, en is wederopgestaan ten derde dage vanuit den dood: en is opgevaren ten Hemel, en is gezeten aan de rechterhand van den Almachtigen Vader: vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden: in Wiens Komst alle mensen zullen wederopstaan met hun lichamen: en zij die goede dingen hebben gedaan, zullen ingaan tot het eeuwige leven, en zij die boze dingen hebben gedaan, tot het eeuwige vuur”.

57. Dat alle dingen van deze Leer ten aanzien van de afzonderlijke woorden ervan, waar zijn, mits onder de Drievuldigheid van Personen wordt verstaan de Drievuldigheid des Persoons, kan men zien uit dezelfde Leer opnieuw uitgeschreven, waar deze Drievuldigheid ervoor in de plaats wordt gesteld. De Drievuldigheid des Persoons is deze: Dat HET GODDELIJKE DES HEREN IS DE VADER, HET GODDELIJK MENSELIJKE DE ZOON, EN HET GODDELIJK VOORTGAANDE DE HEILIGE GEEST. Wanneer deze Drievuldigheid wordt verstaan, dan kan de mens één God denken, en eveneens kan hij één God zeggen: dat hij anderszins niet dan drie Goden kan denken, wie ziet dat niet, en eveneens zag Athanasius dat; en daarom zijn in die Leer ook deze woorden ingelast: *“Zoals wij krachtens de Christelijke Waarheid verplicht zijn een iederen Persoon op zichzelf te erkennen als te zijn God en Heer, zo kunnen wij evenwel krachtens den Katholieken godsdienst of krachtens het Christelijke geloof niet zeggen of noemen, drie Goden of drie Heren”*, hetgeen is alsof er staat: “Hoewel het krachtens de Christelijke waarheid geoorloofd is drie Goden en Heren te erkennen of te denken, is het nochtans niet geoorloofd krachtens het Christelijk geloof iets anders te zeggen of te noemen dan één God en één Heer”: terwijl toch de erkenning en de denking den mens verbindt met den Heer en met den Hemel, niet echter de allene spraak. Bovendien begrijpt het niemand, hoe het Goddelijke, hetwelk Eén is, kan worden verdeeld in drie Personen, waarvan een ieder God is; het Goddelijke immers is niet deelbaar:

en van drie één maken door Wezen of Substantie, neemt de idee van drie Goden niet weg, maar geeft slechts een idee van hun Eensgezindheid.

58. Dat alle dingen van die Leer ten aanzien van de afzonderlijke woorden ervan, waar zijn, mits in de plaats van een Drievuldigheid van Personen de Drievuldigheid des Persoons wordt verstaan, kan vaststaan uit dezelfde Leer opnieuw uitgeschreven, welke nu volgt:

“Wie gezaligd wil worden, zal dit Christelijke geloof voor noodzakelijk houden; dit Christelijk Geloof is: dat wij vereren Eén God in de Drievuldigheid, en de Drie-vuldigheid in de Eenheid, door niet Drie Personen te vermengen, noch door het Wezen te scheiden. Het Drievuldige van één Persoon is het, wat Vader, Zoon en Heilige Geest wordt genoemd. De Godheid van Vader, Zoon en Heiligen Geest is één en dezelfde, van evangelijke heerlijkheid en majesteit. Hoedanig de Vader is, zodanig is de Zoon, en zodanig is de Heilige Geest. De Vader is Ongeschapen, de Zoon is Ongeschapen, en de Heilige Geest is ongeschapen: de Vader is Oneindig, de Zoon is Oneindig, en de Heilige Geest is Oneindig, en nochtans zijn het niet drie Oneindigen, noch drie Ongeschapenen, maar één Ongeschapene en één Oneindige. Eender als de Vader is Almachtig, aldus is de Zoon Almachtig, en is de Heilige Geest Almachtig, en nochtans zijn het niet drie Almachtigen, maar Eén Almachtige. Zoals de Vader God is, aldus is de Zoon God, en is de Heilige Geest God, en nochtans zijn het niet drie Goden, maar één God. Hoewel de Vader is Heer, de Zoon is Heer, en de Heilige Geest is Heer, zijn het nochtans niet drie Heren, maar één Heer. Zoals wij nu krachtens de Christelijke Waarheid erkennen het Drievuldige in één Persoon, Die God en Heer is, aldus kunnen wij krachtens het Christelijk geloof zeggen Eén God en Eén Heer. De Vader is door niemand gemaakt, noch geschapen, noch geboren: De Zoon is vanuit den Allenen Vader niet gemaakt, noch geschapen, maar geboren; De Heilige Geest is vanuit den Vader en vanuit den Zoon noch gemaakt, noch geschapen, noch geboren, maar voortgaande: aldus is er Eén Vader, niet drie Vaders, Eén Zoon, niet drie Zonen, Eén Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten: en in deze Drievuldigheid is geen de meeste en de minste, maar zijn volstrekt evenwaardig. Zodat het volstrekt aldus is gelijkerwijs boven is gezegd, namelijk dat de Eénheid in de Drievuldigheid, en de Drievuldigheid in de Eenheid moet worden vereerd”.

59. Deze dingen in de Leer over de Drievuldigheid en de Eenheid Gods: daarna volgt daar over de aanneming van het Menselijke door den Heer in de wereld, welke de Vleeswording wordt genoemd: die dingen eveneens in de Leer zijn waar ten aanzien van alle en de afzonderlijke dingen ervan, mits onderscheiden wordt verstaan het Menselijke vanuit de Moeder, waarin de Heer geweest is, toen Hij in den staat der vernedering, of ontleding was, en de verzoeking en het kruis leed; en het Menselijke vanuit den Vader, waarin Hij geweest was in den staat der Verheerlijking of Vereniging; want de Heer heeft het Menselijke in de wereld ontvangen uit Jehovah, zijnde de Heer uit het eeuwige, en geboren uit de Maagd Maria aangenomen; vandaar had Hij het Goddelijke en het Menselijke, het Goddelijke uit Zijn Goddelijke van eeuwigheid aan, en het Menselijke vanuit Maria de moeder in den tijd, maar dit Menselijke legde Hij af, en het Menselijk Goddelijke [*Humanum Divinum*] trok Hij aan: het is dit Menselijke, hetwelk wordt genoemd het Goddelijk Menselijke [*Divinum Humanum*] en hetwelk wordt verstaan in het Woord onder den Zoon Gods. Wanneer dus de dingen die voorafgaan in de Leer over de Vleeswording, worden verstaan aangaande het moederlijk Menselijke, waarin Hij is geweest toen Hij in den staat der Vernedering was, en de dingen die daar volgen over het Goddelijk Menselijke, waarin Hij is geweest toen Hij in den staat der Verheerlijking was, dan vallen ook daar alle dingen samen. *Met het moederpk Menselijke, waarin Hij is geweest toen Hij in den staat der vernedering was, vallen samen deze dingen die voorafgaan in de Leer:*

“Dat Jezus Christus is geweest God en Mens, God vanuit de substantie des Vaders, en Mens vanuit de substantie der moeder, geboren in de wereld: volmaakt God en volmaakt Mens, vanuit een redelijke ziel en een menselijk lichaam bestaande: evengelijk aan den Vader ten aanzien van het Goddelijke, minder evengelijk aan den Vader ten aanzien van het Menselijke”. Voorts deze dingen: Dat dit Menselijke niet werd verkeerd in het Goddelijke, noch daarmede vermengd, maar werd afgelegd, en daarvoor in de plaats werd aangenomen het Menselijk Goddelijke”.

Met het Menselijk Goddelijke, waarin Hij is geweest in den staat der Verheerlijking, en nu is tot in het eeuwige, vallen samen de dingen die volgen in de Leer:

“Hoewel onze Heer Jezus Christus, Zoon Gods, is God en Mens, zo zijn het nochtans niet twee, maar is het één Christus; ja zelfs volstrekt één; zijnde immers één Persoon; aangezien zoals ziel en lichaam één mens maken, aldus is God en Mens één Christus.

60. Dat God en Mens in den Heer volgens de Leer niet zijn twee, maar één Persoon, en volstrekt één, zoals ziel en lichaam één zijn, blijkt helder uit vele dingen die Hijzelf heeft gezegd, zoals: Dat de Vader en Hij één zijn: dat alle dingen des Vaders de Zijne zijn, en al Zijn dingen zijn des Vaders: dat Hij in den Vader, en de Vader in Hem is: dat alle dingen gegeven zijn in Zijn hand: dat Hij alle mogendheid heeft: dat Hij de God des hemels en der aarde is: dat wie gelooft in Hem, het eeuwige leven heeft; en verder dat èn het Goddelijke èn het Menselijke werd verheven tot den hemel, en dat Hij ten aanzien van het ene en het andere gezeten is aan de rechterhand Gods, dat is, dat Hij Almachtig is: en meer dingen die boven vanuit het Woord aangaande Zijn God delijk Menselijke in groten voorraad zijn aangehaald, en deze getuigen alle daaromtrent, dat GOD IS EÉN ZOWEL IN PERSOON ALS IN WEZEN, IN WIEN DE DRIEVULDIGHEID IS, EN DAT DIE GOD DE HEER IS.

61. Dat deze dingen over den Heer nu eerst zijn bekend gemaakt, is, omdat het is voorzeggd in de Apocalyps, Hfdst. XXI en XXII, dat een nieuwe Kerk aan het einde van de vorige uit den Heer moet worden gesticht, in dewelke dit het Primaire zal zijn. Deze Kerk is het, welke onder Nova Hierosolyma daar wordt verstaan, waarin niemand kan binnentreden die niet den Allenen Heer voor den God des hemels en der aarde erkent: en dit kan ik aankondigen, dat de Algehele Hemel den Heer alleen erkent, en dat hij die niet erkent, niet in den Hemel wordt toegelaten: de Hemel immers is de Hemel vanuit den Heer: die Erkenning zelf vanuit de liefde en het geloof, maakt dat zij daar zijn in den Heer en de Heer in hen, zoals de Heer Zelf leert bij Johannes: *“In dien dag zult gij bekennen, dat Ik in Mijn Vader, en gij in Mij, en Ik in u”*, XIV: 20; voorts bij Denzelfde: *“Blijft in Mij, ook Ik in u: Ik de Wijnstok, gij de ranken; die blijft in Mij, en Ik in hem, deze draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niet wat ook doen: zo iemand niet gebleven zal zijn in Mij, die is buiten uitgeworpen”*, Hfdst. XV: 4, 5, 6; voorts Hfdst. XVII: 22, 23. Dat dit niet eerder vanuit het Woord is gezien, is omdat het, indien het eerder was gezien, nochtans niet zou zijn aanvaard: het Laatste Gericht immers was nog niet voltrokken, en tevoren overmocht de macht der Hel de macht des Hemels, en de mens is in het midden tussen Hemel en Hel; en daarom zou, als het eerder gezien was geweest, de Duivel, dat is, de Hel, dit hebben weggerukt vanuit hun harten, en bovendien hetzelfde hebben ontwijfd: deze staat van de macht der Hel is volslagen gebroken door het Laatste Gericht, hetwelk nu voltrokken is: nadien, aldus nu, kan elk mens, die wil, verlicht worden en wijs zijn: over welke zaak men zie de dingen die geschreven zijn in het Werk

OVER DEN HEMEL EN DE HEL, n. 589 tot 596, en n. 597 tot 603; voorts in het Werkje OVER HET LAATSTE GERICHT, n. 65 tot 72, en n. 73, 74.

Dat de Nieuwe Kerk wordt verstaan onder Nova Hierosolyma in de Apocalyps.

62. Nadat in de APOCALYPS beschreven is de Staat der Christelijke Kerk, hoedanig zij zal zijn in haar einde, en nu is, en nadat in de Hel geworpen zijn degenen van die Kerk, die met den Pseudoprofeet, den Draak, de Loonhoer en met de Beesten worden aangeduid, aldus nadat het Laatste Gericht is voltrokken, wordt aldaar gezegd: *“Ik zag een nieuwen Hemel en een nieuwe Aarde, immers, de vorige Hemel, en de vorige Aarde, was voorbijgegaan. Toen zag ik, Johannes, DE HEILIGE STAD HIEROSOLYMA nederdalende uit God vanuit den hemel. En ik hoorde een grote stem vanuit den hemel, zeggende: Zie, de tabernakel Gods met de mensen, en Hij zal wonen met hen, en zij zullen Zijn volk zijn, en Hijzelf zal zijn met hen, hun God. Gezegd heeft de Zittende op den Troon: Zie, Ik maak alle dingen nieuw: en Hij zeide tot mij: Schrijf, omdat deze woorden waar en getrouw zijn”*, Apoc. XXI: 1, 2, 3, 5. Onder den nieuwen Hemel en onder de nieuwe Aarde, welke hij zag, nadat de vorige Hemel en de vorige Aarde was voorbijgegaan, wordt niet verstaan een nieuwe met sterren bezaaide en atmosferische Hemel, welke voor de menselijke ogen verschijnt, noch een nieuwe Aarde waarop mensen wonen, maar verstaan wordt het Nieuwe der Kerk in de Geestelijke Wereld, en het Nieuwe der Kerk in de Natuurlijke Wereld. Aangezien het nieuwe der Kerk in de ene en de andere wereld, zowel in de geestelijke als in de natuurlijke, gemaakt is door den Heer, toen Hij in de wereld was, wordt derhalve iets eenders bij de Profeten voorzeggd, namelijk dat een nieuwe hemel en een nieuwe aarde alsdan zullen ontstaan, zoals bij Jesaja Hfdst. LXV: 17; Hfdst. LXVI: 22, en elders; waaronder dus niet kan worden verstaan een hemel aanschouwelijk voor ogen, en een aarde bewoonbaar door mensen. Onder de geestelijke wereld wordt verstaan de Wereld waar de Engelen en de Geesten wonen, en onder de natuurlijke Wereld wordt verstaan de Wereld waar de mensen wonen. Dat het Nieuwe der Kerk in de geestelijke Wereld nog kort geleden ⁹⁾ is geschied, en dat het Nieuwe der Kerk in de natuurlijke wereld geschieden zal, is met ettelijke dingen getoond in het Werkje OVER HET LAATSTE GERICHT, en zal vollediger worden getoond in DE VOORTZETTING ERVAN.

⁹⁾ *Het Laatste Gericht* vond plaats in 1757; *de Leer over den Heer* verscheen in 1763. “Nog kort geleden” (latijn *nuper*) betreft in den historischen zin dus 6 jaar. Dezelfde tijdsaanwijzing “*nuper*” komt ook voor in Apoc. Rev. n. 24 en 29, en betreft daar 3 jaar, in een ander verband.

63. Onder de Heilige Stad Hierosolyma wordt verstaan die nieuwe Kerk ten aanzien van de Leer, en daarom werd zij gezien uit God vanuit den hemel nederdalende, want de echte Leer van het Ware komt nergens anders vandaan dan door den Hemel uit den Heer. Omdat de Kerk ten aanzien van de Leer onder de nieuwe Stad Hierosolyma wordt verstaan, wordt derhalve gezegd: Zoals een Bruid versierd voor haar Echtgenoot”, Vers 2; en daarna: *“Er kwam tot mij Een van de zeven Engelen, en hij sprak met mij, zeggende: Kom, tonen zal ik u de Bruid, de Echtgenote des Lams: en hij voerde mij heen in den geest op een hogen berg, en hij toonde mij de grote Stad, Sancta Hierosolyma, nederdalende vanuit den hemel uit God”*, Vers 9, 10, in hetzelfde Hoofdstuk. Dat onder de Bruid en de Echtgenote wordt verstaan de Kerk, wanneer onder den Heer de Bruidegom en de Echtgenoot wordt verstaan, is bekend: de Kerk is de Bruid, wanneer zij den Heer wil opnemen, doch zij is de Echtgenote wanneer zij opneemt. Dat de Heer onder den Echtgenoot daar wordt verstaan, is duidelijk, want gezegd wordt DE BRUID, DE ECHTGENOTE DES LAMS.

64. Dat onder Jeruzalem in het Woord de Kerk ten aanzien van de Leer wordt verstaan, is ter oorzaak hiervan, dat daar in het land Kanaän, en niet elders, de Tempel was, het Altaar was, de Slachtoffers geschieden, aldus de Goddelijke Eredienst zelf: en daarom ook werden drie Feesten jaarlijks daar gevierd, en tot dezelve te gaan was bevolen aan elk manlijke in het ganse land; daarvandaan was het, dat met Jeruzalem wordt aangeduid de Kerk ten aanzien van den eredienst, en vandaar eveneens de Kerk ten aanzien van de leer, want de eredienst wordt voorgeschreven in de leer, en geschiedt volgens haar: voorts omdat de Heer in Jeruzalem was, en leerde in haar Tempel, en daarna aldaar Zijn Menselijke heeft verheerlijkt. Bovendien wordt met de Stad [*urbs*] in het Woord in zijn geestelijken zin de Leer aangeduid; vandaar met de Heilige Stad [*civitas*] de Leer van het Goddelijk Ware uit den Heer ¹⁰). Dat onder Jeruzalem wordt verstaan de Kerk ten aanzien van de Leer, blijkt ook uit andere plaatsen in het Woord; zoals uit deze: Bij JESAJA: *“Om Zions wil zal Ik niet zwijgen, en om Jeruzalems wil zal Ik niet rusten, totdat haar*

¹⁰ Dat met de Stad in het Woord wordt aangeduid de Leer der Kerk en van den Godsdienst, zie men in de *Hemelse Verborgenheden*, n. 402, 2449, 2943, 3216, 4492, 4493. Dat met de poort der stad de Leer wordt aangeduid, waardoor toegang tot de Kerk geschiedt, n. 2943, 4447, 4478. Dat derhalve de Ouderen gezeten waren in de poort der stad en gericht hielden, aldaar: dat “van de poort uit-schrijden” is terugtreden van de Leer, n. 4492, 4493. Dat steden en paleizen in den Hemel worden uitgebeeld, wanneer de Engelen een gesprek hebben over Leerstellige dingen, n. 3216 aldaar.

Gerechtigheid uitga zoals een glans, en haar Heil zoals een fakkel brandt. Dan zullen de natiën uw gerechtigheid zien, en alle koningen uw heerlijkheid: en u zal een nieuwe Naam genoemd worden, dien de mond van Jehovah zal verkondigen: en gij zult zijn een sierlijke kroon in de hand van Jehovah, en een tulband [cidaris] des Koninkrijks in de hand uws Gods: Jehovah zal een welbehagen in u hebben, en uw land zal getrouwd worden. Zie, uw Heil zal komen; zie, Zijn loon met Hem; en noemen zullen zij hen Volk der Heiligheid, Verlosten van Jehovah: en gij, genoemd zult gij worden de gezochte stad, niet verlaten”, LXII: 1, 2, 3, 4, 11, 12; in dat ganse Hoofdstuk wordt gehandeld over de Komst des Heren, en over de nieuwe door Hem te instaureren Kerk; deze nieuwe Kerk is het, welke wordt verstaan onder Jeruzalem, voor dewelke een nieuwe Naam zal genoemd worden [Hierosolyma], dien de mond van Jehovah zal uitspreken, en die zal zijn een sierlijke kroon in de hand van Jehovah, en een tulband des Koninkrijks in de hand Gods, waarin Jehovah een welbehagen zal hebben, en die zal genoemd worden de gezochte stad, niet verlaten: daaronder kan niet worden verstaan Jeruzalem, waarin, toen de Heer in de wereld kwam, de Joden waren, want die stad was in alles het tegendeel, en deze stad kan veeleer Sodom worden genoemd, zoals zij eveneens wordt genoemd in Apoc. XI: 8; Jes. III: 9; Jerem. XXIII: 14; Ezech. XVI: 46, 48. Elders bij JESAJA: “Zie, Ik scheppende een nieuwen Hemel, en een nieuwe Aarde, de vorige zullen niet herinnerd worden: verblijdt u en springt op in eeuwigheden, over de dingen Ik scheppende. Zie, Ik zal scheppen Jeruzalem een opspringing, en haar volk blijdschap, opdat Ik opspringe over Jeruzalem, en Mij verblijde over Mijn volk. Dan zullen wolf en lam tezamen weiden: niet zullen zij het boze doen in den gansen berg Mijner Heiligheid”, LXV: 17, 18, 19, 25; ook in dit Hoofdstuk wordt gehandeld over de Komst des Heren, en over de door Hem te instaureren Kerk, welke niet is geïnstaaureerd bij hen die in Jeruzalem zijn, maar bij hen die buiten haar waren, en daarom wordt déze Kerk verstaan onder Jeruzalem [Hierosolyma], die voor den Heer een opspringing zal zijn, en welker volk voor Hem een blijdschap zal zijn; voorts waar wolf en lam tezamen zullen weiden, en waar zij het boze niet zullen doen. Hier wordt eveneens gezegd, als in de Apocalyps, dat de Heer zal scheppen een nieuwen Hemel en een nieuwe Aarde, waaronder ook eendere dingen worden verstaan; en eveneens wordt gezegd dat Hij Jeruzalem zal scheppen. Elders bij JESAJA: “Wek op, wek op, trek u sterkte aan, Zion, trek uw sierlijke klederen aan, Jeruzalem, Stad der heiligheid; omdat voortaan niet meer kome in u de met de voorhuid behepte en de onreine: schudt u uit het stof, verras, zit neder, Jeruzalem. Bekennen zal het volk Mijn Naam in dien dag, want Ik Hij Die spreekt, zie Mij: getroost heeft Jehovah Zin volk,

verlost Jeruzalem”, LII: 1, 2, 6, 9; ook in dat Hoofdstuk wordt gehandeld over de Komst des Heren, en over de door Hem te instaureren Kerk; en daarom wordt onder Jeruzalem [*Hierosolyma*], waarin niet langer zal komen de met de voorhuid behepte en de onreine, en welke de Heer zal verlossen, de Kerk verstaan; en onder Jeruzalem [*Hierosolyma*], stad der Heiligheid, de Kerk ten aanzien van de Leer uit den Heer. Bij ZEFANJA: “*Jubel, dochter Zions, verblijd u van ganser harte, gij dochter Jeruzalems; de Koning Israëls in het midden van u; vrees niet langer het boze: Hij zal verblijd worden over u met vreugde, rusten in uw liefde, opspringen over u met gejuich: stellen zal Ik u tot een naam en tot lof voor alle volken der aarde*”, III: 14, 15, 16, 17, 20; eender hier aangaande den Heer en aangaande de Kerk uit Hem; waarover de Koning Israëls, zijnde de Heer, zal verblijd worden met vreugde, zal opspringen met gejubel, en in welker liefde Hij zal rusten, en die Hij zal stellen tot een naam en tot lof voor alle volken der aarde. Bij JESAJA: “*Zo zeide Jehovah, uw Verlosser en uw Formeerder, zeggende tot Jeruzalem: Gij zult bewoond worden; en tot de steden van Jehudah: Gij zult getrouwd worden*”, XLIV: 24, 26; en bij DANIËL: “*Weet, en doorvat, van den uitgang des Woords tot aan herstelling en tot den opbouw van Jeruzalem, tot aan Messias den Vorst, zeven weken*”, IX: 25; dat onder Jeruzalem ook hier de Kerk wordt verstaan, is duidelijk, aangezien deze uit den Heer zal worden hersteld en gebouwd, niet echter Jeruzalem, de zetel der Joden. Onder Jeruzalem wordt de Kerk uit den Heer ook verstaan in de volgende plaatsen: bij ZACHARIA: “*Zo zeide Jehovah: Ik zal wederkeren tot Zion, en Ik zal wonen in het midden van Jeruzalem: waarvandaan zal genoemd worden Jeruzalem Stad der Waarheid; en de Berg van Jehovah Berg der heiligheid*”, VIII: 3, 20 tot 23. Bij JOËL: “*Dan zult gij bekennen, dat Ik Jehovah uw God, wonende in Zion, Berg der heiligheid; en zijn zal Jeruzalem heiligheid: en het zal geschieden in dien Dag, druipen zullen de bergen van most, en de heuvels zullen vloeien van melk; en Jeruzalem zal zitten tot in geslacht en geslacht*”, III: 17 tot 21. Bij JESAJA: “*In dien Dag zal zin de Spruit van Jehovah tot sieraad en tot heerlijkheid; en het zal geschieden, het overgelatene in Zion, en het overige in Jeruzalem, Heilig zal het geheten worden: elke Geschrevene ten leven in Jeruzalem*”, IV: 2, 3. Bij MICHA: “*In het uiterste der dagen zal de Berg van het Huis van Jehovah vastgesteld zijn op het hoofd der bergen; want van Zion zal uitgaan de Leer, en het Woord van Jehovah vanuit Jeruzalem: tot u zal komen het vorige Koninkrijk, het Koninkrijk aan de dochter van Jeruzalem*”, II: 1, 2, 8. Bij JEREMIA: “*In dien Tijd zullen zij noemen Jeruzalem de troon van Jehovah; en vergaderd zullen worden alle natiën om Jehovah’s Naams wil te Jeruzalem: en zij zullen niet*

meer gaan achter de bevestiging van hun boos hart”, III: 17. Bij JESAJA: “Schouw aan Zion, de Stad van ons bestemd Feest; uw ogen zien Jeruzalem, een kalm habitakel, een tabernakel die niet zal worden verstrooid; niet zullen verwijderd worden zijn pennen bij voortduur, en al zijn snoeren zijn niet verscheurd geworden”, XXXIII: 20: behalve ook elders, zoals bij JESAJA XXIV: 23; Hfdst. XXXVII: 32; Hfdst. LXVI: 10 tot 14. Bij ZACHARIA XII: 3, 6, 8, 9, 10; Hfdst. XIV: 8, 11, 12, 21. Bij MALACHIA III: 2, 4. Bij DAVID Psalm CXXII: 1 tot 7; Psalm CXXXVII: 4, 5, 6. Dat onder Jeruzalem [*Hierosolyma*] in die plaatsen wordt verstaan de Kerk die uit den Heer moest worden geïnstauréerd, en die ook geïnstauréerd is, en niet Jeruzalem in het land Kanaän door de Joden bewoond, kan ook vaststaan uit de plaatsen in het Woord, waar van dezelve wordt gezegd, dat zij geheel en al verdorven is, en dat zij moet worden vernietigd; zoals bij Jerem. v: 1; Hfdst. VI: 6, 7; Hfdst. VII: 17, 18 e.v.; Hfdst. VIII: 6, 7, 8 e.v.; Hfdst. IX: 10, 11, 13 e.v.; Hfdst. XIII: 9, 10, 14; Hfdst. XIV: 16; Klaagl. I: 8, 9, 17; Ezech. IV: 1 tot einde; Hfdst. v: 9 tot einde; Hfdst. XII: 18, 19; Hfdst. XV: 6, 7, 8; Hfdst. XVI: 1 tot 63; Hfdst. XXIII: 1 tot 49; Matth. XXIII: 37, 39; Lukas XIX: 41 tot 44; Hfdst. XXI: 20, 21, 22; Hfdst. XXIII: 28, 29, 30; en in vele andere plaatsen.

65. Gezegd wordt in de Apocalyps EEN NIEUWE HEMEL EN EEN NIEUWE AARDE; en daarna: ZIE, IK MAAK ALLE DINGEN NIEUW, waaronder niet iets anders wordt verstaan, dan dat in de Kerk die nu uit den Heer moet worden geïnstauréerd, EEN NIEUWE LEER ZAL ZIJN, welke er in de vorige Kerk niet geweest is: is ter oorzaak hiervan, dat als zij er geweest was, zij niet aanvaard zou zijn geweest; nog niet immers was het Laatste Gericht voltrokken, en vóór hetzelfde over-mocht de macht der Hel de macht des Hemels; en daarom, als zij eerder vanuit den mond des Heren was gegeven, zo zou zij bij den mens niet gebleven zijn; noch blijft zij heden ten dage, dan alleen bij hen die den Heer Alleen toegaan [*adeunt*], en Hemzelf als den God des Hemels en der Aarde erkennen; men zie boven n. 61. Deze zelfde Leer is weliswaar eerder in het Woord gegeven; maar omdat de Kerk niet zo lang na haar instauratie verkeerd is in Babylonië, en bij de anderen daarna in Filisthea, kon derhalve die Leer niet vanuit het Woord worden gezien; want de Kerk ziet het Woord niet anders dan vanuit het beginsel van haar godsdienst en haar leer. De Nieuwe dingen, welke zijn in dit Werkje, zijn in het algemeen deze:

I: Dat God is één in Persoon en in Wezen, en dat Hij is de Heer.

II: Dat de ganse Gewijde Schrift over Hem Alleen handelt. III:

Dat Hij in de Wereld is gekomen, om de Hellen te onderjucken, en om Zijn Menselijke te verheerlijken; en dat Hij het ene en het andere heeft gedaan door Verzoeking in Zich toegelaten, en ten volle door de laatste ervan, welke het Lijden des kruises is geweest: en dat Hij daardoor Verlosser en Heiland is geworden; en dat daardoor Hij Zelf Alleen Verdienste en Gerechtigheid heeft. iv: Dat Hij alle dingen der Wet heeft vervuld, is dat Hij alle dingen des Woords heeft vervuld. v: Dat Hij door het Lijden des kruises niet de zonden heeft weggenomen, maar dat Hij ze heeft gedragen zoals een Profeet, dat is, dat Hij het heeft geduld dat in Hem werd uitgebeeld de Kerk, hoe zij het Woord heeft mishandeld. vi: Dat de Toerekening der verdienste niet wat ook is, tenzij daaronder wordt verstaan de Vergeving der zonden na de boetedoening”.

Dit zijn de dingen in dit Werkje: in de Volgende Werkjes, die zullen gaan over de Gewijde Schrift, over de Leer des levens, over het Geloof, en over de Goddelijke Liefde en over de Goddelijke Wijsheid, zullen nog andere Nieuwe dingen worden gezien.

